

بیت

شرکت چاپ و انتشارات
وابسته به سازمان اوقاف و امور خیریه

فهرست مطالب

مقدمه ۱۱

پیشگفتار ۱۳

فصل اول

۱- اطلاعات کلی کشور پاکستان ۲۷

۱-۱- مقدمه ۲۷

۲-۱- اطلاعات جغرافیایی ۲۷

۱-۲-۱- تقسیمات کشوری ۳۰

۳-۱- اطلاعات اقتصادی ۳۱

۴-۱- اطلاعات سیاسی اجتماعی ۳۶

۱-۴-۱- ساختار سیاسی کشور پاکستان ۳۹

۲-۴-۱- وزارت خانه‌های پاکستان ۴۲

۳-۴-۱- جمعیت و پراکندگی سنی ۴۳

۵-۱- اطلاعات فرهنگی - مذهبی ۴۵

فصل دوم

۲- مفهوم وقف و امور خیریه در کشور پاکستان ۴۹

۱-۲- مقدمه ۴۹

۲-۲- تعاریف وقفی ۴۹

۱-۲-۲- مفهوم وقف ۴۹

۲-۲-۲- واقف ۵۰

- ۵۰..... ۲-۲-۳- اشکال وقف
- ۵۰..... ۲-۲-۴- تکمیل وقف
- ۵۰..... ۲-۲-۵- تخصیص وقف
- ۵۱..... ۲-۲-۶- متولی
- ۵۱..... ۲-۳- بخش سوم در پاکستان
- ۵۱..... ۲-۴- تعریف نهاد غیرانتفاعی
- ۵۲..... ۲-۵- قوانین وقف و امور خیریه کشور پاکستان
- ۵۲..... ۲-۵-۱- قانون اجاره موقوفات
- ۵۲..... ۲-۵-۲- قانون وقف سال ۱۹۹۵
- ۵۲..... ۲-۵-۳- مقررات وقف پنجاب ۲۰۱۳
- ۵۳..... ۲-۵-۴- مقررات وقف پنجاب ۲۰۱۴
- ۵۳..... ۲-۵-۵- فرمان دارایی های وقف سند ۱۹۷۹
- ۵۳..... ۲-۵-۶- اصلاحیه فرمان دارایی های وقف سند ۱۹۸۴
- ۵۳..... ۲-۶- قوانین وقفی پاکستان
- ۵۳..... ۲-۶-۱- قوانین وقفی پنجاب
- ۵۳..... ۲-۶-۱-۱- قوانین اجاره موقوفات
- ۵۴..... ۲-۶-۱-۲- قانون تشکیل کمیته امور مذهبی

فصل سوم

- ۵۹..... ۳- روند توسعه و وضعیت موجود وقف و امور خیریه در کشور پاکستان
- ۵۹..... ۳-۱- مقدمه
- ۵۹..... ۳-۲- روند توسعه وقف در پاکستان
- ۶۲..... ۳-۱-۲-۱- وضعیت موجود دارایی های وقفی پنجاب
- ۶۲..... ۳-۳- معافیت مالیاتی
- ۶۳..... ۳-۴- مقایسه وضعیت کشور پاکستان در امور خیریه با دیگر کشورها
- ۶۳..... ۳-۴-۱- گزارش همیاری جهانی بشردوستانه
- ۶۴..... ۳-۴-۲- گزارشات CAF
- ۶۷..... ۳-۵- مساجد شاخص کشور پاکستان
- ۶۷..... ۳-۵-۱- مسجد پادشاهی
- ۶۹..... ۳-۵-۲- مسجد جامع لاهور
- ۷۰..... ۳-۵-۳- مسجد ملک فیصل

فصل چهارم

- ۴- نگاشت نهادی نظام مدیریت وقف و امور خیریه در کشور پاکستان ۷۷
- ۴-۱- مقدمه ۷۷
- ۴-۲- انواع کنشگران فعال در حوزه وقف و امور خیریه ۷۷
- ۴-۱-۲- سیاست‌گذار ۷۸
- ۴-۲-۲- تنظیم‌گر ۷۹
- ۴-۲-۳- تسهیل‌گر ۸۱
- ۴-۲-۴- ارائه‌دهنده خدمات ۸۳
- ۴-۳- نگاشت نهادی نظام مدیریت وقف و امور خیریه ۸۵
- ۴-۱-۳- حکومت‌های سند، پنجاب و بلوچستان ۸۶
- ۴-۲-۳- دپارتمان اوقاف سند ۸۶
- ۴-۱-۲-۳- ساختار سازمانی ۸۷
- ۴-۲-۳- وظایف دپارتمان ۸۷
- ۴-۳-۲- دارایی‌های وقفی دپارتمان اوقاف سند ۸۸
- ۴-۳-۳- هیئت وقف پنجاب ۸۸
- ۴-۱-۳-۳- کمیته‌های اداره اوقاف پنجاب ۸۹
- ۴-۲-۳-۳- کمیته‌های مذهبی ۸۹
- ۴-۳-۳- دپارتمان امور مذهبی دولت بلوچستان ۹۰
- ۴-۱-۴-۳- ساختار سازمانی ۹۲
- ۴-۲-۴-۳- وظایف دپارتمان ۹۲
- ۴-۳-۵- دپارتمان رفاه اجتماعی پنجاب ۹۳
- ۴-۱-۵-۳- وظایف دپارتمان ۹۳
- ۴-۲-۵-۳- ثبت سازمان‌های غیرانتفاعی ۹۴
- ۴-۳-۶- وزارت مالیه ۹۵
- ۴-۷-۳- انجمن فدرالی درآمد ۹۵
- ۴-۸-۳- ارتش یا پلیس محلی پاکستان ۹۷
- ۴-۹-۳- مرکز بشردوستی پاکستان ۹۸
- ۴-۱-۹-۳- صدور گواهینامه ۱۰۰
- ۴-۱۰-۳- شرکت‌های ثبت مؤسسات ۱۰۰

- ۱۰۱-۳-۴-۱۰-۱- شرکت ثبت مؤسسات سینرژی (SBC) ۱۰۱
- ۱۱-۳-۴- سایت دایرکتوری سازمان های غیرانتفاعی پاکستان ۱۰۱
- ۱۲-۳-۴- مؤسسه خیریه الخدمت ۱۰۲
- ۱-۱۲-۳-۴- مأموریت ۱۰۳
- ۲-۱۲-۳-۴- حوزه های فعالیت مؤسسه ۱۰۳
- ۳-۱۲-۳-۴- پروژه وام های کمکی ۱۰۴
- ۴-۱۲-۳-۴- پروژه مراقبت از ایتام ۱۰۴
- ۵-۱۲-۳-۴- خدمات پزشکی و بهداشت ۱۰۵
- ۶-۱۲-۳-۴- پروژه آموزش و پرورش ۱۰۶
- ۱۳-۳-۴- مؤسسه خیریه «سهارا» ۱۰۶
- ۱-۱۳-۳-۴- پروژه های کامل شده مؤسسه ۱۰۷
- ۲-۱۳-۳-۴- پروژه های در حال اجرای مؤسسه ۱۰۸
- ۳-۱۳-۳-۴- گواهینامه های دریافتی مؤسسه ۱۰۸

فصل پنجم

- ۵- جمع بندی ۱۱۵
- منابع ۱۲۵

پیوست

- مقررات هیئت وقف پنجاب ۱۲۹

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱-۱: موقعیت جغرافیایی پاکستان در جهان ۲۸
- شکل ۱-۲: موقعیت جغرافیایی پاکستان در میان کشورهای همسایه ۲۹
- شکل ۱-۳: تقسیمات کشوری پاکستان ۳۱
- شکل ۱-۴: تولید ناخالص داخلی پاکستان ۳۳
- شکل ۱-۵: مقایسه تولید ناخالص داخلی پاکستان با ایران ۳۳
- شکل ۱-۶: تولید ناخالص داخلی سرانه کشور پاکستان ۳۴
- شکل ۱-۷: مقایسه تولید ناخالص داخلی سرانه پاکستان با ایران ۳۴
- شکل ۱-۸: رشد تولید ناخالص داخلی پاکستان ۳۵
- شکل ۱-۹: مقایسه رشد تولید ناخالص داخلی پاکستان و ایران ۳۵
- شکل ۱-۱۰: ساختار سیاسی پاکستان ۳۹
- شکل ۱-۱۱: روند رشد جمعیت در پاکستان ۴۳
- شکل ۳-۱: دارایی‌های دولتی شده در بخش‌های مختلف پاکستان ۶۱
- شکل ۳-۲: تعداد مهاجران و میزان درآمدهای آن‌ها در کشورهای مختلف ۶۴
- شکل ۳-۳: کشور پاکستان در شاخص‌های مختلف بخشنده‌گی ۶۵
- شکل ۳-۴: کشور مختلف جهان در شاخص‌های مختلف بخشنده‌گی ۶۵
- شکل ۳-۵: رتبه ۱۰ کشور برتر در کمک به افراد ناشناس ۶۶
- شکل ۳-۶: رتبه ۱۰ کشور برتر در کمک به خیریه‌ها ۶۷
- شکل ۳-۷: مسجد پادشاهی ۶۸

- شکل ۳-۸: موقعیت مسجد پادشاهی ۶۹
- شکل ۳-۹: مسجد جامع لاهور ۷۰
- شکل ۳-۱۰: مسجد ملک فیصل ۷۳
- شکل ۴-۱: نگاشت نهادی وقف و امور خیریه کشور پاکستان ۸۵
- شکل ۴-۲: سایت دیارتمان اوقاف سند ۸۶
- شکل ۴-۳: ساختار سازمانی دیارتمان اوقاف سند ۸۷
- شکل ۴-۴: دارایی های وقفی دیارتمان اوقاف سند ۸۸
- شکل ۴-۵: سایت اداره اوقاف پنجاب ۸۹
- شکل ۴-۶: فرماندار حکومت بلوچستان ۹۱
- شکل ۴-۷: سایت دیارتمان امور مذهبی بلوچستان ۹۲
- شکل ۴-۸: ساختار سازمانی دیارتمان امور مذهبی بلوچستان ۹۲
- شکل ۴-۹: سایت دیارتمان رفاه اجتماعی پنجاب ۹۴
- شکل ۴-۱۰: سایت وزارت امور مالیہ پاکستان ۹۵
- شکل ۴-۱۱: سایت انجمن فدرالی درآمد ۹۶
- شکل ۴-۱۲: سایت مرکز بشردوستی پاکستان ۹۹
- شکل ۴-۱۳: حوزه های فعالیت مرکز بشردوستی پاکستان ۹۹
- شکل ۴-۱۴: سایت شرکت ثبت مؤسسات سینرژى ۱۰۱
- شکل ۴-۱۵: سایت دایرکتوری سازمان های غیرانتفاعی پاکستان ۱۰۲
- شکل ۴-۱۶: سایت مؤسسه خیریه الخدمت ۱۰۳
- شکل ۴-۱۷: پروژه وام های کمکی ۱۰۴
- شکل ۴-۱۸: پروژه مراقبت از ایتم ۱۰۵
- شکل ۴-۱۹: پروژه خدمات پزشکی و بهداشت ۱۰۶
- شکل ۴-۲۰: سایت مؤسسه خیریه ساھارا ۱۰۷
- شکل ۴-۲۱: تصویر مجوز دریافتی مؤسسه از FBR ۱۰۹
- شکل ۴-۲۲: تصویر مجوز دریافتی مؤسسه از دیارتمان رفاه اجتماعی پنجاب ۱۱۰
- شکل ۴-۲۳: گواھینامه دریافتی مؤسسه از سازمان بشردوستی پاکستان ۱۱۱

مقدمه

از دیرباز سنت حسنه وقف در همه ادیان آسمانی و جوامع بشری مورد توجه و اهتمام وافر قرار داشته است. دین مبین اسلام نیز همچون سایر ادیان الهی اهتمام ویژه‌ای به ترویج وقف در بین مسلمین دارد، به گونه‌ای که پیشوایان اسلام ناب همگی از جمله واقفین و متولیان موقوفات بوده‌اند. در طی قرون متمادی نهاد وقف نقطه اتکاء و مهمترین بستر تعالی نهاد دین و یکی از زیرساخت‌های کلیدی فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی اداره جوامع اسلامی بوده است. با توجه به اهداف بلند انقلاب اسلامی در راستای ایجاد جامعه اسلامی ایرانی و تمدن بین‌الملل اسلامی، احیاء نهاد وقف و شکوفایی هر چه بیشتر موقوفات از ضروریات اساسی‌ای است که مورد تاکید مکرر مقام معظم رهبری قرار دارد.

در این راستا سازمان اوقاف و امور خیریه به عنوان حکمران نهاد وقف بر آن شد تا با مطالعه نظام مدیریت وقف و امور خیریه سایر کشورها، مقدمات آشنایی و بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های سایر ملل، و توسعه ارتباطات بین‌المللی در حوزه وقف، به ویژه ارتباطات با کشورهای و ملت‌های مسلمان را فراهم نماید. لذا از سال گذشته معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی سازمان اقدام به تعریف و راهبری پروژه پژوهشی «شناخت وضعیت نظام مدیریت وقف و امور خیریه پانزده کشور اسلامی و پانزده کشور غیراسلامی» نمود که نتایج آن در قالب بیش از سی کتاب مستقل منتشر شد و در همایش هفته وقف سال جاری توسط جناب آقای دکتر صالحی امیری، وزیر محترم فرهنگ و ارشاد

اسلامی، جناب آقای دکترستاری، معاون محترم علم و فناوری ریاست جمهوری و حجت الاسلام والمسلمین محمدی، نماینده ولی فقیه و ریاست محترم سازمان اوقاف و امور خیریه رونمایی گردید.

اجرای این پروژه مرهون تلاش افراد متعددی است که در اینجا لازم می دانم از زحمات همه آن ها به ویژه مدیرکل دفتر نوسازی و تحول اداری، جناب آقای دکتر غلامعلی رحیمی و کارشناسان این دفتر، آقایان اسماعیل خارستانی و علی علاءالدینی که نقش کارفرمایی این مطالعات را برعهده داشتند، و جناب آقای محمدمهدی جعفری که مدیریت اجرای این پروژه را برعهده داشت، و همکاران ایشان، آقایان علیرضا رحیمی و یوسف پناهی تشکر و قدردانی نمایم.

همچنین مراتب سپاس خود را از زحمات بی دریغ جناب آقای حسین آب نیکی— مشاور عالی ریاست سازمان اوقاف و امور خیریه— که نظارت بر این پروژه را برعهده گرفت و در جهت ارتقاء کیفی آن تلاش نمود اعلام می دارم.

معاون توسعه مدیریت و پشتیبانی

سازمان اوقاف و امور خیریه

زمستان ۱۳۹۵

پیشگفتار

مطالعه نظام مدیریت وقف و امور خیریه کشورهای جهان از شهریورماه سال ۱۳۹۴ به منظور آشنایی با پیشینه، روند توسعه وضعیت و عملکرد فعلی کشورها در این حوزه، نگاشت نهادی مجموعه‌های فعال در بخش وقف (شامل معرفی نهادها و روابط ما بین آن‌ها) و برنامه‌های آتی این کشورها با هدف استفاده از تجربیات موفق و پرهیز از تجربیات ناموفق، با لحاظ اقتضائات منحصربه‌فرد کشورهای مورد مطالعه، در دستور کار قرار گرفت و عملیاتی گردید.

به منظور تحقق اهداف مدنظر، شرح خدمات این پروژه در قالب چهار فاز ذیل طراحی و اجرا گردید:

- فاز صفر: تدوین طرح و چارچوب اولیه
 - فاز اول: تعیین شاخص‌های انتخاب کشورهای مدنظر و انتخاب نهایی سازی کشورها
 - فاز دوم: گردآوری، تحلیل و جمع‌بندی گزارش مطالعات انجام شده مرتبط
 - فاز سوم: جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات هریک از کشورهای مدنظر
 - فاز چهارم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری کلی مطالعه
- فاز صفر به تدوین چهارچوب کلان، تفصیلی و محدوده پروژه و جزئیات هریک از مراحل و فعالیت‌ها اختصاص یافت. در فاز اول شاخص‌هایی جهت انتخاب کشورهای هدف مطالعه، تعیین گردید و مبتنی بر این شاخص‌ها، کشورهای مدنظر

جهت مطالعه، مشخص شدند. این شاخص‌ها به‌گونه‌ای انتخاب شدند که کشورهای همسایه، کشورهای اسلامی فعال در حوزه وقف و امور خیریه، کشورهای موفق در حوزه وقف و امور خیریه در دنیا و نیز کشورهای مشابه جمهوری اسلامی ایران از جهت وضعیت فرهنگی، اجتماعی و دینی مورد مطالعه قرار گیرند.

فاز دوم با عنوان «گردآوری، تحلیل و جمع‌بندی مطالعات انجام‌شده» به جمع‌آوری و تحلیل مطالعات موجود در کشور در خصوص نظام مدیریت وقف و امور خیریه سایر کشورها اختصاص یافت. هدف این فاز بهره‌برداری از اطلاعات و پژوهش‌های مرتبط انجام‌شده موجود در کشور و همچنین پرهیز از نادیده گرفتن مطالعات پیشین بود.

فاز سوم نیز به ترتیب به جمع‌آوری اطلاعات پیرامون نظام وقف و امور خیریه کشورهای منتخب از منابع مکتوب، اینترنتی و سایر منابع در دسترس، و تجزیه و تحلیل اطلاعات و جمع‌بندی مطالب اختصاص یافت. در نهایت طی فاز چهارم جمع‌بندی و نتایج حاصل از مطالعه همه کشورها و نتیجه‌گیری کلی مطالعه انجام و ارائه گردید.

مجموعه کشورهایایی که در این پروژه هدف مطالعه قرار گرفتند شامل پانزده کشور اسلامی و پانزده کشور غیراسلامی می‌باشد که با توجه به شاخص‌های مدنظر سازمان، همچون همسایگی و ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی مشابه با جمهوری اسلامی ایران، برخورداری از نظام مدیریت و فعالیت‌های درخور تامل در حوزه وقف و امور خیریه، وجود ارتباطات بخش وقف و امور خیریه بین جمهوری اسلامی ایران و کشور مورد مطالعه و مواردی از این دست، انتخاب شدند.

یکی از کشورهای اسلامی منتخب پاکستان است. ارتباط گسترده سیاسی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و پاکستان، اهمیت پاکستان در منطقه و قرابت دینی و مذهبی بین آن کشور با کشور ما، از جمله دلایل انتخاب پاکستان به عنوان یکی از کشورهای هدف مطالعه می‌باشد

پژوهش حاضر حاصل گزارش بررسی ساختار و وضعیت نظام وقف و امور خیریه کشور پاکستان می‌باشد و در آن وضعیت جغرافیایی، اقتصادی، سیاسی اجتماعی و فرهنگی مذهبی کشور پاکستان، مفهوم وقف و امور خیریه، روند توسعه و وضعیت

موجود بخش وقف و امور خیریه، نگاشت نهادی بخش وقف و امور خیریه و قوانین این بخش در کشور پاکستان طی فصول یک الی پنج به اجمال بررسی شده است. برای انجام تحقیق حاضر فدر ابتدا به منظور به دست آوردن اطلاعات کلی در زمینه‌های مختلف کشور پاکستان، اعم از اطلاعات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی پرداخته شد. این اطلاعات به راحتی و با یک جستجوی ابتدایی از سایت‌هایی نظیر ویکی‌پدیا و سایت‌های مشابه آن به دست آمدند. همچنین برای بدست آوردن اطلاعات اقتصادی از قبیل درآمدهای سرانه، رشد جمعیت، تولید ناخالص ملی و موارد مشابه به سایت بانک جهانی که منبع بسیار معتبری است مراجعه شد.

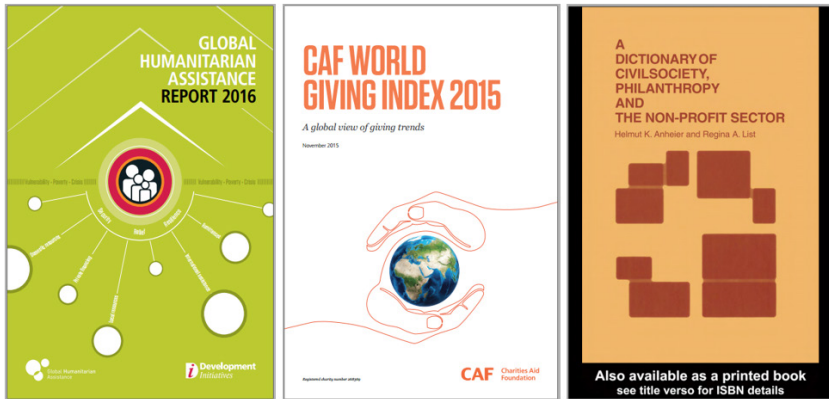
The screenshot shows the World Bank DataBank interface. At the top, there is a navigation menu with 'Home', 'About', 'Data', 'Research', 'Learning', 'News', 'Projects & Operations', 'Publications', 'Countries', and 'Topics'. A search bar contains the text 'Search data e.g. GDP, population, Indonesia'. Below the search bar, there are language options: 'English', 'Español', 'Français', and 'العربية 中文'. The main content area is titled 'Indicators' and features a 'Quick search' box. The 'Featured indicators' section is highlighted, showing a list of indicators under the heading 'Agriculture & Rural Development'. A sidebar on the right lists various categories such as 'Agriculture & Rural Development', 'Aid Effectiveness', 'Climate Change', 'Economy & Growth', 'Education', 'Energy & Mining', 'Environment', 'External Debt', 'Financial Sector', 'Gender', 'Health', and 'Infrastructure'.

برای بررسی آمار و اطلاعات مرتبط با امور خیریه‌ای و شاخص‌های بخشندگی کشور پاکستان مقالات و گزارشات بررسی شدند. این گزارشات شامل ۲ گزارش خارجی مربوط به سال‌های اخیر بود و اطلاعات بسیار جالبی را در ارتباط با کشور پاکستان در اختیار قرار داد.

عناوین گزارشات مذکور عبارت است از:

- CAF WORLD GIVING INDEX
- Global-Humanitarian-Assistance-Report

در این گزارش رتبه بندی کشور پاکستان در میان دیگر کشورهای جهان و شاخص های بخشندگی آن مور بررسی قرار گرفته بود و اطلاعات بسیار زیادی در خصوص وضعیت فقر و کمک های بشردوستانه به این کشور در طول سال های اخیر و به خصوص از ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ ارائه شده بود.

در گزارش دوم نیز اطلاعات بسیاری در خصوص وضعیت زندگی در پاکستان و شرایط زندگی مهاجران در پاکستان بیان شده بود.

سپس برای بررسی تخصصی در زمینه امور وقف و خیریه به اطلاعات موجود در فاز یک این پروژه مراجعه شد اما مطالعاتی در این خصوص برای کشور پاکستان یافت نشد. پس از این مرحله برای یافتن مقالات، گزارشات و یا دیگر فایل های مرتبط فارسی موجود در سایت های ایرانی و کتابخانه های اینترنتی جستجویی به عمل آمد که نتیجه ای در پی نداشت. در زمینه وقف و امور خیریه کشور پاکستان هیچ گونه مطالعات پیشین انجام شده به زبان فارسی یافت نگردید.

در فصل این مقاله به بیان تعاریف و مفاهیم وقفی پرداخته شد که این تعاریف اغلب از قوانین و اسناد وقفی کشور پاکستان به دست آمد و چندی دیگر نیز از سایت های مرتبط مانند وزارت خانه و ادارات اوقاف پاکستان.

در فصول ۳ و ۴ به بررسی سازمان ها، برنامه ها و وضعیت موجود وقف و امور خیریه

در کشور پاکستان پرداخته شد. اطلاعات این فصول از سایت‌ها و مقالات و مجلات مختلفی که عمدتاً به زبان انگلیسی بودند، به دست آمدند. برای مطالعه در خصوص نگاهت نهادی کشور پاکستان در ابتدا نهاد اصلی این کشور، یعنی وزارت امور مذهبی پاکستان مورد بررسی قرار گرفت. با بررسی این سایت متوجه شدیم که این وزارت خانه فعالیت خاصی در خصوص وقف و امور خیریه انجام نمی‌دهد و اغلب فعالیت‌های آن در خصوص امور مربوط به حج و زیارت می‌باشد. سپس به مطالعه سایت دپارتمان اوقاف سند پرداخته شد. در این سایت اطلاعاتی در خصوص اسناد و قوانین وقفی دولت سند و اطلاعاتی در خصوص موقوفات به دست آمد.

Auqaf Department
Government of Sindh

Portal Home

Syed Ghulam Shah Jilani
Special Assistant to Chief
Minister Sindh

INTRODUCTION

Sindh Auqaf Department was established in 1970, In 1976, this Department was made a central subject under Ministry of Religious Affairs, Government of Pakistan, In 1979, this was again made a provincial subject.

OBJECTIVES

To maintain and regulate prominent Shirnes, Mosques and other Waqf properties.

To provide maximum facilities to Zaireen, who pay visits to various Shrines, Dargahs etc.

To extend Welfare / Financial Assistance out of its self generated funds to orphans, destitute and disabled persons, on yearly basis.

IN ORDER TO ACHIEVE THE OBJECTIVES THIS DEPARTMENT PERFORMS FOLLOWING FUNCTIONS

Management and looking after of Shrines, Dargahs and Mosques.

Making proper arrangements for lighting, cleanliness, drinking water, Wazoo khana for the performance of religious rites at Shrines and Mosques.

Introduction

سپس سایت هیئت وقف پنجاب مورد بررسی قرار گرفت. این هیئت نیز اداره‌ای نظیر دپارتمان وقف سند بود و در سایت آن بیشتر مطالب مرتبط شامل اسنادی می‌شد که قوانین و مقررات و اطلاعاتی در خصوص موقوفات و وضعیت آن‌ها را بیان می‌کرد.

Punjab Wakf Board

Punjab Wakf Board
 An Umbrella for the Needy...

Menu

- Home
- Meaning of Wakf
- Organization
- Welfare Activities
- Number of Wakf Properties
- Encroached Properties
- RTI Act
- Wakf Act
- Wakf Amendment 2013
- Rules and Regulation
- Hzt. Halima Hospital, Malerkotla
- Engineering Division
- Legal Section
- Important Photogaphs

Welcome to Our Website!

About Us

Punjab Wakf Board is a statutory body constituted by the Department of Home, Government of Punjab under the Wakf Act 1995 (Central Act 43 of 1995) several Masjids , Kabristans , Dargahs etc. are registered with this Board in addition to the wakf properties.

The functions of the Punjab Wakf Board are:
 (1) General Superintendence of all Wakfs institutions and their properties in the State ,(2) to exercise powers under the Wakf Act so as to ensure that the Wakfs under its superintendence are properly maintained, controlled and administered and the income thereof is duly applied to the objects for which such Wakfs are created or intended.

Recently Punjab Wakf Board has successfully

Punjab Wakf Board

Once Wakf...

Always Wakf...

سپس به بررسی سایت دپارتمان امور مذهبی بخش بلوچستان اقدام شد. در این سایت نیز مطالبی در خصوص فعالیت های این ایالت از پاکستان در حوزه وقف و امور خیریه بیان شده بود. هر چند در این بخش مشاهده شد که این ایالت در حوزه وقف به دلیل نبود موقوفه های متعدد دارای نظام قوی نیست اما لینک هایی در خصوص امور خیریه و مؤسسات یافت شد و مشخص شد که دپارتمان های رفاه اجتماعی این کشور به انجام فعالیت هایی در خصوص مؤسسات و نهادهای خیریه می پردازند.

BALUCHISTAN.GOV.PK
 gateway to all Government services of Balochistan

RELIGIOUS AFFAIRS & INTER FAITH HARMONY

Department Links You are here: Home > Functions of Department

- Home
- Organizational Structure
- Functions of Department
- Contact us

Religious Affairs Wing

- Provincial Zakat Fund (PZF) Section
- Council Section
- Minorities Section
- Hajj and Auqaf Section

Administrative Wing

- Budget & Admin (B&A) Section
- Establishment Section
- Coordination Section

Deputy Chief Administrative AUQAF (DCAA).

- Control and repair of mosques/ properties under its control.
- Holding of Annual Hifz-o-Qirat competition.
- Celebration of Seerat un Nabi Conference.
- Holding of Ulama and Mashaikh Conference.
- Meeting of Ruet-e-Hilal Committee.
- Arrangements of Mehfil-e-Shabina.
- Reception of Scholars, religious, prominent figures of different Islamic countries and conduct of their tours in the Province.
- Coordination with the Federal Government on religious affairs.
- Selection of Government employees for performance of Hajj under Benevolent fund Scheme.
- Nomination of seasonal staff for Hajj duty to Saudi Arabia.

پس از آن به بررسی دپارتمان رفاه اجتماعی پنجاب پرداخته شد و با مطالعه سایت آن دپارتمان، وظایف و فعالیت های آن مشخص گردیدند.

DEC 27/16 Drama Performance Regarding Disability issues dated 27-12-2016

DEC 26/16 Visit of Directorate by Mr. Ghulam Ali dated 26-12-2016

The concept of social welfare is not new in our country. The spirit of doing good to the fellow beings and the enthusiasm for taking part in activities for the well being of the under-privileged can be traced back to times immemorial. To render help to the less fortunate brethren was an essential obligation of all, and was regarded as a means of salvation of serving God.

سپس با ورود به بخش مؤسسات خیریه ای و نهادهای غیرانتفاعی متوجه اداره ها و سازمان های دیگری شدیم. اولین سازمان وزارت مالیه بود. با بررسی این وزارت اطلاعات کلی از فعالیت های آن به دست آمده و در گزارش بیان شدند.

Government of Pakistan
Ministry of Finance

ISO Certified Organization

Overview

The Finance Division deals with the subjects pertaining to finance of the Federal Government and financial matters affecting the country as a whole, preparation of annual budget statements and supplementary/excess budget statements for the consideration of the parliament accounts and audits of the Federal Government Organization etc. as assigned under the Rules of Business, 1973.

Moreover, Finance Division maintains financial discipline through financial advisors organization attached to each Ministry/Division etc.

Finance Minister

Mohammad Ishaq Dar
Minister for Finance,
Revenue, Economic Affairs,
Statistics and Privatization

Latest Updates

Risk Management Fund
» Click here for details

01-12-2016
» Finance Minister chaired a meeting to review the matters related to Pakistan Steel Mills
» Click here for details

01-12-2016
» Ambassador of the European Union called on Finance Minister
» Click here for details

با لینک‌های دیگر نقش اداره دیگری به نام انجمن فدرالی درآمد مشخص شد و به سایت آن مراجعه و وظایف و فعالیت‌های آن و همچنین نقش آن در امور خیریه‌ای کشور بیان شد.

سپس به سایت مرکز بشردوستی پاکستان که در چند مقاله، نام آن ذکر شده بود رفتیم. این مقاله‌ها در خصوص سازمان‌های بخش سوم پاکستان بود. نام مرکز بشردوستی پاکستان را به عنوان یک تسهیل‌گر بیان کرده بود. با مطالعه سایت آن اطلاعاتی استخراج و در گزارش بیان شدند و فعالیت‌ها و وظایف آن بیان شدند.

Select Language

Powered by Google Analytics

Home Rights Health Education & Training Development By Region Poverty Alleviation International NGOs
Animals Legal Vulnerable Groups Environment & Energy Arts/Heritage NGO Donors Other Select City

Pakistan NGOs Directory & Guide

This website is a comprehensive directory of all the major NGOs and NPOs working in Pakistan. You will find list of NGOs categorized according to area or work as well as geographical locations.

Introduction to NGO Social sector in Pakistan

Pakistan is a country with a rapidly growing population, most of which lives below the poverty line. Neglect of the lower cadres of population by consecutive governments in Pakistan gave rise to the need of alternate Organizations addressing the core issues of illiteracy, health problems and many others faced by the 'have nots'.

These bodies and Organizations filling the human development needs gap are commonly known as NGOs - Non-governmental Organizations OR more recently as NPOs- Non-Profit organisations.

در نهایت به بررسی ۲ مؤسسه خیریه در پاکستان پرداختیم. این مؤسسات جزء مؤسسات اصلی این کشور بودند و فعالیت‌های چشم‌گیری را در این حوزه انجام می‌دادند.

ALKHIDMAT ALKHIDMAT FOUNDATION PAKISTAN

Home Our Approaches Appeals Regions Volunteers Media Donate

PERSECUTED, HUNGRY AND HOMELESS
THEY NEED HELP

ROHINGYA CRISIS APPEAL

این مؤسسات خیریه بررسی شدند و فعالیت‌ها و پروژه‌های انجام شده توسط آن‌ها بیان شدند. با این بررسی حوزه‌های اصلی فعالیت‌های آنان نیز مشخص گردیدند.

Achievements - Careers - Certifications - Downloads

DONATE NOW اپنی زکوٰۃ اور عطیات سہارا ٹرسٹ کو دیں

Home - About - Sahara Medical College - Sughra Shafi Medical Complex - Projects - Resources - Gallery - Donate - Contact

SUGHRA SHAFI MEDICAL COMPLEX
A Project of Sahara For Life Trust

GIVE YOUR DONATIONS TO SAHARA FOR LIFE TRUST

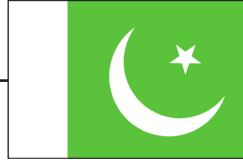
در مجموع تلاش براین بوده است که در تدوین این گزارش از مراجع معتبر و به روز دنیا بهره گرفته شود و با برقراری ارتباط با نهادهای مربوطه داخلی و خارجی، محتوای گزارش از دقت بالایی برخوردار گردد. انشاء الله با نقد و نظرات متخصصین مرتبط و تعریف و اجرای مطالعات و پژوهش های تکمیلی مثمر و ثمر واقع گردد. در پایان لازم میدانم از محضر همه خوانندگان گرامی استدعا نمایم تا با ارائه دیدگاه های ارزشمندشان ما را در ادامه این روند و تکمیل مطالعات انجام شده یاری فرمایند.

مشاور عالی سازمان اوقاف و امور خیریه
و ناظر پروژه

افصل اول |

اطلاعات کلی کشور پاکستان

۱- اطلاعات کلی کشور پاکستان

۱-۱- مقدمه

یکی از گام‌های مطالعات تطبیقی، آشنایی مختصر با موقعیت جغرافیایی، اقتصادی، سیاسی اجتماعی و فرهنگی - مذهبی کشور مورد مطالعه است. مقایسه یک کشور با کشورهای دیگر بدون در نظر گرفتن شرایط و موقعیت آن، موجب درک سطحی موضوع و نتیجه‌گیری نادرست می‌شود.

به منظور آشنایی و مطالعه روندهای اجتماعی و فرهنگی مربوط به یک کشور، آشنایی با ویژگی‌های کلی آن کشور ضروری است؛ در این گزارش همان‌طور که پیش از این اشاره گردید، به بررسی روند تغییر کمک‌های خیریه و وقف و سازوکارهای مربوط به آن پرداخته می‌شود. مطالعات گسترده‌ای در زمینه مؤلفه‌های تأثیرگذار در زمینه کمک‌های خیریه و وقف در کشورهای مختلف دنیا انجام شده است که از آن میان می‌توان به مذهب، سن افراد و درآمد آن‌ها اشاره نمود.

به همین جهت در این فصل به بررسی ویژگی‌های بارز کشور پاکستان پرداخته می‌شود که در پنج بخش اطلاعات جغرافیایی، اطلاعات اقتصادی، اطلاعات سیاسی - اجتماعی، اطلاعات فرهنگی - مذهبی و در نهایت جایگاه این کشور در حوزه وقف و کمک‌های خیریه می‌باشد.

۲-۱- اطلاعات جغرافیایی

پاکستان با نام رسمی «جمهوری اسلامی پاکستان» (به زبان اردو: اسلامی جمهوری

پاکستان)، کشوری در جنوب غربی آسیا است و پایتخت آن اسلام‌آباد نام دارد. این کشور در جنوب مرزآبی هزار کیلومتری با دریای عمان دارد و از غرب با ایران، از شمال با افغانستان، از شرق با هندوستان و از شمال شرق با جمهوری خلق چین هم‌مرز است. ناحیه کشمیر مورد ادعای هندوستان و پاکستان است. هر دو کشور هند و پاکستان به طور جداگانه بخش‌هایی از این منطقه را اداره می‌کنند و این مناطق توسط خط کنترل از هم جدا شده‌اند (۱).

پهناوری پاکستان معادل ۸۰۳، ۹۴۰ کیلومتر مربع است که حدوداً معادل مجموع پهناوری کشورهای فرانسه و انگلستان است. نواحی شرق آن بر روی فلات هند و نواحی غربی و شمالی بر روی فلات ایران و سرزمین اوراسیا قرار گرفته است. ۱۰۴۶ کیلومتر (۶۵۰ مایل) مرزآبی با دریای عرب از طرف جنوب دارد و از سوی غرب با افغانستان ۵۲۳ کیلومتر (۳۲۵ مایل) و از طرف شمال شرق با چین ۲۹۱۲ کیلومتر (۱۸۰۹ مایل) از طرف شرق با هند و ۹۰۹ کیلومتر (۵۶۵ مایل) از طرف جنوب غرب با ایران مرز دارد.

شکل ۱-۱: موقعیت جغرافیایی پاکستان در جهان

شکل ۱-۲: موقعیت جغرافیایی پاکستان در میان کشورهای همسایه

در این کشور انواع ویژگی‌های طبیعی از سواحل شنی مردابی و باتلاق‌های دارای حرا در ساحل جنوبی گرفته تا جنگل‌های معتدل و مرطوب حفاظت شده و قلمروهای یخی کوه‌های (هیمالیا) قراقروم، هندوکش در شمال همگی به چشم می‌خورند. به طور تقریبی ۱۰۸ قله با بلندی بیش از ۷۰۰۰ متر (۲۳۰۰۰ فوت) وجود دارد که با برف و یخچال پوشیده شده‌اند. پنج کوه در پاکستان از جمله کی ۲ (در بلتستان) و نانگا پاربات بیش از ۸۰۰۰ متر (۲۶۰۰۰ فوت) ارتفاع دارند. در قسمتی از کشمیر که توسط هند اداره می‌شود تا نواحی شمالی پاکستان رودخانه سند در طول کشور جریان دارد. هر ساله قسمت‌های شمالی پاکستان شمار زیادی جهانگرد خارجی را به خود جلب می‌کنند. کوهنوردان از سراسر دنیا بلتستان در پاکستان را به عنوان مقصد نهایی خود می‌دانند. در غرب رود سند بیابان‌های خشک و تپه‌ای بلوچستان پاکستان وجود دارند؛ در قسمت شرق هم شن‌های روان بیابان‌تار وجود دارد. بیشتر نواحی منطقه پنجاب و قسمت‌هایی از سند دشت‌های حاصل‌خیزی هستند که کشاورزی در آنجا از اهمیت زیادی برخوردار است.

آب و هوا نیز به همین روال متفاوت است؛ زمستان‌های سرد و تابستان‌های گرم در شمال و آب و هوای معتدل در جنوب که متأثر از تأثیر اقیانوس هند است. نواحی مرکزی تابستان‌های بسیار گرم دارند و دمای آن‌ها به بیش از ۴۵ درجه سانتی‌گراد (۱۱۳ درجه فارنهایت) می‌رسد و زمستان‌های سردی که دمای هوا کمتر از دمای انجماد می‌رسد. میزان بارش باران نیز کم است و از ۲۵۰ میلی‌متر تا ۱۲۵۰ میلی‌متر که بیشتر با دمای موسم (مونسون) غیرقابل اطمینان جنوب غربی در اواخر تابستان همراه هستند در نوسان است. مسئله کمبود آب نیز توسط ساخت سدها بر روی رودخانه‌ها و استفاده از آب چاه‌ها در مناطق خشک‌تر تا حدی حل شده است (۱).

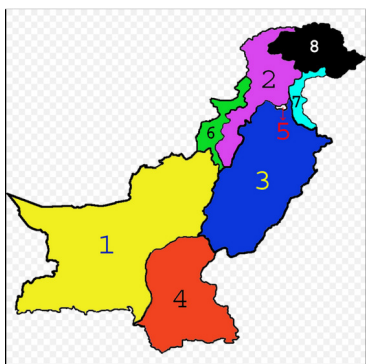
۱-۲-۱- تقسیمات کشوری

پاکستان از پنج ایالت، یک منطقه خودمختار قبایلی، یک منطقه فدرال پایتخت (اسلام‌آباد) و دو منطقه مربوط به جامو و کشمیر تشکیل شده است.

- منطقه زردرنگ (شماره ۱) ایالت بلوچستان به مرکزیت کوئته
- منطقه بنفش‌رنگ (شماره ۲) ایالت خیبر پختونخوا به مرکزیت پیشاور (NWFP)
- منطقه آبی‌رنگ (شماره ۳) ایالت پنجاب به مرکزیت لاهور
- منطقه سرخ‌رنگ (شماره ۴) ایالت سند به مرکزیت بندر کراچی
- منطقه سفیدرنگ (شماره ۵) منطقه فدرال پایتخت (ناحیه پایتختی اسلام‌آباد) (IST)

- منطقه سبزرنگ (شماره ۶) منطقه خودمختار قبایلی
- منطقه فیروزه‌ای رنگ (شماره ۷) منطقه کشمیر پاکستان (جامو و کشمیر آزاد) به مرکزیت مظفرآباد (AJK)

- منطقه سیاه‌رنگ (شماره ۸) ایالت گلگت بلتستان به مرکزیت گلگت ایالت بلوچستان و ایالت خیبر پختونخوا (سرحد شمال غربی)، خودنیز دارای مناطق خودمختار قبایلی هستند که آن‌ها را (Provincially Administered Tribal Areas (PATA گویند (۱).

شکل ۱-۳: تقسیمات کشوری پاکستان

۳-۱- اطلاعات اقتصادی

پاکستان کشوری در حال توسعه است که در جبهه‌های سیاسی و اقتصادی با چالش‌هایی روبه‌رو بوده است. با وجود اینکه در سال ۱۹۴۷ این کشور بسیار فقیر بود نرخ رشد اقتصادی پاکستان در طول ۴ دهه بعد از آن بهتر از میانگین جهانی بوده است؛ اما سیاست‌های ناآگاهانه به پایین آمدن این نرخ در دهه ۱۹۹۰ منجر شد.

اخیراً تغییرات گسترده اقتصادی به اقتصادی قدرتمندتر منجر شده‌اند و به نرخ رشد به‌ویژه در زمینه‌های ساخت و تولید و بخش‌های خدمات مالی (اقتصادی) سرعت بخشیده‌اند. پیشرفت‌های بزرگی نیز در موقعیت ارز خارجی و رشد سریع در منابع ارز ثابت در سال‌های اخیر شاهد بوده‌ایم. تخمین بدهی خارجی در سال ۲۰۰۵ در حدود ۴۰ میلیارد دلار آمریکا بود. با این حال این بدهی با کمک‌های صندوق بین‌المللی پول و بخشودگی بدهی از طرف ایالات متحده آمریکا کاهش یافته است. تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۰۵ حدود ۴۰۴/۶ میلیارد دلار برآورد شد و تولید سرانه ناخالص ملی آن ۲۴۰۰ دلار آمریکا بود.

نرخ‌های رشد تولید ناخالص ملی پاکستان در ۵ سال اخیر شاهد یک افزایش ثابت بوده‌اند. در سال ۲۰۰۱ نرخ رشد تولید ناخالص داخلی کشور ۸٪ بود ولی در سال مالی که ۳۰ ژوئن ۲۰۰۵ پایان یافت، نرخ رشد تولید ناخالص داخلی اسمی به حدود ۴٪/۸٪ رسید. این نرخ رشد پاکستان را پس از چین دارنده دومین نرخ رشد اقتصادی در میان

پرجمعیات ترین کشورهای جهان قرار داد. با این حال فشارهای تورمی و میزان ذخیره کمتر از مقدار لازم و همچنین عوامل اقتصادی دخیل دیگر امرنگه داشتن نرخ رشد به این میزان را مشکل می سازد.

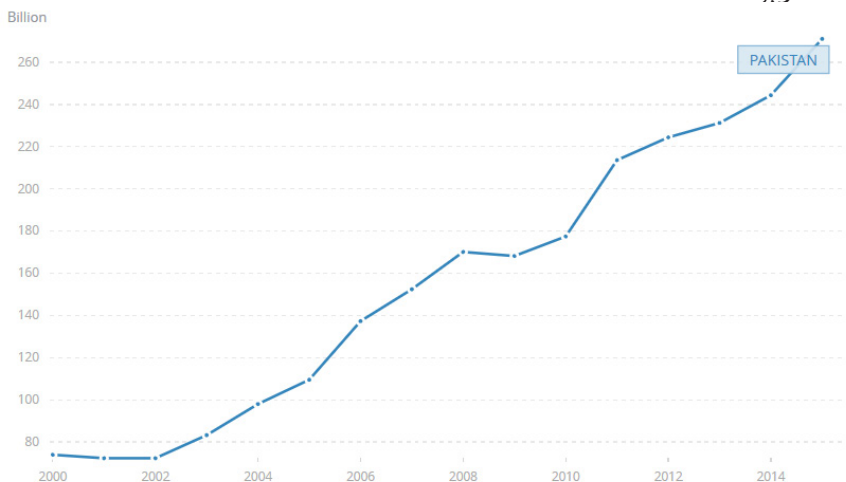
رشد بخش های غیر کشاورزی ساختار اقتصاد را تغییر داده است و اکنون اقتصاد تنها ۲۰٪ تولید ناخالص داخلی را تشکیل می دهد. بخش خدماتی حدود ۵۳٪ تولید ناخالص داخلی کشور که تجارت عمده و خرد کشور حدود ۳۰٪ این بخش را تشکیل می دهد. اخیراً بازار بورس کراچی همراه با دیگر بازارهای در حال ایجاد دنیا اوج گرفته است. مقادیر هنگفتی از سرمایه گذاری های خارجی در صنایع متعددی به کار گرفته شده اند. با این حال سرانه بازار بورس همچنان مخابرات، نرم افزار، خودرو، نساجی، سیمان، کود، فولاد و ساخت کشتی هستند (۱).

صنعت مهم دیگری که در گذشته از دسترسی خارجی محروم مانده است، هوافضا است. تیپ های مختلف توپخانه در ارتش از پیش به گسترده شدن میزان مهمات نظامی پاکستان کمک کرده اند. خبرهایی از احتمال مشارکت عمومی یا خصوصی در برنامه های آینده موشکی به گوش می خورد که می تواند با برنامه فضایی پاکستان همراه شود؛ زیرا توانایی های کنونی این کشور شامل موشک های بالستیک میان برد و تحقیقاتی بر روی موشک های بالستیک قاره پیما می شوند. رویکرد ساختاری برای استفاده از این توانایی های هوافضایی ممکن است باعث رونق سریع تر اقتصادی پاکستان شود زیرا صنعت هوانوردی پیش تر هم شاهد رشد چشمگیری در سالهای گذشته بوده است که با حضور شرکت های هواپیمایی متعددی همراه بوده است (۱).

در نمودارهای زیر اطلاعات اقتصادی و نمودارهای آن ها در سال های اخیر برای کشور پاکستان نمایش داده شده است که به صورت قابل لمس تر روند پیشرفت و وضعیت کنونی کشور را در حال حاضر نشان می دهد.

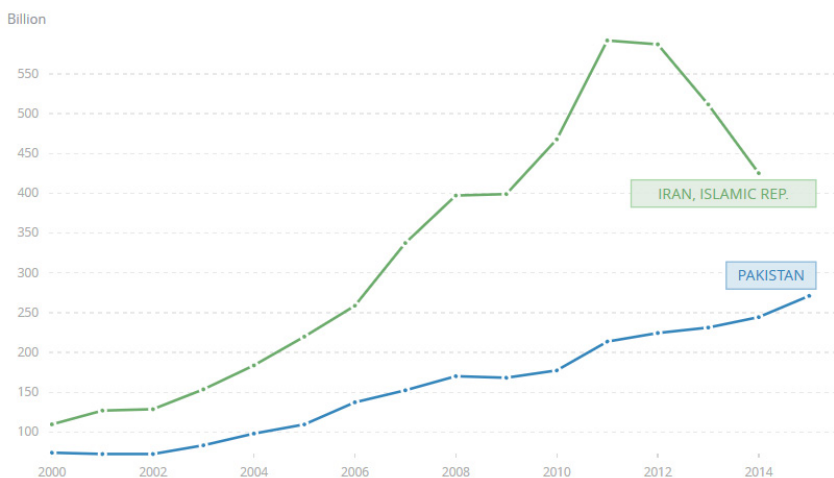
در شکل ۱-۴ تولید ناخالص داخلی کشور پاکستان بین سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ میلادی نشان داده شده است. همان طور که مشخص است این نمودار به شدت صعودی بوده و در طی این ۱۴ سال تولید ناخالص داخلی کشور پاکستان نزدیک به ۴

برابر شده است. میزان تولید ناخالص داخلی پاکستان در سال ۲۰۱۴ برابر با ۲۷۱٫۵ میلیون دلار بوده است (۵).

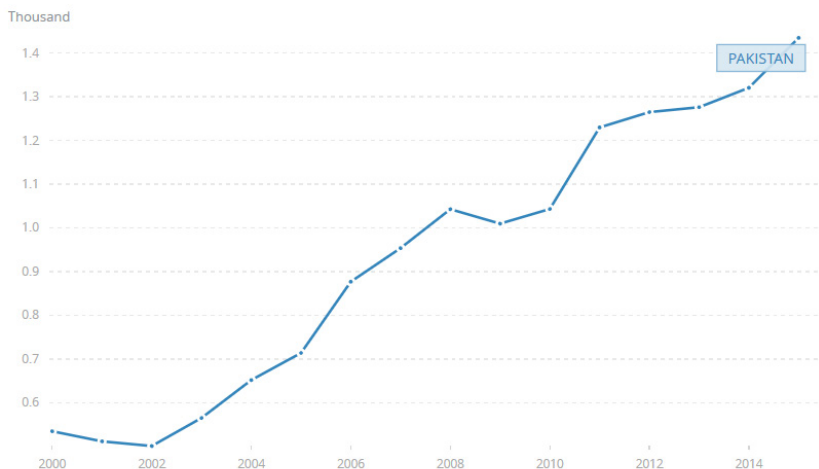
شکل ۴-۱: تولید ناخالص داخلی پاکستان

در شکل ۵-۱ نیز تولید ناخالص داخلی پاکستان با ایران مقایسه شده است. همان طور که مشخص است ایران در این شاخص از پاکستان بالاتر بوده و در سال ۲۰۱۴ تولید ناخالص داخلی ایران دو برابر پاکستان بوده است (۵).

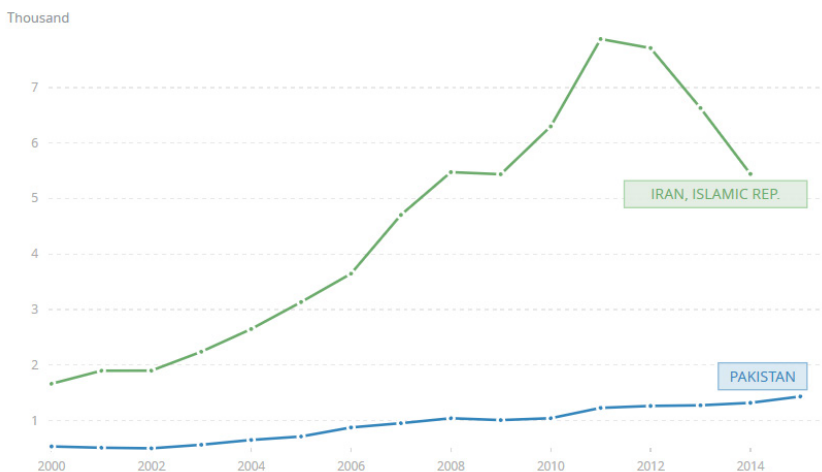
شکل ۵-۱: مقایسه تولید ناخالص داخلی پاکستان با ایران

در شکل ۱-۶ تولید ناخالص داخلی سرانه کشور پاکستان نمایش داده شده است. این شاخص در سال ۲۰۱۵ برای پاکستان ۱۴۳۴ دلار بوده است (۸).

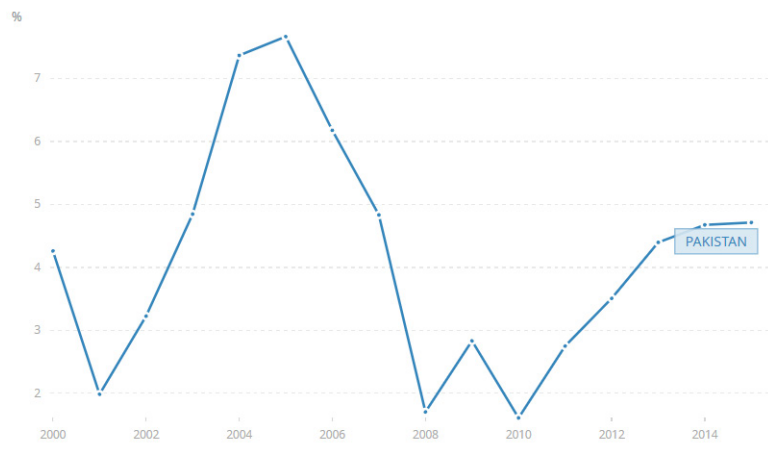
شکل ۱-۶: تولید ناخالص داخلی سرانه کشور پاکستان

در شکل ۱-۷ نیز تولید ناخالص داخلی سرانه پاکستان در مقایسه با ایران نشان داده شده است. تولید ناخالص داخلی سرانه پاکستان در سال ۲۰۱۴، ۱۳۲۰ دلار و این شاخص برای ایران ۵۴۴۰ دلار بوده که چیزی در حدود ۴ برابر می باشد (۹).

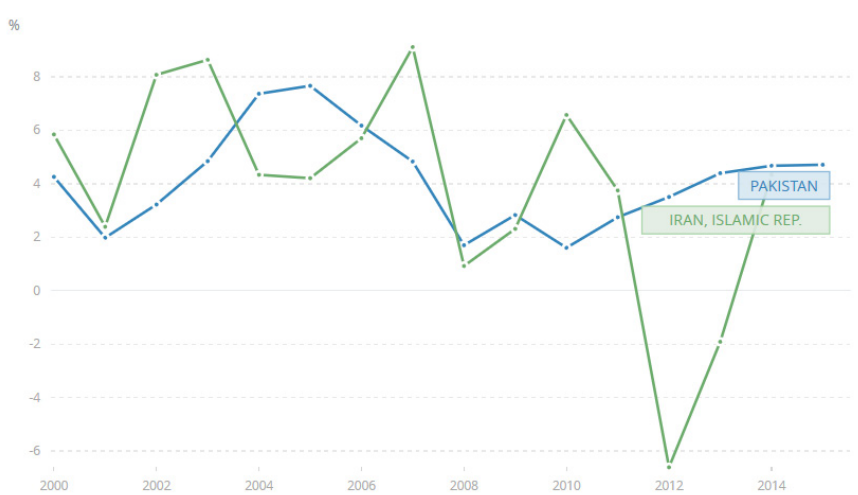
شکل ۱-۷: مقایسه تولید ناخالص داخلی سرانه پاکستان با ایران

در شکل ۸-۱ رشد تولید ناخالص داخلی پاکستان نشان داده شده است. در این شکل دیده می شود که رشد GDP برای پاکستان بسیار نامنظم بوده و فراز و نشیب زیادی داشته است. رشد تولید ناخالص داخلی پاکستان در ۲۰۱۵، ۴٫۷٪ بوده است (۱۰).

شکل ۸-۱: رشد تولید ناخالص داخلی پاکستان

در شکل ۹-۱ نیز مقایسه رشد تولید ناخالص داخلی پاکستان و ایران نشان داده شده است که تغییرات نامنظمی بر روند آن حاکم است (۱۱).

شکل ۹-۱: مقایسه رشد تولید ناخالص داخلی پاکستان و ایران

۴-۱- اطلاعات سیاسی اجتماعی

پاکستان عضو سازمان ملل متحد، سازمان کنفرانس اسلامی، سازمان همکاری منطقه‌ای جنوب آسیا (سارک) و سازمان اکومی باشد. همچنین از دوران استقلال پاکستان و هند از بریتانیای کبیر، این کشور عضوی از اتحادیه کشورهای همسود (مشترک المنافع) بوده است. گرچه عضویت پاکستان در این اتحادیه سه بار لغو شده است؛ نخستین بار در سال ۱۳۵۱ (۱۹۷۲) پس از آنکه اتحادیه کشورهای همسود استقلال بنگلادش (پاکستان شرقی) را از پاکستان به رسمیت شناخت، دولت پاکستان به نشانه اعتراض این اتحادیه را ترک کرد که البته دوباره در سال ۱۹۸۹ به اتحادیه بازگشت. عضویت پاکستان از سال ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۴ به دلیل کودتای غیرقانونی ژنرال پرویز مشرف از طرف اتحادیه لغو شد. سومین بار در نوامبر ۲۰۰۷، عضویت پاکستان به دلیل اعلام وضعیت فوق العاده توسط پرویز مشرف از سوی اتحادیه لغو شده است (۱). این کشور در سال ۱۹۴۷ به عنوان یک دولت و کشور جدید از هند مستقل شد. در سال ۱۹۷۱ جنگ داخلی به جدایی پاکستان شرقی با نام بنگلادش از این کشور منجر شد. این منطقه تاریخچه کهنی از زندگی و تمدن را داراست که شامل تمدن دره سند می‌شود. از زمان استقلال، پاکستان دوره‌های رشد نظامی و اقتصادی و همچنین بی‌ثباتی را همگام با جدا شدن بنگلادش از خود، تجربه کرده است. پاکستان از لحاظ بزرگی نیروهای مسلح در رده هفتم جهان است و تنها کشور اسلامی دارنده جنگ افزار هسته‌ای می‌باشد (۱).

نوع حکومت این کشور جمهوری پارلمانی فدرال است و از ۴ ایالت و چهار قلمرو فدرالی تشکیل می‌شود. پاکستان هم از نظر زبانی و قومی و هم از نظر جغرافیایی کشور متنوع است. اردو زبان‌های رسمی این کشور، اسلام‌آباد پایتخت و کراچی بزرگ‌ترین شهر پاکستان است. در شهریور ماه ۱۳۹۴ دیوان عالی پاکستان با صدور حکمی، زبان اردو را به عنوان زبان اداری این کشور اعلام کرد.

پاکستان هفتمین کشور جهان بر پایه تعداد نیروهای نظامی دائمی است، این کشور از قدرت‌های هسته‌ای و از کشورهای دارای سلاح هسته‌ای است (۱).

مسلم لیگ، اولین دولت پاکستان را به رهبری محمد علی جناح و لیاقت علی خان تشکیل داد. رهبری سیاست پاکستان به دست مسلم لیگ با ظهور احزاب سیاسی دیگر و با ظهور حزب مردم پاکستان در غرب پاکستان و عوامی لیگ در شرق پاکستان که نهایتاً به ایجاد بنگلادش منجر شد، به میزان زیادی رو به افول گذاشت. اولین قانون اساسی پاکستان در سال ۱۳۳۵ (۱۹۵۶) اتخاذ شد، اما در سال ۱۹۵۸ توسط ایوب خان به حال تعلیق درآمد. قانون اساسی مصوب ۱۹۷۳ توسط ضیاء الحق در سال ۱۹۷۷ به تعلیق درآمد و دگر بار در سال ۱۹۹۱ به تصویب رسید و این مهم ترین سندی است که پایه های دولت و حکومت را بنا می نهد. پاکستان یک جمهوری فدرال است و اسلام به عنوان دین رسمی کشور محسوب می شود. سیستم نیمه-رئیس جمهوری شامل قوه مقننه ای متشکل از دو مجلس است که خود شامل سنای پاکستان که شامل ۱۰۰ عضو است و مجمع ملی پاکستان که دارای ۳۴۲ عضو است، می شود.

رئیس جمهور پاکستان، رئیس دولت و همچنین فرمانده کل نیروهای مسلح است و توسط کالج الکتورال پاکستان انتخاب می شود. نخست وزیر معمولاً رهبر بزرگ ترین حزب در مجمع ملی است. هر ایالت، سیستم حکومتی مشابهی دارد و دارای یک مجمع اسالتی است که مستقیماً انتخاب می شود؛ در مجمع ایالتی، رهبر بزرگ ترین حزب یا ائتلاف به عنوان وزیر انتخاب می شود. رؤسای ایالت نیز توسط مجامع ایالتی و به پیشنهاد وزراء انتخاب می شوند.

ارتش پاکستان نقش مؤثری را در سیاست های عمده کشور در طول تاریخ این کشور ایفا کرده است؛ رؤسای جمهور نظامی از ۱۹۵۸ و ۷۱، ۱۹۷۷ و ۸۸ و از ۱۹۹۹ تا به امروز رهبری کشور را به عهده داشتند. حزب چپ گرای مردم پاکستان (PPP) که توسط ذوالفقار علی بوتور رهبری می شد، به عنوان یک بازیگر سیاسی مهم در دهه ۱۹۷۰ ظهور کرد. تحت رهبری نظامی محمد ضیاء الحق پاکستان سیاست خود را از سیاست سکولار بریتانیایی جدا کرد و به سوی شریعت و دیگر قوانین اسلام پایه تغییر موضع داد. در طول دهه ۱۹۸۰ جنبش متحد قومی (MQM) که ضد فئودالی و طرفدار مهاجر اردو امهاجر بود توسط ساکنان شهری تحصیل کرده و غیر سنتی ایالت سند و به ویژه کراچی

آغاز به کار کرد. سالهای دهه ۱۹۹۰ شاهد سیاست‌های ائتلافی که توسط حزب مردم و مسلم لیگ احیا شده رهبری می‌شد بود.

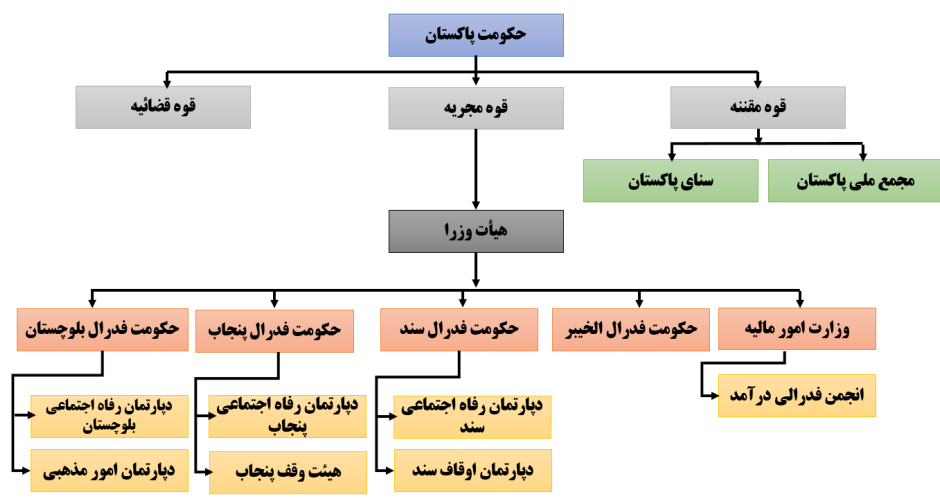
در انتخابات عمومی اکتبر ۲۰۰۲، مسلم لیگ پاکستان (PML-Q) تعداد زیادی از کرسی‌های مجلس ملی را با قرار گرفتن در رده دوم از میان دیگر گروه‌ها از آن خود کرد و به عنوان حزب مجلس ملت پاکستان که شاخه‌ای از حزب PPP بود شناخته شد. ظفرالله خان جمالی از PML-Q به عنوان نخست‌وزیر شناخته شد، اما در تاریخ ۲۶ ژوئن ۲۰۰۴ استعفا داد و رهبر PML-Q چادهری مبنوجات (شجاعت) حسین به عنوان نخست‌وزیر موقت جایگزین او شد. در ۲۸ اوت ۲۰۰۴ مجمع ملی به وزیر اقتصاد پاکستان و قائم‌مقام پیشین سیتی بانک، شوکت عزیز رأی داد و او را به عنوان نخست‌وزیر انتخاب کرد. مجلس متحده عمل که ائتلاف احزاب مذهبی اسلامی بود در انتخابات ایالت مرزی شمال غرب پیروز شد و حضور خود را در مجمع ملی پاکستان افزایش داد. پاکستان عضو فعالی از سازمان ملل و سازمان کنفرانس اسلامی است و OIC را به عنوان محلی برای گروه اعتدال روشنفکران به کار برده است؛ که برنامه‌ای برای ایجاد یک رنسانس و عنصر روشنگری در دنیای اسلام است. پاکستان همچنین یکی از اعضا سازمان‌های مهم منطقه‌ای سازمان‌های همکاری‌های منطقه‌ای جنوب آسیا (سارک) و سازمان همکاری‌های اقتصادی (اگو) است. پاکستان در گذشته روابط گوناگونی را با آمریکا به خصوص در اوایل دهه ۱۹۵۰ هنگامی که پاکستان مهم‌ترین متحد آسیایی بود رقم زده است.

پاکستان همچنین عضو سازمان پیمان مرکزی (سنتو) و سازمان پیمان جنوب شرقی آسیا (SEATO) بود. در طول جنگ شوروی-افغانستان در دهه ۱۹۸۰ پاکستان یکی از متحدان اصلی آمریکا بود؛ اما روابط آن‌ها هنگامی که آمریکا به خاطر سوءظن‌هایی نسبت به استفاده پاکستان از فعالیت‌های هسته‌ای تحریم‌هایی را بر او اعمال کرد، روبه سردی گذاشت. پس از حملات ۱۱ سپتامبر و جنگ بر سر تروریسم روابط آمریکا و پاکستان به ویژه پس از اینکه پاکستان حمایت خود را از رژیم طالبان در کابل ظاهراً متوقف نمود، بهبود یافته است. در ژانویه ۲۰۰۴، مؤسس برنامه هسته‌ای پاکستان

عبدالقدیر خان به موضوع گسترش نیروی هسته‌ای به لیبی، ایران و کره شمالی اعتراف کرد. در ۵ فوریه ۲۰۰۴ پرزیدنت پرویز مشرف اعلام کرد که او عبدالقدیر خان را بخشوده است.

پاکستان مدت‌های زیادی روابط ناآرامی را با همسایه‌اش هند داشته است. اختلاف بلندمدت بر سر کشمیر به جنگ‌های تمام‌عیاری در جنگ هند-پاکستان در ۱۹۴۷ و جنگ هند و پاکستان در ۱۹۶۵ انجامید. جنگ داخلی در ۱۹۷۱ به جنگ آزادی خواهانه بنگلادش که خودجوش بود و جنگ ۱۹۷۱ هند-پاکستان تبدیل شد. پاکستان برای نشان دادن برابری خود با آزمایش‌های هسته‌ای Pokhran-II هند در سال ۱۹۹۸ آزمایش‌های سلاح‌های هسته‌ای را انجام داد و تنها کشور مسلمان دارای سلاح‌های هسته‌ای به طور رسمی گردید. روابط این کشور با هند پس از آغاز مذاکرات صلح در ۲۰۰۲ رو به بهبودی است. پاکستان روابط نزدیک اقتصادی نظامی و سیاسی را با جمهوری خلق چین دارا می‌باشد(۱).

۱-۴-۱- ساختار سیاسی کشور پاکستان

شکل ۱-۱: ساختار سیاسی پاکستان

پاکستان همچنین در نواحی قبیله‌ای که به صورت فدرال اداره می‌شوند و رهبران قبیله‌ای از طالبان حمایت می‌کنند با بی‌ثباتی‌هایی روبه‌رو است. پاکستان برای سرکوبی ناآرامی‌های محلی مجبور به استقرار نیروهای ارتش خود در این نواحی شده است. این در حالی است که آتش بس اعلام شده بین رهبران قبیله‌ای و دولت پاکستان ثبات لازم را به منطقه باز نگردانده است.

اضافه بر این، پاکستان مدت زیادی است که در بزرگ‌ترین ایالت خود، بلوچستان (پاکستان) دچار بی‌ثباتی است. ارتش برای جنگ با شورش جدی در این استان از سال ۱۹۷۳ تا سال ۱۹۷۶ مستقر شد. ثبات اجتماعی پس از اینکه رحیم الدین خان به عنوان مجری حکومت نظامی که آغاز آن در سال ۱۹۷۷ بود منصوب شد. در پاکستان از سر گرفته شد. پس از صلح و آرامش نسبی در طول دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ برخی از رهبران قبیله‌ای بانفوذ بلوچ بازم یک جنبش جدایی طلبانه را پس از اینکه پرویز مشرف در ۱۹۹۹ به قدرت رسید آغاز کردند.

پاکستان دارای چهار ایالت به نام‌های پنجاب، سند، استان سرحد و بلوچستان و سیستم حکومتی این کشور فدرالی و ترکیبی از نظام پارلمانی و ریاست جمهوری است. این کشور دارای دو مجلس ملی (۳۴۲ نماینده) و سنا (۱۰۰ نماینده) است و هر یک از ایالت‌های آن دارای یک دولت و مجلس ایالتی با اختیارات محدود هستند و علاوه بر این‌ها، دو منطقه ویژه به نام‌های مناطق شمالی (شامل ۵ منطقه: گلگیت، بلتستان، دیامیر، گیزار و گانچی که پس از جدایی هند رسماً به پاکستان ملحق نشده و توسط مقامات محلی اداره می‌شوند) و مناطق قبایلی تحت اداره دولت فدرال (موسوم به فاتا که تحت حکومت رؤسای قبایل هستند) نیز در این کشور وجود دارند و ساختار حکومتی پاکستان شامل قوای:

۱- قوه مجریه: متشکل از رئیس‌جمهور، نخست‌وزیر، کابینه و شورای امنیت ملی است. طبق قانون اساسی پاکستان به دلیل اینکه نوع حکومت این کشور جمهوری اسلامی است و رئیس‌جمهور آن باید مسلمان باشد. رئیس‌جمهور را هیئتی متشکل از اعضای سنا مجلس ملی و اعضای مجالس ایالتی برای یک دوره ۵ ساله انتخاب

می‌کنند و تنها می‌تواند برای دو دوره متوالی انتخاب شود.

هر رئیس جمهوری در پاکستان برای پنج سال انتخاب می‌شود. رئیس جمهور مقامی تقریباً تشریفاتی در پاکستان به شمار می‌آید. نمایندگان هر دو پارلمان ملی پاکستان یعنی؛ مجلس ملی و سنا، به همراه چهار مجلس استانی یا مجالس ایالتی که شامل سند، پنجاب، خیبرپختونخواه و بلوچستان رئیس جمهور این کشور را با رأی‌گیری انتخاب می‌کنند؛ که حدوداً تعداد این نمایندگان به هزار و صد نفر می‌رسد. روند اخذ رأی انتخابات ریاست جمهوری پاکستان در اسلام‌آباد تحت نظارت قاضی انور کاسی رئیس دادگاه عالی این شهر برگزار می‌شود(۱).

۲- قوه مقننه: متشکل از دو مجلس سنا و ملی است. اعضای مجلس ملی را افراد ۲۱ سال به مدت ۵ سال انتخاب می‌کنند. کرسی‌های این مجلس به ۴ ایالت پاکستان و مناطق قبیله‌ای تحت حکومت فدرال و پایتخت تقسیم می‌شوند و حدود ۵٪ از این کرسی‌ها به اقلیت‌های مذهبی این کشور (مسیحیان، هندوها، سیک‌ها) اختصاص دارند. نمایندگان مجلس سنا را اعضای مجالس ایالتی مربوط به هوایالت انتخاب می‌کنند. افزون بر این، نمایندگان از مناطق قبیله‌ای تحت نظر دولت فدرال و ناحیه پایتخت نیز حضور دارند.

۳- حکومت محلی و سیستم مجالس قانون‌گذار: پاکستان به ۴ ایالت منطقه پایتخت و مناطق قبیله‌ای تحت نظر حکومت تقسیم می‌شود که بعد از انتخاب رئیس الوزرای ایالت از سوی مجالس ایالتی، رئیس جمهور نیز فرماندار را منصوب می‌کند و اعضای مجالس ایالتی برای یک دوره ۵ ساله از سوی مردم و رأی آن‌ها انتخاب می‌شود.

۴- قوه قضائیه: شامل دیوان عالی، دیوان عالی ایالتی و دیگر دادگاه‌هایی است که صلاحیت رسیدگی به امور جنایی و مدنی را دارند. دادگاه ویژه دیگری به نام دادگاه فدرال شریعت متشکل از ۸ قاضی مسلمان وجود دارد که شامل یک رئیس قضاوت (از سوی رئیس جمهور) و سه قاضی از طبقه علما و نخبگان اسلامی است و این دادگاه درباره مطابقت یا عدم تطابق قوانین با اسلام تصمیم‌گیری می‌کند؛ و در صورت تضاد قانون با اسلام، رئیس جمهور یا فرماندار موظف به هماهنگی آن با اسلام خواهد بود.

همچنین دادگاه‌های ویژه‌ای مانند دادگاه‌های مواد مخدر، کار، مالی، خلاف‌کاری‌های بانکی، دادگاه ویژه تروریست‌ها وجود دارد. اداره محتسب نیز در بسیاری از مناطق مسلمان‌نشین برای تضمین اینکه هیچ تخلفی نسبت به شهروندان صورت نگیرد تأسیس شده است که اعضای آن را رئیس‌جمهور به مدت ۴ سال انتخاب می‌کند(۱).

۱-۴-۲- وزارت خانه‌های پاکستان

پاکستان شامل ۲۴ وزارت خانه به شرح زیر است:

۱. وزارت برنامه‌ریزی و توسعه
۲. وزارت تجارت و صنعت
۳. وزارت ارتباطات
۴. وزارت دفاع
۵. وزارت تولیدات دفاعی
۶. وزارت امور خارجه
۷. وزارت مسکن و کار
۸. وزارت صنایع و تولیدات
۹. وزارت اطلاعات، خبررسانی
۱۰. وزارت همکاری‌های درون استانی
۱۱. وزارت داخلی و کنترل مواد مخدر
۱۲. وزارت امور کشمیر و گلگت بلتستان
۱۳. وزارت دادگستری
۱۴. وزارت پاکستانیان در خارج و توسعه منابع
۱۵. وزارت نفت و منابع طبیعی
۱۶. وزارت حمل‌ونقل
۱۷. وزارت راه‌آهن
۱۸. وزارت امور دینی و مذهبی
۱۹. وزارت علوم و فناوری

۲۰. وزارت مناطق ایالات و مناطق مرزی

۲۱. وزارت آب و نیرو

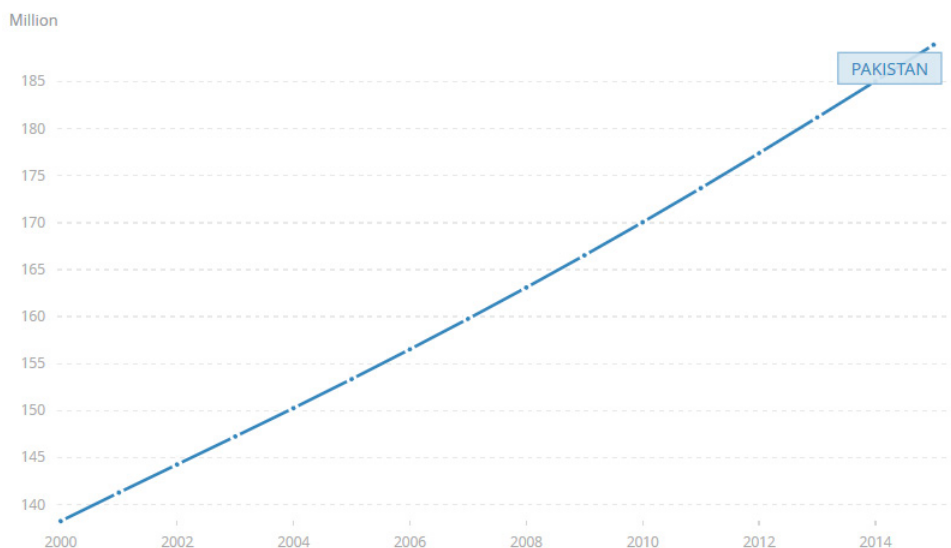
۲۲. وزارت هماهنگی خدمات بهداشت بین‌المللی

۲۳. وزارت تحقیق و نگهداری از منابع غذایی بین‌المللی

وزارت امور پارلمانی (۱۲)

۱-۴-۳- جمعیت و پراکندگی سنی

در شکل ۱-۱۱ رشد جمعیت پاکستان در ۱۵ سال گذشته نشان داده شده است. جمعیت پاکستان با سرعت بالایی در حال رشد بوده و در سال ۲۰۱۵ به ۱۸۹ میلیون نفر رسیده است (۷).

شکل ۱-۱۱: روند رشد جمعیت در پاکستان

پاکستان ششمین جمعیت بزرگ جهان را داراست که بیشتر از روسیه و کمتر از برزیل است. به علت نرخ رشد بالای جمعیت پاکستان انتظار می‌رود جمعیت آن در سال ۲۰۲۰ از جمعیت برزیل فراتر رود. نشان دادن جمعیت پاکستان نسبتاً مشکل است و این به علت تفاوت‌های آشکار در دقت هر سرشماری و عدم هماهنگی بین بررسی‌های

گونگون مربوط به نرخ رشد جمعیت است اما احتمالاً بتوان گفت نرخ رشد جمعیت در دهه ۱۹۸۰ به اوج خود رسید.

زبان اردو زبان پاکستانی و زبان مشترک این کشور است، اما زبان انگلیسی زبان رسمی است که در قانون اساسی پاکستان و در تجارت و همچنین طبقه خاص و تحصیل کرده و شهری و بسیاری از دانشگاه‌ها به کار برده می‌شود. زبان پنجابی نیز زبان بیش از ۶۰ میلیون نفر است، اما رسمیتی از سوی کشور ندارد. پاکستانی‌ها از نژادها و گروه‌های قومی متعددی تشکیل یافته‌اند که بیشتر آن‌ها از نوع مردم هندواروپایی هستند و به همین دلیل بسیار متفاوت از افراد بومی ساکن این بخش از شبه قاره هند هستند. اکثریت پاکستانی‌ها به گروه قومی هندوآریایی تعلق دارند. در حالی که تعداد قابل توجهی از نژادهای ایرانی و تعداد کمتری از دراویدیان‌ها نیز به چشم می‌خورند. این گروه‌های قومی عمده به گروه‌های قومی کوچک‌تری تقسیم می‌شوند. پنجابی‌ها ۴۴٫۶۸٪، پشتون‌ها ۱۵٫۴۲٪، سندی‌ها ۱۴٫۱٪، زبان سرائیکی ۸٫۳۸٪، مهاجر اردو ۷٫۵۷٪، بلوچ‌ها ۳٫۵۷٪ و سایرین ۶٫۲۸٪ جمعیت را تشکیل می‌دهند.

داده‌های سرشماری نشان می‌دهند که ۹۶٪ جمعیت کشور مسلمان هستند که ۸۰٪ آن‌ها سنی و ۱۹٪ آن‌ها شیعه هستند. پاکستان پس از ایران دومین کشور دارای جمعیت شیعه در جهان است. بقیه جمعیت پاکستان را مسیحیت، هندوئیسم، یهودی‌ها، سیک‌ها، زرتشتی‌ها، احمدی‌ها و آنیمیست‌ها (که عمدتاً کالاش‌های چیترا هستند) تشکیل می‌دهند. تعداد کمی بودایی نیز در آمار پاکستان وجود دارند؛ البته این افراد در قسمت لداخ که توسط هند اداره می‌شود و پاکستان ادعای مالکیت آن را دارد زندگی می‌کنند. ساختار جمعیتی پاکستان در سال ۱۹۴۷ با ورود مسلمانان به پاکستان و هندوها و سیک‌ها به هندوستان به شدت تحت تأثیر قرار گرفت. از سال ۲۰۰۵ به بعد بیش از ۳ میلیون مهاجر به علت جنگ‌های جاری در افغانستان، در پاکستان باقی مانده‌اند و براساس کمیسیون عالی مهاجران سازمان ملل، ۸۳٪ مهاجران هدف خود را اقامت دائم در پاکستان می‌دانند.

۹۶٪ از جمعیت پاکستان مسلمان هستند (۷۷٪ سنی و ۱۹٪ شیعه). به علاوه

۱,۸۵٪ هندو، ۱,۶٪ مسیحی و ۰,۴٪ سیک نیز در کشور می‌زیند(۱).

۱-۵- اطلاعات فرهنگی - مذهبی

پاکستان دارای فرهنگ منحصربه‌فرد و غنی است که سنت‌های خود را در طول تاریخ حفظ کرده است. واقعیت پیش از ورود اسلام بسیاری از پنجابی‌ها و سندھی‌ها، هندو و بودایی بودند؛ اما این روند در طول دوره توسعه اسلام، توسط حاکمان اموی، محمد بن قاسم، سلطان محمود غزنوی و دیگران تغییر یافت. بسیاری از فعالیت‌ها، غذاها بقایای تاریخی و مکان‌های مقدس از حکومت مغول مسلمان و فرمانروایان افغان‌ها برجای مانده که شامل لباس ملی شلوار کمیز (تمیز) می‌شود. زنان نیز شلوار کمیز با رنگ‌های شاد می‌پوشند.

در حالی که مردان شلوارهایی با رنگ‌های تیره‌تر می‌پوشند و معمولاً شیروانی یا اچکان (نوعی کت بلند) که بر روی لباس‌ها می‌آید بر تن می‌کنند. انواع موسیقی پاکستانی متنوع است؛ موسیقی محلی و گونه‌های سنتی مانند قوالی و غزل گایاکی و گونه‌های جدید که موسیقی سنتی و غربی را در هم می‌آمیزند مانند اجرای همزمان قوالی و موسیقی غربی که توسط نصرت فاتح علی خان مشهور انجام می‌شود. دیگر خوانندگان عمده غزل، مهدی حسن، غلام علی و فریده خانم طاهره، سید عبید پروین و اقبال بانو هستند.

ورود مهاجران افغان در استان‌های غربی، موسیقی پشتو و زبان فارسی را دوباره زنده کرده است و پیشاور را به عنوان محلی برای موسیقی دانای افغان و محلی برای گسترش موسیقی افغان به خارج از کشور مبدل ساخته است. تا دهه ۱۹۹۰ شرکت تلویزیون پاکستان که توسط دولت اداره می‌شد (PTV) و شرکت خبرگزاری پاکستان رسانه‌های عمده کشور بودند؛ اما اکنون کانال‌های تلویزیونی شخصی متعددی از قبیل Geo TV، تلویزیون ایندوس، Hum TV و گروه ARY نیز وجود دارند. کانال‌ها و فیلم‌های متعدد آمریکایی، اروپایی و آسیایی نیز برای اکثریت جمعیت پاکستان از طریق Cask TV و ماهواره قابل دسترسی هستند. همچنین صنایع فیلم‌سازی بومی کوچکی نیز در لاهور و پیشاور (که اغلب با نام لالی وود و پولی وود آن‌ها را می‌شناسند) وجود دارند. با وجود

اینکه فیلم‌های بالیوود امروزه ممنوع هستند ستاره‌های سینمای هند در پاکستان بسیار محبوب هستند (۱).

جامعه پاکستان عمدتاً چند زبانه و مسلمان است و اغلب آن‌ها احترام خاصی را به ارزش‌های خانوادگی سنتی دارند. با وجود اینکه خانواده‌های شهری به سیستم خانواده هسته‌ای تغییر یافته‌اند و این به دلیل محدودیت‌های اجتماعی-اقتصادی است که توسط سیستم سنتی خانواده مشترک بر آن تحمیل می‌شود. دهه‌های اخیر حضور طبقه متوسط را در شهرهایی نظیر کراچی، لاهور، راولپندی، حیدرآباد پاکستان، فیصل‌آباد، سوکورو و پیشاور شاهد بوده است که خواهان حرکت در سوی یک جهت آزادی‌خواهانه‌تر هستند و این در مقابل نواحی قبیله‌ای شمال غربی است که با افغانستان هم‌مرز هستند و سنت‌های دیرینه و روش محافظه‌کارانه را پیش می‌گیرند. افزایش فرایند جهانی شدن تأثیر فرهنگ غربی را افزایش داده و اکنون پاکستان رتبه ۴۶ را در ایندکس جهانی شدن دارا است. در حدود ۴ میلیون پاکستانی در خارج از کشور زندگی می‌کنند و حدود نیم میلیون نفر مقیم خارج نیز در ایالات متحده آمریکا زندگی می‌کنند.

دین رسمی پاکستان اسلام است و در میان کشورهای اسلامی، دومین کشور از نظر تعداد مسلمانان محسوب می‌شود.

گردشگری یک صنعت در حال رشد در پاکستان است و بر فرهنگ‌ها و ملل و مناظر متنوع آن استوار است. بازمانده‌های تمدن باستانی از قبیل موهنجودارو و هاراپا و تاکسیلا تا بخش‌های تپه‌ای هیمالیا همه جهانگردانی را به خود جذب می‌کنند. پاکستان چندین رشته‌کوه با ارتفاع بیش از ۷۰۰۰ متر دارد که ماجراجویان و کوهنوردانی را از سراسر دنیا به خود جذب می‌کند، به ویژه کی ۲.

قسمت‌های شمالی پاکستان دژها و برج‌ها و دیگر آثار معماری کهن و همچنین دره هونزا و دره‌های چیترال را دارا است. دره‌های چیترال محل جامعه کوچک پیش از اسلام آنیمیست کلتش است که از تباری هندوایرانی هستند. شهر لاهور دارای نمونه‌های بسیاری از معماری مغول مانند مسجد بدشاهی، باغ‌های شالیمار (لاهور)، مقبره جهانگیر و دژ لاهور است (۱).

افصل دوم |

مفهوم وقف و امور خیریه در کشور پاکستان

۲- مفهوم وقف و امور خیریه در کشور پاکستان

۲-۱- مقدمه

در فصل گذشته، اطلاعاتی کلی درباره کشور پاکستان بیان شد. پیش از ورود به بررسی ساختار وقف و امور خیریه در پاکستان، لازم است مفاهیم اولیه در این حوزه مشخص گردد. مفاهیمی که در این فصل بیان شده است شامل توضیحاتی در خصوص تعاریف مهم در حوزه وقف و قوانین و شرایط مرتبط با وقف می‌شود. همچنین برخی از قوانین و احکام مرتبط با سرمایه‌گذاری وقف و اجاره و استفاده از موقوفات بیان شده است.

۲-۲- تعاریف وقفی

۲-۲-۱- مفهوم وقف

وقف یک هدیه یا بخشش ثابت توسط یک شخص مسلمان است (که می‌تواند یک دارایی منقول و یا غیرمنقول باشد) در جهت قوانین رستگاران مسلمانان و یا امور خیریه و یا مذهبی (۱۴).

بر اساس سنت ابوحنیفه

وقف حبس یک مال یا هر چیز دیگر است که به یک امر خاص تخصیص داده می‌شود و از منافع آن در جهت امور خیریه استفاده می‌شود (۱۴).

۲-۲-۲- واقف

- کسی که مالی را وقف می‌کند واقف نام دارد و باید دارای شرایط زیر باشد:
۱. واقف باید مسلمان باشد.
 ۲. واقف می‌تواند زن یا مرد باشد.
 ۳. واقف باید عاقل باشد.
 ۴. واقف باید صاحب مال خویش باشد.
 ۵. واقف باید به سن بلوغ رسیده باشد (۱۴).

۲-۲-۳- اشکال وقف

- وقف می‌تواند به یکی از اشکال زیر ایجاد شده باشد:
۱. به صورتی که به محض امکان استفاده از موقوفه، وقف انجام شود.
 ۲. با استفاده از وصیت‌نامه
 ۳. در بستری بیماری
 ۴. توسط استفاده‌کننده (۱۴)

۲-۲-۴- تکمیل وقف

۱. قانون سنی:
- وقف تنها زمانی کامل می‌شود که صاحب وقف آن را اعلام کند.
۲. قانون شیعی:
- وقف تا زمانی که دارایی آن به متولی و یا اولین وارث داده نشود کامل نیست (۱۴).

۲-۲-۵- تخصیص وقف

- وقف می‌تواند برای عوامل زیر تخصیص یابد:
۱. خود واقف
 ۲. آشنایان و اقوام واقف
 ۳. خانواده واقف
 ۴. عموم (۱۴)

۲-۲-۶- متولی

متولی مدیر یا ناظر وقف است که می تواند توسط واقف، وصی یا حاکم شرع تعیین شود. بر اساس فتوای یکی از مجتهدین وقف تا زمانی که متولی آن تعیین نشود کامل نیست (۱۴).

متولی باید شرایط زیر را داشته باشد:

۱. مسلمان باشد

۲. عاقل باشد

۳. بالغ باشد (۱۴)

بر اساس قانون پاکستان وقف باید کاملاً مشخص و تعیین شده باشد. وقف در صورت عدم قطعیت باطل است. اگر یک موجودیت مبهم یا نامعلوم در وقف باشد آن وقف باطل خواهد بود (۱۴).

۲-۳- بخش سوم در پاکستان

سازمان های رسمی به ۳ دسته تقسیم می شوند. سازمان های عمومی، سازمان های خصوصی و سازمان های بخش سوم. سازمان های بخش سوم شامل سازمان های داوطلبانه، سازمان های غیرانتفاعی، سازمان های غیردولتی، سازمان های مردم نهاد و سازمان های مدنی در جامعه می شوند. تعداد سازمان های بخش سوم در کشورهای سراسر جهان به سرعت در حال افزایش است. پاکستان نیز یکی از کشورهایی است که در آن این بخش از سازمان ها به سرعت در حال شکل گیری و افزایش هستند. سازمان های بخش سوم در پاکستان خود به ۳ بخش رفاه محور، مذهبی محور و توسعه محور تقسیم می شوند (۴۱).

۲-۴- تعریف نهاد غیرانتفاعی

یک نهاد غیرانتفاعی نهادی است که برای سودرسانی به جامعه فعالیت می کند. این نهاد ممکن است سودی به دست آورد اما این سود باید برای توسعه نهاد استفاده شود. اعضا و متولیان مؤسسه نباید از سود به دست آمده برای منافع شخصی استفاده کنند (۴۰).

۲-۵- قوانین وقف و امور خیریه کشور پاکستان

در حوزه قوانین وقف و امور خیریه در پاکستان مطالب بسیاری وجود دارد. با توجه به ایالتی بودن کشور پاکستان، در ایالت‌های مختلف آن قوانین متفاوتی وجود دارد. با توجه به این امر که کشور پاکستان در گذشته بخشی از هند بوده است و از این کشور جدا شده است، قوانین این کشور بیشتر برگرفته از کشور هند می‌باشد.

۲-۵-۱- قانون اجاره موقوفات

در این قانون که مربوط به ایالت پنجاب می‌شود به قوانین اجاره موقوفات در این ایالت پرداخته شده است. بررسی شرایط اجاره وقف، مدت زمان آن، چگونگی قراردادهای اجاره‌نامه، موارد قانونی مرتبط با موقوفات اجاره‌ای، حقوق مستأجر و اموری از این دست مواردی هستند که در این قانون بیان شده است. برای مثال یکی از بندهای قانون به این مسئله می‌پردازد که اگر مستأجر ملک را اشغال کرد چه اقداماتی باید در این خصوص انجام شود.

۲-۵-۲- قانون وقف سال ۱۹۹۵

این قانون شامل ۹ فصل است که در هر فصل آن امور مختلفی در ارتباط با وقف ایالت پنجاب پاکستان بیان شده است. این قانون از قوانین وقف کشور هند اقتباس شده است.

از فصول مهم‌تر این قانون می‌توان فصل ۵ آن را نام برد که به بیان چگونگی ثبت موقوفات می‌پردازد و همچنین فصل ۶ آن که چگونگی نگهداری حساب‌های وقفی را بیان می‌کند.

۲-۵-۳- مقررات وقف پنجاب ۲۰۱۳

این مقررات شامل ۱۰ فصل است که در ۳۵ صفحه بیان شده است. در این مجموعه مقررات به بیان کلیاتی در خصوص مجموعه‌های فعال و هیئت‌های وقفی که به امور وقفی رسیدگی می‌کنند پرداخته شده است.

۲-۵-۴- مقررات وقف پنجاب ۲۰۱۴

در این مجموعه از قوانین نیز به بیان امور مرتبط با هیئت وقف پنجاب، جلسات آن‌ها با کمیته‌های مختلف، هیئت رئیسه‌ها و شرایط آن‌ها، شرایط کمیته‌های اجاره موقوفات و... پرداخته شده است. همچنین به معرفی کمیته‌های مختلف و وظایف آن‌ها پرداخته است.

۲-۵-۵- فرمان داریی‌های وقف سند ۱۹۷۹

این فرمان که مربوط به ایالت سند در پاکستان است در خصوص داریی‌ها و املاک وقفی بیان شده است.

در این قانون در ابتدا به تعاریف مفاهیم مختلف از جمله تعریف وقف و موقوفه و متولی و... پرداخته شده است. همچنین شرایط وقف و موقوفه، انتقال وقف، شرایط متولی و... نیز در این سند بیان شده است.

۲-۵-۶- اصلاحیه فرمان داریی‌های وقف سند ۱۹۸۴

این قانون مربوط به اصلاحیه فرمان سال ۱۹۷۹ داریی‌های وقف سند است که در سال ۱۹۸۴ صادر شد. این قانون شامل ۲ صفحه است و تنها بندهای خاصی از قانون قبل را اصلاح کرده است.

۲-۶- قوانین وقفی پاکستان

۲-۶-۱- قوانین وقفی پنجاب

ایالت پنجاب یکی از ایالت‌های ۴ گانه کشور پاکستان می‌باشد که در خصوص وقف و امور خیریه قوانین خاص خود را دارد. این قوانین به طور عمده از قوانین کشور هند اقتباس شده‌اند. چندی از قوانین به شرح زیر است.

۲-۶-۱-۱- قوانین اجاره موقوفات

• قانون اجاره زمین‌ها

۱. قرارداد اجاره باید مکتوب باشد

۲. دوره قرارداد حداقل یک سال و حداکثر ۳ سال باشد با توجه به شرایط ذکر شده (قرارداد سال اول با مزایده تعیین شود- سال دوم افزایش ۲۰٪ اجاره - سال سوم افزایش ۲۰٪ اجاره)

۳. قرارداد تا دو سال دیگر با تأیید مدیر اوقاف قابل تمدید است با افزایش ۱۰٪ در هر سال

• **قانون اجاره آرامگاه‌ها و معابد:**

۱. قرارداد اجاره باید مکتوب باشد

۲. مدت قرارداد یکسال قابل تمدید با افزایش ۲۵٪ در سال در میزان قرارداد و با تأیید مدیر اوقاف تا قبل از ۳۱ دسامبر هر سال

• **قانون اجاره مغازه‌ها:**

۱. قرارداد اجاره باید مکتوب باشد

۲. مدت قرارداد حداکثر ۳ سال

۳. میزان کرایه با توجه به درآمد مغازه تعیین شود

۴. باقی موارد موجود باید برابر با شرایط مستأجر قبل محاسبه شود

۵. مستأجر باید اجاره ۲ ماه را از پیش پرداخت نماید و بقیه ماه‌ها براساس دوره‌های معین

۶. اگر مستأجر توانایی پرداخت اجاره تا ۲ ماه را نداشته باشد ظرف مدت یک هفته پس از آن با اخطار روبرو خواهد شد.

این قانون شامل بندها و بخش‌های دیگری در خصوص مدیریت اوقاف و چگونگی اجاره و سرمایه‌گذاری آن‌ها می‌باشد. همچنین بنابرین قانون سال ۲۰۰۲، قانون سال ۱۹۶۰ لغو گردید.

۲-۶-۱-۲- **قانون تشکیل کمیته امور مذهبی**

رییس اداره اوقاف می‌تواند در صورت نیاز یک کمیته مذهبی را برای هر یک از دارایی‌های وقفی مأمور کند.

وقتی که موقوفه یک زیارتگاه باشد، کمیته شامل موارد زیر می‌شود:

۱. در صورتی که درآمد سالانه زیارتگاه کمتر از ۲ میلیون روپیه باشد، نباید تعداد افراد کمیته بیشتر از ۷ نفر باشد.

۲. در صورتی که درآمد سالانه زیارتگاه بیشتر از ۲ میلیون روپیه و کمتر از ۵ میلیون روپیه باشد، نباید تعداد افراد کمیته بیشتر از ۱۰ نفر باشد.

۳. در صورتی که درآمد سالانه زیارتگاه بیشتر از ۵ میلیون روپیه باشد، نباید تعداد افراد کمیته بیشتر از ۲۰ نفر باشد.

وقتی که موقوفه یک مسجد باشد، کمیته شامل موارد زیر می شود:

۱. ۵ تا ۱۰ عضو در صورتی که درآمد سالانه مسجد بیشتر از ۱۰۰ هزار روپیه است.

۲. ۵ عضو در صورتی که درآمد سالانه مسجد کمتر از ۱۰۰ هزار روپیه است.

در صورتی که موقوفه مقبره امامزاده یا عبادتگاه دیگری است، تعداد اعضا نباید بیشتر از ۷ نفر باشد.

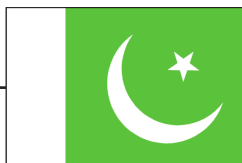
رییس اوقاف باید یکی از اعضا را به عنوان رییس کمیته منصوب کند.

حق فعالیت کمیته ۱ سال است و امکان لغو آن توسط رییس اوقاف وجود دارد.

افصل سوم |

**روند توسعه و وضعیت موجود وقف
و امور خیریه در کشور پاکستان**

۳- روند توسعه و وضعیت موجود وقف و امور خیریه در کشور پاکستان

۳-۱- مقدمه

پس از بررسی وضعیت عمومی کشور پاکستان و آشکار شدن مفهوم وقف و امور خیریه، در این فصل به بررسی روند تاریخی توسعه و تکامل وقف و امور خیریه در کشور پاکستان پرداخته می‌شود و پس از آن به بررسی وضعیت موجود و آمارهای مربوط به نهادها و درآمدهای آن‌ها پرداخته خواهد شد.

در بخش روند تاریخی توسعه، مطالبی درباره تغییر و تحولات مدیریت مربوط به امور اوقاف، قانون‌ها و دستورالعمل‌های تنظیم امور اوقاف و تغییر و تحولات مدیریت امور مربوط به مساجد بیان شده است.

۳-۲- روند توسعه وقف در پاکستان

با توجه به اینکه پاکستان تا اواسط قرن ۲۰ بخشی از کشور هندوستان و مستعمره انگلستان بوده است، نظام وقفی آن از کشور هندوستان الگوبرداری شده است.

قبل از سال ۱۹۵۹ قوانین وقفی زیر در پاکستان حاکم بودند:

۱. قانون وقف مسلمانان پنجاب ۱۹۵۱

۲. قانون اوقاف اسلامی ۱۹۴۵

۳. قانون مؤسسه خیریه استان مرزی شمال غربی ۱۹۴۹

۴. قانون وقف مسلمان (اصلاحیه سند) ۱۹۵۹

۵. قانون وقف مسلمان (اصلاحیه بمبئی) ۱۹۳۵

در سال ۱۹۵۹ دولت پنجاب دارایی‌های وقفی غرب کشور پاکستان را تحت اختیار خود قرار داد و به دولت اجازه داده شد که متولیان وقفی را از تولیت آن‌ها محروم کنند. این اقدام با قوانینی که در جهت دولتی کردن دارایی‌های وقفی در سال ۱۹۶۰ صادر شد دنبال شد. بر اساس این قانون تمام موقوفات به دست ایالت افتاد که این نه تنها نقض آشکار قوانین اسلامی بلکه نقض قوانین وقف مسلمانان سال ۱۹۱۳ بود (۱۳).

دلایل این اقدام شامل موارد زیر بود:

۱. حکومت به دنبال کنترل و نظارت بر فضای مذهبی جامعه است و وقف همواره با مذهب در جامعه ارتباط تنگاتنگی داشته است.

۲. حکومت چشم به درآمدهای سرشار وقف داشته است.

۳. تمرکز به معنای بوروکراتیک بر نظام مذهبی که به این ترتیب از هر فرصتی برای استقلال آن رد می‌شود

این اقدام با مخالفت بسیاری از افراد و گروه‌های مختلف جامعه نظیر علما و دانشمندان اسلامی، صاحبان عبادتگاه‌ها، مرشدهای مقبره‌ها و روشن‌فکران و فعالان دیگر اجتماعی روبرو شد.

طبق مطالعات آماری تا سال ۱۹۸۴ در استان‌های مختلف پاکستان، ۳۴۵ معبد، ۶۴۸ مسجد، ۳۲۰۰۰ هکتار زمین کشاورزی، ۴۸۲۰۰ هکتار زمین غیرزراعی، ۲۲۱۵ مغازه، ۱۸۶۹ خانه وقفی تحت اختیار دولت درآمد؛ بنابراین دیگر وقف دیگر در خدمت مردم نبود (۱۳).

لیست دارایی‌های دولتی شده در بخش‌های مختلف پاکستان در سال ۱۹۸۴ در شکل زیر نشان داده شده است. با توجه به این شکل اهمیت دو منطقه سند و پنجاب در حوزه وقف و دارایی‌های وقفی نمایان می‌شود.

وقف	پنجاب	سند	بلوچستان مناطق مرزی شمال غرب		اسلام آباد
معابد	276	62	1		5
مساجد	406	94	60	6	82
دارایی های دیگر	483	24			
زمین های کشاورزی قابل کشت	73.884	acres	6.217	acres	
غیر قابل کشت	25.847	acres	6.066	acres	
مغازه	48.037	acres	151	acres	
خانه	1.596		560	59	
منازل کرایه ای	1.741		98	30	
			2		

شکل ۳-۱: دارایی های دولتی شده در بخش های مختلف پاکستان

تا سال ۱۹۷۱ اوقاف پاکستان در سطح استانی کنترل می شد اما پس از این سال به طور مستقیم تحت نظارت حکومت مرکزی درآمد.

در سال ۱۹۷۶ دولت پاکستان تمامی دیپارتمان های اوقاف در استان های را به صورت فدرالی و زیر نظر قانون خود درآورد. این اقدام زمان زیادی پایدار نبود و پس از ۳ سال و در ۱۹۷۹ قانون فدرالی لغو شد و قدرت دوباره به تک تک استان ها بازگشت. قانون جدید به تمامی استان ها اختیار کامل داد تا کنترل کامل را بر اوقاف بخش خود داشته باشند و هر اقدامی را که می خواهند انجام دهند.

در سال ۱۹۷۹ برای استان ها فرمان های وقفی صادر شد که اهداف خود را بر اساس این فرمان ها تنظیم کنند (۱۳).

اهداف دیپارتمان های اوقاف در استان ها شامل این موارد بود:

۱. نظارت و کنترل کامل بر اوقاف تحت پوشش خود به طوری که تضمین کنند بهترین درآمد از دارایی های آن به دست می آید و بهبود خدمات مذهبی و تضمین اینکه از درآمدها در اهداف صحیح آن استفاده می شود.

۲. بهبود آموزش مذهبی

دیپارتمان های اوقاف (سند، پنجاب، مناطق شمال غربی) هیچ یک از طریق حکومت های ایالت خود بودجه ای را دریافت نمی کنند به جز استان بلوچستان که بودجه بسیار کمی را دریافت می کند.

درآمدهای اصلی اوقاف استان‌ها از موارد زیر می‌باشد:

۱. درآمدهای جمع‌آوری شده از معابد و آرامگاه‌ها (حدود ۵۰٪ از درآمد سالانه)
۲. درآمدهای جمع‌آوری شده از هدایای مردم در جشن‌ها و مراسم مختلف (۱۵٪)
۳. درآمدهای جمع‌آوری شده از سرمایه‌گذاری‌ها (۵٪)
۴. درآمدهای جمع‌آوری شده از اجاره املاک شهری (۱۵٪)
۵. درآمدهای جمع‌آوری شده از اجاره زمین‌های کشاورزی (۱۰٪) (۱۳).

۳-۲-۱- وضعیت موجود دارایی‌های وقفی پنجاب

پنجاب به طور کلی دارای ۳۴۲۳۷ مورد وقفیات است که می‌توان از بین آن‌ها به موارد زیر اشاره کرد.

- املاک اجاره‌ای ۶۲۷۵ مورد
- مسجد ۱۰۱۷ مورد
- تکیه ۳۵۶ مورد
- درگاه ۶۱ مورد
- صومعه ۲۰ مورد
- کلیسا ۱ مورد

۳-۳- معافیت مالیاتی

علت اینکه در کشور پاکستان افراد علاقه‌مند به ایجاد مؤسسات خیریه هستند به دلایل زیر است:

۱. زیرا تمامی فعالیت‌ها و درآمدهای این مؤسسه طبق قانون مالیاتی ۲۰۰۱ و ۲۰۰۲ معاف از مالیات هستند.

۱. در زمینه‌ی وضعیت موجود وقف و امور خیریه پاکستان، علیرغم جستجوهای که در اینترنت صورت پذیرفت، به دلیل محدودیت‌های دسترسی منابع و همچنین عدم انتشار اطلاعات مفید از طرف کشور مورد مطالعه، تنها اطلاعات مربوط به ایالت پنجاب در دسترس بود و مطالب کاملتری درباره‌ی سایر ایالت‌ها یافت نگردید و تکمیل اطلاعات موجود، نیاز به انجام تحقیقات میدانی و مطالعات تکمیلی در این زمینه دارد.

۲. برای خیرین معافیت‌های مالیاتی در جهت هدایا و بخشش‌های آنان وجود دارد. برای معافیت مالیاتی باید مؤسسه درخواست جداگانه‌ای را در خصوص غیرانتفاعی بودن خود به انجمن فدرالی درآمد بفرستد و از آنان تقاضای معافیت مالیاتی بکند. مؤسسات خیریه‌ای که توسط کمیسر مالیات بر درآمد تأیید شوند معاف از مالیات گردش‌های مالی خود می‌شوند. هدایای خیریه‌ای نیز شامل این معافیت می‌شوند (۴۰).

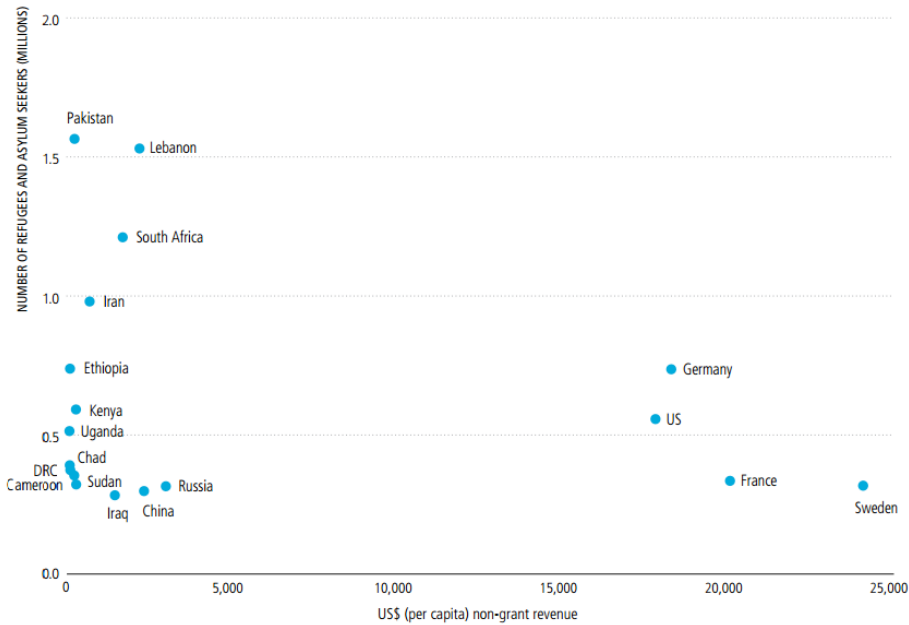
۳-۴- مقایسه وضعیت کشور پاکستان در امور خیریه با دیگر کشورها

وضعیت کشور پاکستان از لحاظ شاخص‌ها و معیارهای مختلف با دیگر کشورها مقایسه شده است که در ادامه به طور مفصل مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۳-۴-۱- گزارش همیاری جهانی بشردوستانه

بر اساس مطالعات انجام شده در سال ۲۰۱۵ کشور پاکستان سومین کشور مهاجرپذیر دنیا بوده است. در سال ۲۰۱۵ کشور پاکستان میزبان ۱٫۵۷ میلیون نفر مهاجر بود که اکثر آن‌ها از افغانستان وارد این کشور شده بودند. این در حالی است که وضعیت زندگی در پاکستان به شدت ضعیف است و درآمد سرانه افراد در پاکستان ۲۰۸ دلار (درآمد سرانه در سوئد ۱۱۶ برابر این مقدار است) می‌باشد.

در شکل زیر تعداد مهاجران و میزان درآمدهای آن‌ها در کشورهای مختلف نمایش داده شده است. همان‌طور که دیده می‌شود کشور پاکستان در این شاخص بسیار ضعیف عمل کرده است و درآمد کمتری عاید مهاجران این کشور می‌شود (۱۶).

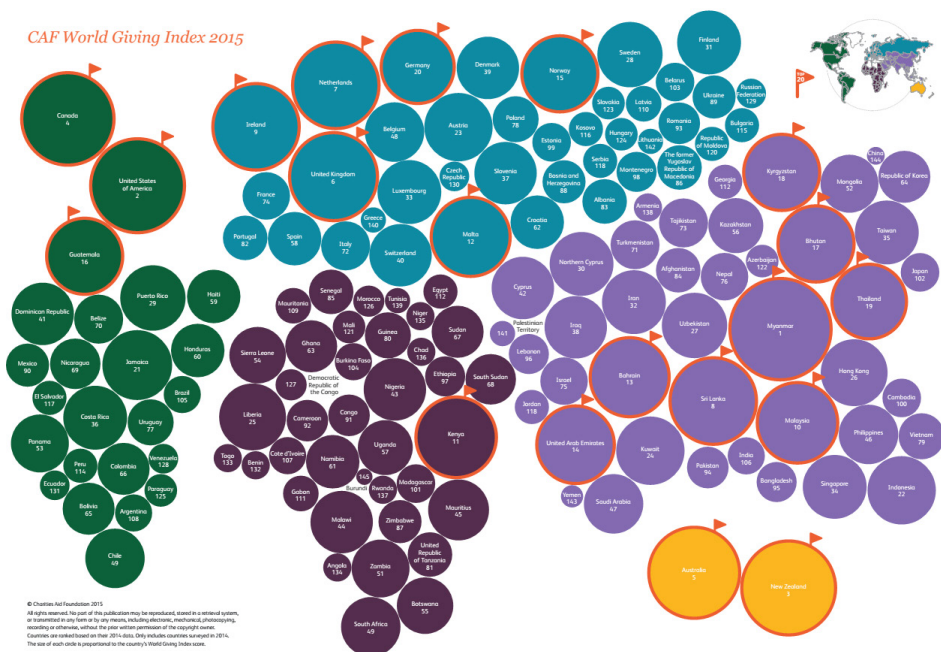
شکل ۳-۲: تعداد مهاجران و میزان درآمدهای آن‌ها در کشورهای مختلف

۳-۴-۲- گزارشات CAF

با توجه به گزارشات CAF، کشور پاکستان در شاخص‌های مختلف بخشندگی مورد بررسی قرار گرفته است. این کشور در میان ۱۴۵ کشور مورد مطالعه، در کمک به افراد ناشناس رتبه ۱۲۱، در کمک به خیریه‌ها رتبه ۴۹ و در کار داوطلبانه رتبه ۱۰۷ را کسب نموده است. همچنین پاکستان در شاخص بخشندگی ۵ ساله بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴ در رتبه ۹۴ جهان قرار دارد (۱۵).

Country	CAF World Giving Index 2015		CAF World Giving Index 2015		CAF World Giving Index 2015		CAF World Giving Index 2015	
	Ranking	Score (%)	Ranking	Score (%)	Ranking	Score (%)	Ranking	Score (%)
Myanmar	1	66	47	55	1	92	1	50
United States of America	2	61	3	76	12	63	6	44
New Zealand	3	61	22	65	6	73	4	45
Canada	4	60	14	69	10	67	5	44
Australia	5	59	21	66	7	72	12	40
United Kingdom	6	57	25	63	4	75	28	32
Netherlands	7	56	41	59	5	73	18	36
Sri Lanka	8	56	33	60	16	59	2	48
Ireland	9	56	37	59	8	67	11	41
Malaysia	10	52	27	62	17	58	17	37
Mexico	90	29	88	44	88	23	78	18
Congo	91	28	31	61	126	11	96	14
Cameroon	92	28	39	59	116	14	106	12
Romania	93	28	56	54	84	24	137	7
Pakistan	94	28	121	36	49	36	107	12
Bangladesh	95	27	29	62	125	11	118	10
Lebanon	96	27	91	43	60	31	129	8
Ethiopia	97	27	87	44	86	23	101	13

شکل ۳-۳: کشور پاکستان در شاخص های مختلف بخشندگی

شکل ۳-۴: کشور مختلف جهان در شاخص های مختلف بخشندگی

اگر رتبه کشورها را در کمک به افراد ناشناس براساس تعداد افراد خیر محاسبه کنیم، کشور پاکستان با ۴۴ میلیون نفر در بین ۱۰ کشور برتر جهان و در جایگاه نهم قرار دارد. این رتبه در این شاخص در پاکستان با توجه به جمعیت بالای این کشور به دست آمده است (۱۵).

Table 4 Top 10 countries by the number of people helping a stranger

Helping a stranger country and ranking		People (m)
India	1	335
China	2	262
United States of America	3	198
Bangladesh	4	69
Nigeria	5	68
Brazil	6	64
Indonesia	7	63
Germany	8	44
Pakistan	9	44
Mexico	10	39

شکل ۳-۵: رتبه ۱۰ کشور برتر در کمک به افراد ناشناس

اگر رتبه کشورها را در کمک به خیریه‌ها براساس تعداد افراد خیر محاسبه کنیم، کشور پاکستان با ۴۵ میلیون نفر در بین ۱۰ کشور برتر جهان و در جایگاه ششم قرار دارد (۱۵).

Table 6 Top 10 countries by the number of people donating money

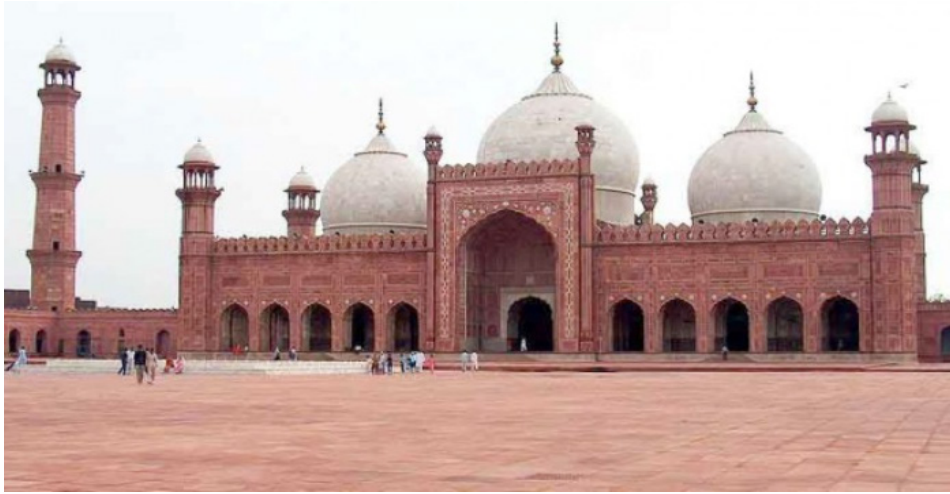
Donating money by country and ranking		People (m)
India	1	184
United States of America	2	164
Indonesia	3	121
China	4	92
Thailand	5	48
Pakistan	6	45
United Kingdom	7	39
Myanmar	8	37
Germany	9	35
Iran	10	32

شکل ۳-۶: رتبه ۱۰ کشور برتر در کمک به خیریه ها

۳-۵- مساجد شاخص کشور پاکستان

۳-۵-۱- مسجد پادشاهی

مسجد پادشاهی یکی از مساجد تاریخی پاکستان است که در شهر لاهور واقع شده است. این مسجد به دستور اورنگ زیب عالمگیر، آخرین امپراتور گورکانی هند در سال ۱۶۷۳ میلادی (۱۰۵۰ شمسی) ساخته شد و از بناهای مهم معماری اسلامی در پاکستان به شمار می رود. این مسجد دومین مسجد بزرگ پاکستان به حساب می آید. از مسجد پادشاهی به عنوان نقطه تحولی در تاریخ معماری شبه قاره هند یاد می شود که همه شکوه و زیبایی دوره گورکانی در آن متمرکز شده است. این بنا پس از بنای تازه ساز مسجد شاه فیصل که در اسلام آباد واقع شده دومین مسجد بزرگ در پاکستان و جنوب آسیا و پنجمین مسجد بزرگ جهان است که گنجایش ۵۰۰۰۰ نمازگزار را دارد و از جاذبه های مهم گردشگری پاکستان به شمار می رود (۱۷).

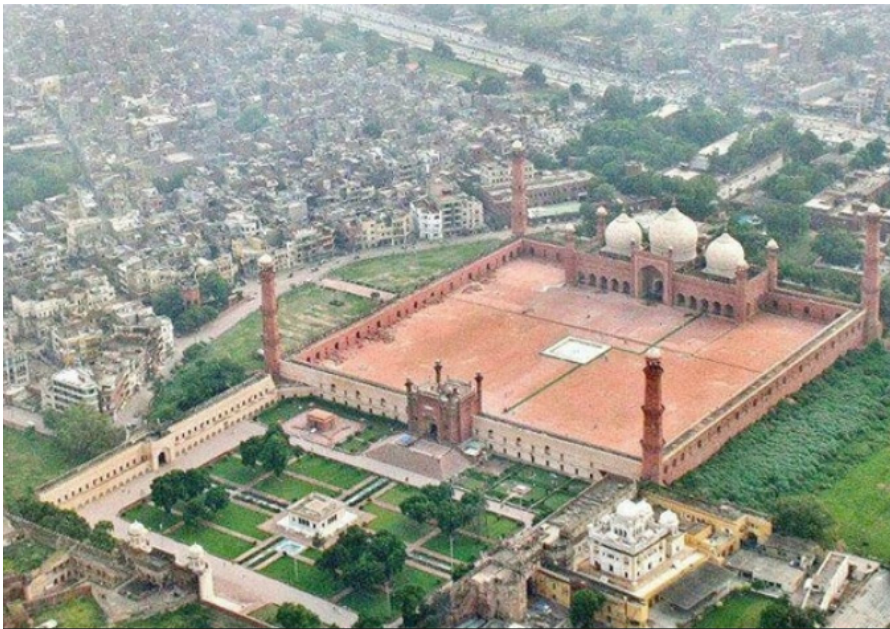

شکل ۳-۷: مسجد پادشاهی

معماری این مسجد به سبک معماری دوره گورکانی یا مغولی است که ارتباط زیادی با معماری ایرانی دارد. مسجد پادشاهی یکی از شاهکاری معماری، کاشی کاری و نجاری ایرانی است و ظاهر و حالتی شاخص، وسیع و با شکوه دارد. معماری و طراحی مسجد پادشاهی به ویژه از نظر نما دارای توازن و هماهنگی نزدیکی با مسجد جامع دهلی در هند است که در سال ۱۶۴۸ م بدست پدراورنگ زیب، امپراتور شاه جهان، ساخته شده است؛ اما برخلاف مسجد جامع دهلی که مناره‌های آن هشت ضلعی است مناره‌های این بنا مقطعی مربع شکل دارند. نمای خارجی مسجد پادشاهی را با سنگ‌های حکاکی شده تزئین کرده‌اند و به ویژه از فرم لوتوس بهره گرفته‌اند که شکل عمده آن برجسته است. لبه بالایی دیوارها با کنگره‌های زیبایی آراسته شده است و سنگ مرمر زیبایی بنا افزوده است. در تزئینات داخلی از گچ‌کاری‌های زیبا، تزئینات و نقش و نگارهای اسلیمی و منبت‌کاری و نقاشی روی دیوار استفاده شده است.

دیوارهای مسجد پادشاهی از آجرهای کوره‌ای پخته شده و ساروج است که روکشی از سنگ شنی قرمز دارد و پایه ستون‌ها از سنگ‌های مرمر رنگارنگ هستند. برای پوشاندن کف اصلی حیاط از آجرهای کوره‌ای پخته شده استفاده کرده بودند که در مرمتی که طی سالهای ۶۰-۱۹۳۹ م انجام گرفت با سنگ‌های شنی قرمز جایگزین شد.

مسجد دارای شبستان طویل است و به وسیله طاق نماهای تزئین شده به ۷ قسمت تقسیم شده است. بیرون از این ۷ قسمت ۳ جفت گنبد از سنگ مرمر است و دارای قوسی است که در نوع خودش بسیار عالی است. کف اصلی در اتاق مربوط به خواندن نماز و دعا با آجرها و سنگ مرمر با فرم منظمی پوشانده شده است. در این مسجد تنها دو کتیبه وجود دارد: یک کتیبه بر روی دروازه ورودی و دیگری کتیبه‌ای در شبستان زیر ایوان اصلی (۱۷).

شکل ۳-۸: موقعیت مسجد پادشاهی

۳-۵-۲- مسجد جامع لاهور

مسجد جامع لاهور، هفتمین مسجد بزرگ جهان اسلام است که به تازگی در پاکستان ساخته شده است. مسجد جامع لاهور که در منطقه بحریا ساخته شده است، ظرفیت پذیرایی ۷۰ هزار نمازگزار را دارد که ۲۵ هزار نفر از آنان می‌توانند در شبستان اصلی به نماز بایستند.

جامع بحریا در واقع سمبل پاکستان نوین است و این کشور می‌تواند در جهان اسلام

بابت این مسجد به خود بیالده. مسجد جامع لاهور با ۲۱ گنبد و چهار مناره ۱۶۵ متری هفتمین مسجد بزرگ جهان و بزرگ‌ترین مسجد جمهوری اسلامی پاکستان به شمار می‌رود.

معمار این مسجد زیبا، نیار علی دادا است که آن را با ۴۰ هزار موزائیک هنری تزئین کرده است. طبقه دوم این مسجد بزرگ که به سبک دوره مغولی ساخته شده به بانوان نمازگزار اختصاص یافته است (۱۸).

شکل ۳-۹: مسجد جامع لاهور

۳-۵-۳- مسجد ملک فیصل

مسجد «ملک فیصل» یکی از بزرگ‌ترین و زیباترین مساجد جهان است که در «اسلام‌آباد» پاکستان در جنوب آسیا واقع شده است. این مسجد سمبل معماری و

مهندسی بی نظیری است که زیبایی آن چشم را مجذوب خود می‌کند. مساحت مسجد شاه فیصل به ۵۰۰۰ مترمربع می‌رسد و برای ۳۰۰ هزار نمازگزار ظرفیت دارد. جرقه ساخت مسجد سال ۱۹۶۶ میلادی زمانی که شاه فیصل بن عبدالعزیز، پادشاه عربستان از اسلام‌آباد بازدید کرد، زده شد (۱۹).

سال ۱۹۶۹ میلادی مسابقه‌ای بین‌المللی در سطح معماران مسلمان برگزار شد و در این مسابقه معماران ۱۷ کشور، ۴۳ طرح را برای ساخت مسجد پیشنهاد دادند و پس از ۴ روز بررسی، طرح پیشنهادی «ودات دالوکای» معماری از کشور ترکیه پذیرفته شد. عملیات ساخت مسجد سال ۱۹۷۶ میلادی آغاز شد و عربستان مبلغ ۱۳۰ میلیون ریال سعودی را برای ساخت مسجد در نظر گرفت. ساخت این مسجد در سال ۱۹۸۶ میلادی به پایان رسید و به عنوان دانشگاه بین‌المللی اسلامی مورد استفاده قرار گرفت.

از آنجایی که «شاه فیصل عبدالعزیز» سرمایه‌گذار اصلی و بانی ساخت این مسجد بود این مسجد و خیابان مجاور آن پس از به قتل رسیدن وی در سال ۱۹۷۵ میلادی به همین نام به ثبت رسید. از ویژگی‌های منحصر به فرد این مسجد، آن است که مسجد فاقد گنبد بوده و گنبد آن به شکل خیمه یا چادر طراحی شده است. سالن نمازگزاران به شکل مثلث و چهار مناره اطراف آن به شکل مدادهای باریک قرار گرفته‌اند و ورودی مسجد لوستره‌های بزرگ قرار دارد و دیوارها با موزاییک‌های زیبا پوشیده شده و خطاطان مشهور پاکستانی به خط کوفی آن را نوشته و طراحی کرده‌اند. به این ترتیب می‌توان گفت که این مسجد پلی بین معماری سنتی عربی، ترکی و مسلمانان پاکستانی است.

ورودی اصلی مسجد از شرق با یک حیاط با مسجد مرتبط می‌شود. فواره‌های بزرگ در محور این ورودی، بر روی یک سکوی بلند قرار دارد. نمازخانه اصلی برای ده هزار نفر، نمازخانه بانوان برای یک هزار و ۵۰۰ نمازگزار ظرفیت دارد که درست در بالای ورودی واقع شده است. حیاط مسجد برای چهل هزار نفر ظرفیت دارد و یک سکوی برای ۲۷ هزار نفر و رواق‌هایی که برای ۲۲ هزار نفر ظرفیت دارند. علاوه بر این محوطه‌های سبزی می‌توان به عنوان فضاهای عبادی در فضای باز برای دویست هزار نفر مورد استفاده قرار گیرند.

نمازخانه اصلی بر مبنای یک پلان مربعی به طول شصت متر است و به جای

استفاده از گنبد‌های سنتی که معمولاً در مساجد به کار گرفته می‌شوند با یک پوسته بتونی پخ‌دار هشت وجهی که جلوهای از یک خیمه بیابانی را به نمایش می‌گذارد، پوشش داده شده است. ارتفاع پوسته سقف به چهل متر می‌رسد و روی چهار شاه‌تیر بتونی بزرگ قرار دارد. این پوسته یک شاهکار مهندسی دقیق و حساب شده است و به صورت سازه فضایی و متشکل از قالب‌های بتنی مثلثی شکل دیده می‌شود.

فواصل شیشه دار ما بین قاب‌ها، نور طبیعی را به داخل سرسرای اصلی مسجد هدایت می‌کند و ارزشی معنوی به فضای داخلی می‌بخشند. سطح خارجی بنا با سنگ مرمر سفید رنگ پوشیده شده است و سطوح داخلی با طرح‌های موزاییکی آراسته شده‌اند. دیوار قبله در نمازخانه اصلی مسجد با کاشی‌های لعاب داده ترکی در رنگ‌های آبی طلایی مزین شده است. در نمازخانه اصلی، قابل توجه‌ترین جنبه، تأکیدات عمودی است.

محورهای عمودی که بیشتر به معماری عثمانی شباهت دارد، به گونه‌ای استفاده شده است که امتدادهای افقی اصلی در فضا را که به سمت مکه هستند، شاخص‌تر می‌کند. در جلوی دیوار قبله، محراب و محور قرار دارد که هر دو توسط یک هنرمند پاکستانی طراحی شده‌اند. محراب بلند و غیرمتعارف این مسجد، یک عنصر معماری تندیس‌وار ساده به شکل یک قرآن مفتوح عمودی است، ولی منبر طرح نسبتاً متداولی دارد. یک چلچراغ زیبای بزرگ در نمازخانه اصلی وجود دارد که در آن از هزتر لامپ الکتریکی استفاده شده است.

در پای دیوار غربی و شمالی نمازخانه اصلی مسجد در فضای بیرونی، استخرهایی قرار داده شده است که باعث می‌شوند جریان هوا به واسطه آب سطح آن‌ها تعدیل شود. همچنین درخشش نوار باریک شیشه‌ای در امتداد طول دیوار قبله در اثر نور غیرمستقیم منعکس شده از استخر بزرگ بیرونی و بازتاب آن به فضای داخل، روحی تازه و مضاعف به فضا می‌بخشد. سازه بتونی مسجد، در داخل به رنگ سفید است و کف‌ها از گرانیت براق و صیقلی پوشیده شده‌اند. دسترسی به نیم طبقه بانوان از طریق گذرگاهی سرپوشیده فراهم شده است که در آن قطعه‌ای از یک حدیث نوشته شده است: «بهشت

زیرپای مادران است»

دالوکای معمار این مسجد، فردی بود که توانست مصالح را با مهارت خاصی به کار گیرد و تأثیرات مطلوبی را بیافریند. شکل تندیس وار ساختمان توأم با مدرن بودن آن در کنار نمایش آخرین فناوری های سازه ای معاصر و عدم استفاده از مصالح محلی موجود نظیر سنگ و آجر، ساختمان را به عنوان نمادی مهم از شهر مطرح ساخته است. دالوکای با مهارت و خیرگی هنری خود، معماری ای را خلق کرده است که در آن تکنولوژی مدرن به عنوان راهی برای ارتباط با خدا به کار رفته است و نمازگزار را به تفکر و تعمق وامی دارد. گفتنی است، هر ساله شخصیت های اسلامی و سیاسی بسیاری از این مسجد زیبا و مدرن بازدید می کنند (۱۹) ^۱.

شکل ۳-۱۰: مسجد ملک فیصل

۱. در زمینه ی وضعیت مساجد و اماکن مذهبی کشور پاکستان، علیرغم جستجو هایی که در اینترنت صورت پذیرفت، به دلیل محدودیت های دسترسی منابع و همچنین عدم انتشار اطلاعات مفید از طرف کشور مورد مطالعه، مطالب کاملتری یافت نگردید و تکمیل اطلاعات موجود، نیاز به انجام تحقیقات میدانی و مطالعات تکمیلی در این زمینه دارد.

افصل چهارم |

**نگاشت نهادی نظام مدیریت وقف
وامور خیریه در کشور پاکستان**

۴- نگاشت نهادی نظام مدیریت وقف و امور خیریه در کشور پاکستان

۴-۱- مقدمه

یکی از موضوعات مهم برای شناخت وضعیت وقف و امور خیریه در کشورهای مختلف شناخت ساختار و بازیگران فعال در این حوزه است. این موضوع از آن جهت مورد اهمیت است که با شناخت انواع بازیگران فعال در زمینه‌های مختلف و بررسی و تحلیل نوع فعالیت‌هایی که انجام می‌دهند، می‌توان از دستاوردهای هر یک از این بازیگران استفاده کرد و از تجربیات ناموفق آنها دوری جست.

در این فصل پس از معرفی انواع کنشگران فعال در سه بخش وقف و امور خیریه، مساجد و اماکن متبرکه، قرآن و فعالیت‌های مذهبی به شناسایی و تحلیل بازیگران مختلف با توجه به نقشی که در وقف و امور خیریه کشور پاکستان ایفا می‌کنند، پرداخته شده است. سپس نگاشت نهادی تمامی این بازیگران به همراه نوع ارتباطات آن ترسیم شده است و پس‌از آن، هر یک از این بازیگران و مجموعه فعالیت‌ها، اهداف، مأموریت، چشم‌انداز، ساختار و... آنها مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

۴-۲- انواع کنشگران فعال در حوزه وقف و امور خیریه

کنشگر، عبارت است از فرد، گروه و یا سازمانی که می‌تواند بر ورودی‌ها (منابع) و یا بروندادهای یک سیستم تأثیر بگذارد و یا از خروجی‌ها و بروندادهای آن (خدمات، محصولات، پیامدها و...) تأثیر پذیرد. در این گزارش کنشگران به چهار دسته اصلی تقسیم می‌شوند:

۴-۲-۱- سیاست‌گذار

یک سیاست‌گذار نهادی است که برنامه‌هایی که باید توسط دولت، کسب‌وکارها و غیره دنبال شود را تعیین می‌کند.

سیاست‌گذاری به صورت فرآیندی تعریف شده است که به واسطه آن دولت به منظور ارائه پیامد (تغییرات مطلوب در دنیای واقعی)، چشم‌انداز سیاسی خود را به برنامه و عمل تبدیل می‌کند. لذا سیاست‌گذاری، کارکرد اصلی هر دولت می‌باشد. به طور کل، سیاست می‌تواند شکل‌های مختلفی به خود بگیرد مانند سیاست‌های غیرمداخله‌ای، تنظیم، تشویق تغییرات داوطلبانه (مانند کمک‌های مالی) و ارائه خدمات عمومی.

دپارتمان اوقاف سند در سال ۱۹۷۰ تأسیس شد. در سال ۱۹۷۶ این دپارتمان به یک مرکز رسمی زیر نظر وزارت امور مذهبی دولت پاکستان تبدیل شد؛ اما در سال ۱۹۷۹ دوباره این مرکز به یک نهاد استانی تبدیل شد. دپارتمان اوقاف سند زیر نظر دولت فدرالی سند فعالیت می‌کند و در این ایالت به انجام امور مربوط به موقوفات، عبادتگاه‌ها و امور زیارتی می‌پردازد

• هیئت وقف پنجاب

هیئت وقف پنجاب یک ساختار قانونی تحت نظر حکومت پنجاب طبق قانون ۱۹۹۵ می‌باشد. تمامی مساجد، درگاه‌ها، قبرستان‌ها و اوقاف توسط این هیئت ثبت می‌شوند. هیئت وقف پنجاب در سال ۲۰۰۳ تشکیل شد.

• دپارتمان امور مذهبی بلوچستان

دپارتمان امور مذهبی دولت بلوچستان در سال ۲۰۰۷ میلادی ایجاد گردید. این دپارتمان قبل از آن به عنوان بخشی از اداره امور درآمدی استان بود. این دپارتمان در ۳ استان دیگر یک سازمان مستقل خودمختار زیر نظر مستقیم حکومت استانی هستند که درآمدهای خود را از دارایی‌های وقفی کسب می‌کنند و درآمدهای خود را برای نگهداری و توسعه مساجد، معابد و زیارتگاه‌ها و همچنین امور خیریه خرج می‌کنند. اداره حج و اوقاف دپارتمان امور مذهبی بلوچستان، ۲ مسجد و یک قبرستان دارد، اما معبد و زیارتگاه دیگری ندارد.

در سال ۱۹۷۹ و پس از گذشت ۳۰ سال از ایجاد اولین نهاد در خصوص رفاه اجتماعی، یک دیارتمان جداگانه در استان پنجاب در خصوص رسیدگی به امور اجتماعی استان ایجاد گردید.

این دیارتمان به دنبال ایجاد یک سیستم حمایتی قوی در خصوص امور اجتماعی استان به طور عام و رسیدگی به امور حاشیه نشینان به طور خاص می باشد. همچنین دیارتمان به دنبال ارائه خدمات اجتماعی به عموم مردم و به خصوص افراد فقیر و آسیب پذیر جامعه با استفاده از توسعه ظرفیت های سازمانی می باشد.

• وزارت مالیه

وزارت مالیه بر اساس امور مرتبط با امور مالی دولت فدرال و موضوعات مالی مربوط به تمام کشور، آماده سازی بودجه سالانه و تأمین بودجه اضافی مورد نیاز برای حساب های پارلمان و حسابرسی سازمان دولتی فدرال فعالیت می کند. مأموریت وزارت پی گیری سیاست های اقتصادی و اعمال آن ها در پاکستان به گونه ای است که پایداری اقتصاد کلان کشور حفظ شود و کیفیت سطح زندگی تمامی شهروندان توسعه یابد.

۴-۲-۲- تنظیم گر

تنظیم مجموعه گوناگونی از ابزارهاست که به واسطه آن دولت نیازمندی های شرکت ها و مردم را تنظیم می کند. کارکردهای تنظیم گر بنا به دلایل گوناگونی به وجود آمده اند از جمله:

– تعیین حقوق و مسئولیت های هریک از موجودیت های جامعه به منظور تحقق اهداف توسعه پایدار

– تنظیم استانداردهای صنعتی

– جمع آوری مالیات ها و دیگر درآمدها و...

به منظور درک بهتر کارکردهای تنظیم گر، بررسی انواع روش های تنظیمی مفید خواهد بود. به صورت کلی انواع تنظیمات عبارت اند از:

– فرمان و کنترل: تنظیم دستور و کنترل نوعاً وضع / تحمیل استانداردهای حمایت شده توسط مصوبات قانونی است، هرگاه استانداردها سازگار نباشند. بنابراین، قانون به

عنوان منع یا اجبار فعالیت‌های معینی به کار می‌رود. استانداردها می‌تواند از طریق قانون‌گذاری یا تنظیم‌گرانی که به واسطه فرآیند تنظیم برای تعریف قانون مشروعیت دارند، تنظیم شود.

— خود-تنظیمی: این رویکرد می‌تواند به عنوان نوعی از نسخه خود انجمنی رویکرد دستور و کنترل تلقی شود. در این مورد، اغلب انجمن‌های تجاری یا کسب‌وکار تشکیل شده که قوانین عملکرد را ایجاد، کنترل و اجرا می‌کنند. به عنوان یک قانون، خودتنظیمی اغلب به عنوان یک روش کسب‌وکار دیده می‌شود که اقدام انحصاری به منظور جلوگیری از مداخله دولت انجام می‌دهد. مزایای این رویکرد شامل سطح بالای تعهد کسب‌وکارها و ماهیت جامع قوانین تنظیم شده می‌باشد. به علاوه، این رویکرد منعطف‌تر از رویکرد دستور و کنترل بوده چراکه به قانون‌گذاری نیازی ندارد. از سویی دیگر، خودتنظیمی می‌تواند به صورت یک رویکرد غیردموکراتیک، محدود به بررسی دقیق بیرونی و در معرض سوءاستفاده توسط کسانی که با اهداف مختلف قوانین را تنظیم می‌کنند، دیده شود. در کمترین سطح، خودتنظیمی همواره در معرض چالش‌های منتج شده از علاقه‌های بیرونی کسانی که فکر می‌کنند استانداردها و قوانین به سمت کاهش تأثیر فعالیت‌های غیرمطلوب تنظیم نشده است، قرار دارد.

— تنظیم مبتنی بر تشویق: یک تشویق، سیاست، قانون، مکانیسم قیمت، یا رویه‌ای است که به دنبال تعدیل رفتار افراد یا شرکت‌ها به واسطه تغییر در هزینه‌ها یا سودهای حاشیه‌ای مرتبط با تصمیم یا فعالیت خاص می‌باشد. از یک سو، می‌توان گفت که تمامی تنظیمات بر مبنای تشویق است چراکه تنظیم از طریق مفهوم پایه جریمه برای رفتارهای "بد" و پاداش برای رفتارهای "خوب" عمل می‌کند. تنظیم مبتنی بر تشویق سعی دارد به منظور کاهش هزینه‌ها و بهبود خدمات، برنامه سودمند با سودهای زیاد را پاداش دهد. هدف عمده این است که تنظیم‌شونده فعالیت‌های غیرمطلوب خود را از طریق تحمیل / وضع مالیات و کمک‌های مالی محدود یا متوقف کند. برای به‌کارگیری این رویکرد، گام‌های اصلی شامل انتخاب واحدهای اندازه‌گیری، تعیین خط مبنا، انتخاب اهداف برای بهبود و / یا نگهداری و سپس اجرای تشویق‌ها و

جریمه‌ها می‌باشد. یکی از انواع تنظیمات مبتنی بر تشویق، تنظیم مبتنی بر عملکرد (PBR) است که تشویق‌ها ملزم به بهبود در عملکرد مطلوب، کاهش قیمت و بهبود در کیفیت خدمات می‌باشد. به علاوه، PBR بیشتر به استانداردهای عملکرد خارجی متکی است و کمتر به فعالیت‌های خاص شرکت حساس است. مزایای PBR این است که به بهبود در بهره‌برداری شرکت‌ها، کاهش هزینه‌های نگهداری و عملیات و بهبود در پایایی سیستم کمک می‌کند. طرح تنبیه و تشویق به صورت مکانیکی عمل می‌کند. بنابراین کاهش در حوزه صلاح‌دید تنظیمی، در مقابل امکان تسخیر در فرآیند تنظیم را کاهش می‌دهد. به علاوه این رویکرد، انعطاف‌پذیری در تصمیم‌گیری شرکت، که آیا از قانون تبعیت کند یا جریمه بپردازد، را فراهم می‌کند. اگرچه به عنوان یکی از معایب این روش، می‌توان به ایجاد قوانین بسیار پیچیده و غیرمنعطف که واقعیت‌های بازار در آن لحاظ نشده است، اشاره کرد. از مفروضات اصلی این رویکرد، عقلانیت اقتصادی است که لزوماً در همه موارد یافت نمی‌شود. همچنین، گاهی اوقات پیش‌بینی تأثیر این نوع رویکرد مشکل است. به عنوان مثال، رفتار "بد"، مانند آلودگی، می‌تواند پاداش بگیرد اگر که قوانین به طور صحیح تنظیم نشده باشند.

• انجمن فدرالی درآمد

انجمن فدرالی درآمد (FBR) در سال ۱۹۲۴ و طبق قانون مرکزی انجمن درآمدها تأسیس شد. در سال ۱۹۴۴ یک بخش مجزا در وزارت مالیه ایجاد شد. پس از مدتی این بخش مستقل شد و فعالیت خود را تا سال ۱۹۶۰ ادامه داد. در ۱۹۶۰ انجمن فدرالی درآمد به عنوان یک دپارتمان به وزارت مالیه ملحق شد. در سال ۱۹۷۴ تغییرات بسیاری در وظایف و اهداف این دپارتمان ایجاد شد. در سال‌های ۱۹۹۱ و ۱۹۹۵ نیز تغییرات بسیاری در این دپارتمان ایجاد گردید.

در حال حاضر و براساس قانون سال ۲۰۰۷ انجمن فدرالی درآمد (FBR) انجمن اصلی نظارت بر درآمدها در کشور پاکستان می‌باشد.

۴-۲-۳- تسهیل‌گر

سازمان‌های محلی یا بین‌المللی هستند که معمولاً توسط دولت سرمایه‌گذاری

می‌شوند و هدف آن توسعه و بهبود بازار خدمات می‌باشد. یک تسهیل‌گر، تأمین‌کنندگان خدمات را از طریق انجام فعالیت‌های خدماتی جدید، ارتقاء تجارب مفید و ایجاد ظرفیت حمایت می‌کند. کارکردهای دیگریک تسهیل‌گر شامل ارزیابی خارجی تأثیر تأمین‌کنندگان خدمات، تضمین خدمات و حمایت برای محیط سیاسی بهتر می‌باشد. عمل تسهیل، کارکردی است که به‌طور معمول توسط سازمان‌های توسعه‌گرا انجام شده و می‌تواند شامل سازمان‌های غیردولتی و کارفرمایان و عامل‌های دولتی باشد. علاوه بر موارد مذکور در حوزه وقف و امور خیریه فراهم آوردن دیتابیس از مجموعه خیریه‌ها و یا انجام خدمات مشاوره‌ای برای مؤسسات خیریه نیز می‌تواند به عنوان کارکردهای تسهیل‌کنندگان در نظر گرفت.

• مرکز بشردوستی پاکستان

در سال ۱۹۹۸ در پاکستان مطالعاتی در خصوص استقلال از کمک‌های بیگانگان در خصوص امور بشردوستانه در کشور انجام شد. در سال ۲۰۰۰ کنفرانسی در خصوص ایجاد یک مرکز بشردوستی در کشور برای رسیدگی به امور توسعه‌ای برگزار شد. پس از این کنفرانس پیشنهادهای مبنی بر ایجاد مرکز بشردوستی پاکستان ارائه شد و این مرکز با هدف بهبود و توسعه امور بشردوستانه بومی و داخلی ایجاد گردید.

مرکز بشردوستی پاکستان (PCP) در سال ۲۰۰۱ به عنوان یک سازمان غیرانتفاعی حامی دولت و تحت بخش ۴۲ قانون شرکت‌های سال ۱۹۸۴ ایجاد گردید. این سازمان تنها نهاد تأیید شده توسط هیئت فدرالی درآمد (FBR) است که به سازمان‌های تولید ملی (NPO) گواهینامه ارائه می‌دهد.

این مرکز تنها هدف خود را بهبود امور بشردوستانه در پاکستان و تسهیل ارتباط بین دولت و جامعه مدنی و تجاری کشور می‌داند. همچنین این سازمان به دنبال تقویت محیط کشور برای فعالیت هر چه قوی‌تر سازمان‌های مدنی کشور می‌باشد و در این راه به ارائه خدمات حمایتی می‌پردازد (۳۵).

این مرکز به حمایت و ارائه خدمات به سازمان‌های مرتبط با حقوق حیوانات، توسعه ارتباطات، فرهنگ و هنر، بهداشت و درمان، محیط زیست، اقتصاد خرد، حقوق بشر،

تحقیق و توسعه و مدیریت بحران می پردازد.

• شرکت های ثبت مؤسسات

روند ثبت مؤسسات خیریه یا مؤسسات غیرانتفاعی دیگر در پاکستان به این صورت است که پس از تصمیم گیری در خصوص ثبت مؤسسه مورد نظر باید به یکی از شرکت های ثبت مؤسسات رفت و مؤسسه خود را در آنجا ثبت کرد.

• شرکت ثبت مؤسسات سینرژی

شرکت ثبت مؤسسات سینرژی در دهه گذشته در پاکستان ایجاد شده است. در حال حاضر این شرکت یکی از شرکت های مشاور و حامی شرکت ها و مؤسسات در پاکستان می باشد. در این شرکت مشاوره های تجاری، خدمات ثبت شرکت ها، تأسیس مؤسسات غیرانتفاعی، خدمات مالیاتی، خدمات نیروی انسانی و فناوری اطلاعات به شرکت ها و مؤسسات داده می شود.

• سایت دایرکتوری سازمان های غیرانتفاعی

سایت دایرکتوری سازمان های غیرانتفاعی یک سایت جامع برای تمام NGO های فعال در پاکستان می باشد. در این سایت NGO ها بر اساس دسته بندی های مختلف و بر اساس منطقه فعالیت و زمینه کاری نمایش داده می شوند. در این سایت مؤسسات و نهادهای فعال در حوزه های سلامت، حقوق بشر، توسعه، آموزش و پرورش، حیوانات، هنر و فرهنگ، اقشار آسیب پذیر و... و همچنین دسته بندی آن ها بر اساس شهر، منطقه و استان بیان شده است.

این سایت را می توان به عنوان یک تسهیل گرد در بخش سازمان های غیرانتفاعی و همچنین امور خیریه معرفی کرد.

۴-۲-۴- ارائه دهنده خدمات

تأمین کننده خدمات آموزشی و پژوهشی شامل دانشگاه ها، پژوهشگاه ها و مؤسساتی هستند که در زمینه آموزش و پژوهش در حوزه وقف و امور خیریه فعالیت می کنند. ضمناً مؤسسات خیریه ای که وظیفه جمع آوری کمک های مردمی و صرف این کمک ها

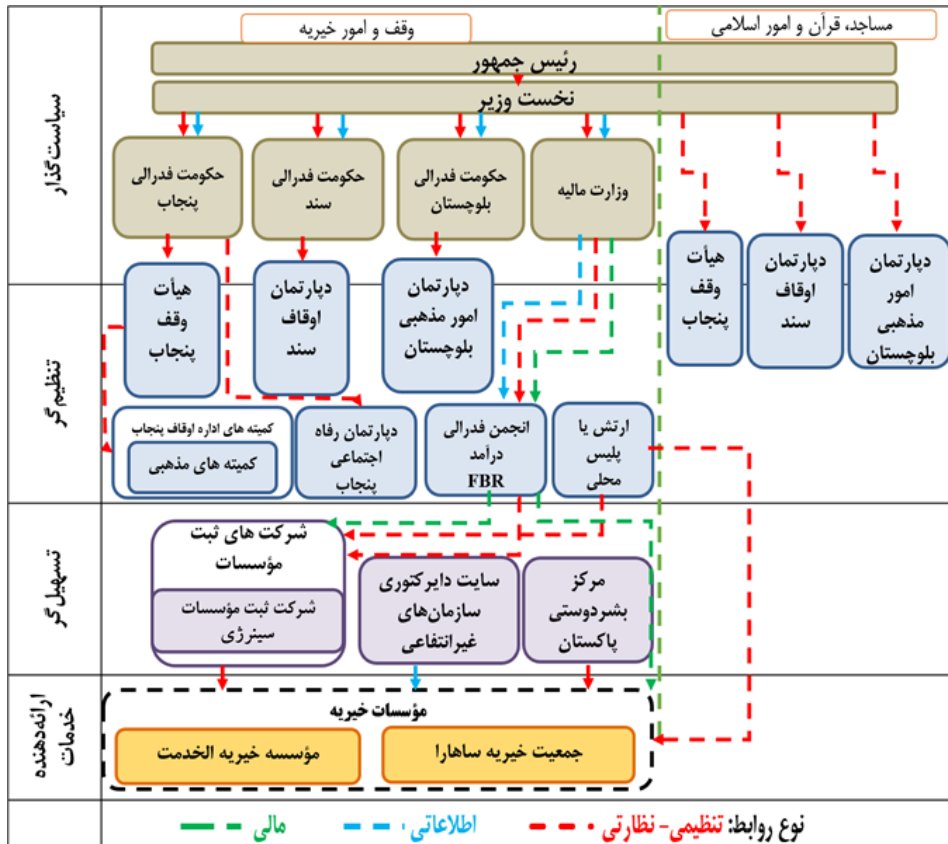
در میان افراد هدف را دارند نیز به عنوان ارائه‌کنندگان خدمات شناخته می‌شوند. مؤسسه خیریه الخدمت پاکستان یکی از سازمان‌های اصلی و مستقل غیرانتفاعی در این کشور می‌باشد. این مؤسسه در سال ۱۹۹۰ ثبت و شروع به کار کرده است. ایجاد خانه‌هایی امن، تغذیه و درمان رانده‌شدگان و حمایت از افراد نیازمند از اهداف این مؤسسه بوده است. در این مؤسسه داوطلبان بسیاری برای خدمت به ملت در حال فعالیت هستند. فعالیت این افراد تمامی حوزه‌های آسایش و رفاه، توسعه، احیاء، آموزش و پرورش، بهداشت و سلامت، خدمات اجتماعی، کمک‌های مالی و حمایت از ایتام را شامل می‌شود.

• مؤسسه خیریه ساهارا

مؤسسه خیریه «سahارا» یکی از مؤسسات خیریه معاف از مالیات پاکستان است که در سال ۱۹۹۸ و یا شماره (DDSW, WD&DM-LD (REGD) / ۹۸-۱۱۳۵ of ۱۹۹۸) به ثبت رسیده است. این مؤسسه همچنین گواهینامه تأییدی از مرکز بشردوستی پاکستان (PCP) را دریافت نموده است. به‌طورکلی این مؤسسه به انجام فعالیت‌های بشردوستانه در حوزه‌های سلامت، آموزش و بخش‌های حوادث اجتماعی جامعه نظیر (سیل، زلزله، خشک‌سالی و دیگر فجایع طبیعی) می‌پردازد.

۴-۳- نگاشت نهادی نظام مدیریت وقف و امور خیریه

همانطور که در بخش پیشین اشاره شد، نهادهای مختلفی با نقش های متفاوت در سه بخش وقف و امور خیریه، مساجد و اماکن متبرکه، قرآن و فعالیت های مذهبی در کشور پاکستان فعالیت می نمایند؛ در این بخش، ابتدا نگاشت نهادی مربوط به این کنشگران در شکل (۴-۱) نشان داده شده است و سپس نهادهای سیاست گذار، تنظیم گر، تسهیل گر و ارائه دهنده خدمات در موضوعات مختلف در سه بخش وقف و امور خیریه، مساجد و اماکن متبرکه، قرآن و فعالیت های مذهبی مورد تحلیل قرار گرفته اند.

شکل ۴-۱: نگاشت نهادی وقف و امور خیریه کشور پاکستان

۴-۳-۱- حکومت‌های سند، پنجاب و بلوچستان

پاکستان دارای چهار ایالت به نام‌های پنجاب، سند، استان سرحد و بلوچستان و سیستم حکومتی این کشور فدرالی و ترکیبی از نظام پارلمانی و ریاست جمهوری است. هر یک از ایالت‌های آن دارای یک دولت و مجلس ایالتی با اختیارات محدود هستند و علاوه بر این‌ها، دو منطقه ویژه به نام‌های مناطق شمالی (شامل ۵ منطقه: گلگیت، بلتستان، دیامیر، گیزار و گانچی که پس از جدایی هند رسماً به پاکستان ملحق نشده و توسط مقامات محلی اداره می‌شوند) و مناطق قبایلی تحت اداره دولت فدرال (موسوم به فاتا که تحت حکومت رؤسای قبایل هستند) نیز در این کشور وجود دارند.

۴-۳-۲- دیارتمان اوقاف سند

دیارتمان اوقاف سند در سال ۱۹۷۰ تأسیس شد. در سال ۱۹۷۶ این دیارتمان به یک مرکز رسمی زیر نظر وزارت امور مذهبی دولت پاکستان تبدیل شد؛ اما در سال ۱۹۷۹ دوباره این مرکز به یک نهاد استانی تبدیل شد. دیارتمان اوقاف سند زیر نظر دولت فدرالی سند فعالیت می‌کند و در این ایالت به انجام امور مربوط به موقوفات، عبادتگاه‌ها و امور زیارتی می‌پردازد (۲۱).

Auqaf Department
Government of Sindh

Portal Home

Syed Ghulam Shah Jilani
Special Assistant to Chief
Minister Sindh

Introduction

INTRODUCTION

Sindh Auqaf Department was established in 1970, In 1976, this Department was made a central subject under Ministry of Religious Affairs, Government of Pakistan, In 1979, this was again made a provincial subject.

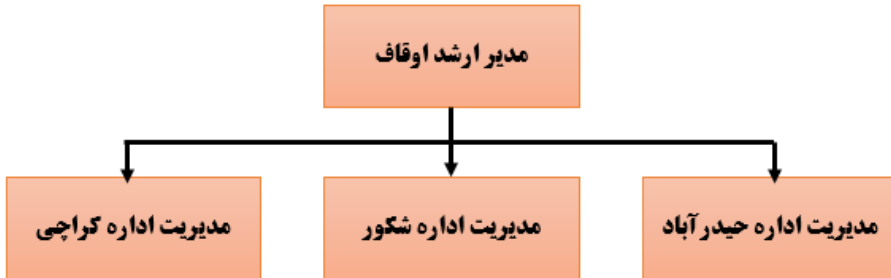
OBJECTIVES

To maintain and regulate prominent Shirnes, Mosques and other Waqf properties.
To provide maximum facilities to Zaireen, who pay visits to various Shrines, Dargahs etc.
To extend Welfare / Financial Assistance out of its self generated funds to orphans, destitute and disabled persons, on yearly basis.

IN ORDER TO ACHIEVE THE OBJECTIVES THIS DEPARTMENT PERFORMS FOLLOWING FUNCTIONS

Management and looking after of Shrines, Dargahs and Mosques.
Making proper arrangements for lighting, cleanliness, drinking water, Wazoo khana for the performance of religious rites at Shrines and Mosques.

۴-۳-۱- ساختار سازمانی

شکل ۴-۳: ساختار سازمانی دپارتمان اوقاف سند

• اهداف دپارتمان

اهداف این دپارتمان عبارت اند از:

۱. نگهداری و نظارت بر اماکن مقدس و زیارتگاه‌ها، مساجد و دیگر دارایی‌های وقفی
۲. تهیه بهترین امکانات و خدمات برای زائرین اماکن زیارتی مختلف
۳. ارائه خدمات و کمک‌های مالی به نیازمندان، فقرا، ایتام و معلولین کشور (۲۱)

۴-۳-۲- وظایف دپارتمان

در جهت نیل به اهداف گفته شده این دپارتمان فعالیت‌های زیر را انجام می‌دهد:

- مدیریت و نظارت بر اماکن مقدسه مساجد و آرامگاه‌های بزرگان
- رسیدگی به امور روشنائی، بهداشت، آب نوشیدنی و وضوخانه برای اماکن مذهبی و مساجد
- ساخت مسافرخانه‌ها، اقامتگاه‌ها و محل‌های اسکان در مراکز مذهبی
- تولید بیشترین درآمد ممکن از دارایی‌های وقفی، کرایه‌ها و اجاره‌ها و قراردادهای وقفی و استفاده از آن‌ها در نگهداری از عبادتگاه‌ها و مساجد
- برگزاری کنفرانس‌های ارشاد در سطح استانی
- برگزاری مسابقات حفظ و قرائت در سطوح استانی و کشوری به صورت سالانه
- برگزاری دوره‌های آموزشی حج و زیارت برای رهبران گروه‌های زیارتی

– ترفیع ایدئولوژی اسلامی و برجسته سازی تفکر و زندگی پیامبران و اشخاص برجسته دینی

– از بین بردن تهدیدات فعالیت های ضداجتماعی و همچنین تفکرات نژادپرستانه در مساجد و عبادتگاه ها

دپارتمان اوقاف یک نهاد مستقل است که تمام درآمدهایش را از طریق فعالیت های خود به دست می آورد.

این دپارتمان همچنین از املاک و زمین های وقفی برای کسب درآمد استفاده می کند.

۴-۳-۲-۳- دارایی های وقفی دپارتمان اوقاف سند

دپارتمان اوقاف سند بر ۸۰ مسجد در حوزه تحت پوشش خود نظارت می کند که این ۷۸ مسجد در پیوست گزارش بیان شده اند (۲۱).

در جدول زیر نیز تعداد مساجد، اوقاف و معابد زیر نظر دپارتمان اوقاف سند نشان داده شده است.

شماره	منطقه	آرامگاه	مسجد	املاک وقفی	کل
1	حیدرآباد	33	25	12	70
2	شکور	18	23	07	48
3	کراچی	27	32	12	71
	کل	78	80	31	189

شکل ۴-۴: دارایی های وقفی دپارتمان اوقاف سند

۴-۳-۳- هیئت وقف پنجاب

هیئت وقف پنجاب یک ساختار قانونی تحت نظر حکومت پنجاب طبق قانون ۱۹۹۵ می باشد. تمامی مساجد، درگاه ها، قبرستان ها و اوقاف توسط این هیئت ثبت می شوند. هیئت وقف پنجاب در سال ۲۰۰۳ تشکیل شد.

فعالیت هیئت وقف پنجاب شامل موارد زیر است:

دارایی های وقفی مأمور کند.

• زیارتگاه

وقتی که موقوفه یک زیارتگاه باشد، کمیته شامل موارد زیر می شود:

۱. در صورتی که درآمد سالانه زیارتگاه کمتر از ۲ میلیون روپیه باشد، نباید تعداد افراد کمیته بیشتر از ۷ نفر باشد.
۲. در صورتی که درآمد سالانه زیارتگاه بیشتر از ۲ میلیون روپیه و کمتر از ۵ میلیون روپیه باشد، نباید تعداد افراد کمیته بیشتر از ۱۰ نفر باشد.
۳. در صورتی که درآمد سالانه زیارتگاه بیشتر از ۵ میلیون روپیه باشد، نباید تعداد افراد کمیته بیشتر از ۲۰ نفر باشد.

• مسجد

وقتی که موقوفه یک مسجد باشد، کمیته شامل موارد زیر می شود:

۱. ۵ تا ۱۰ عضو در صورتی که درآمد سالانه مسجد بیشتر از ۱۰۰ هزار روپیه است.
 ۲. ۵ عضو در صورتی که درآمد سالانه مسجد کمتر از ۱۰۰ هزار روپیه است.
- در صورتی که موقوفه مقبره امامزاده یا عبادتگاه دیگری است، تعداد اعضا نباید بیشتر از ۷ نفر باشد.

رییس اوقاف باید یکی از اعضا را به عنوان رییس کمیته منصوب کند.

حق فعالیت کمیته ۱ سال است و امکان لغو آن توسط رییس اوقاف وجود دارد.

۴-۳-۴- دپارتمان امور مذهبی دولت بلوچستان

دولت بلوچستان یکی از دولت های فدرالی پاکستان می باشد و دارای بخش ها و دپارتمان های مختلفی در دولت خود است. فرماندار حکومت بلوچستان محمود خان آچاکزای است که به عنوان رهبر اصلی این دولت در بلوچستان فعالیت می کند (۲۵).

شکل ۴-۶: فرماندار حکومت بلوچستان

دولت بلوچستان دارای ۳۹ دپارتمان مختلف است که هر یک از این دپارتمان‌ها فعالیت‌های مرتبط با خود را در استان خود انجام می‌دهند. این دپارتمان‌ها زیر نظر فرماندار استان فعالیت می‌کنند. از این دپارتمان‌ها می‌توان به دپارتمان کشاورزی، دپارتمان ارتباطات و مسکن، دپارتمان آموزش و پرورش، دپارتمان مالیه، دپارتمان بهداشت و درمان و... اشاره کرد. یکی از این دپارتمان‌ها، دپارتمان امور مذهبی اشاره کرد (۲۶).

دپارتمان امور مذهبی دولت بلوچستان در سال ۲۰۰۷ میلادی ایجاد گردید. این دپارتمان قبل از آن به عنوان بخشی از اداره امور درآمدی استان بود. این دپارتمان در ۳ استان دیگری سازمان مستقل خود مختار زیر نظر مستقیم حکومت استانی هستند که درآمدهای خود را از دارایی‌های وقفی کسب می‌کنند و درآمدهای خود را برای نگهداری و توسعه مساجد، معابد و زیارتگاه‌ها و همچنین امور خیریه خرج می‌کنند. اداره حج و اوقاف دپارتمان امور مذهبی بلوچستان، ۲ مسجد و یک قبرستان دارد، اما معبد و زیارتگاه دیگری ندارد (۲۲).

BALUCHISTAN.GOV.PK
gateway to all Government services of Balochistan

RELIGIOUS AFFAIRS & INTER FAITH HARMONY

Department Links
 • Home
 • Organizational Structure
 • Functions of Department
 • Contact us

You are here: Home > Functions of Department

Religious Affairs Wing

- Provincial Zakat Fund (PZF) Section
- Council Section
- Minorities Section
- Hajj and Auqaf Section

Administrative Wing

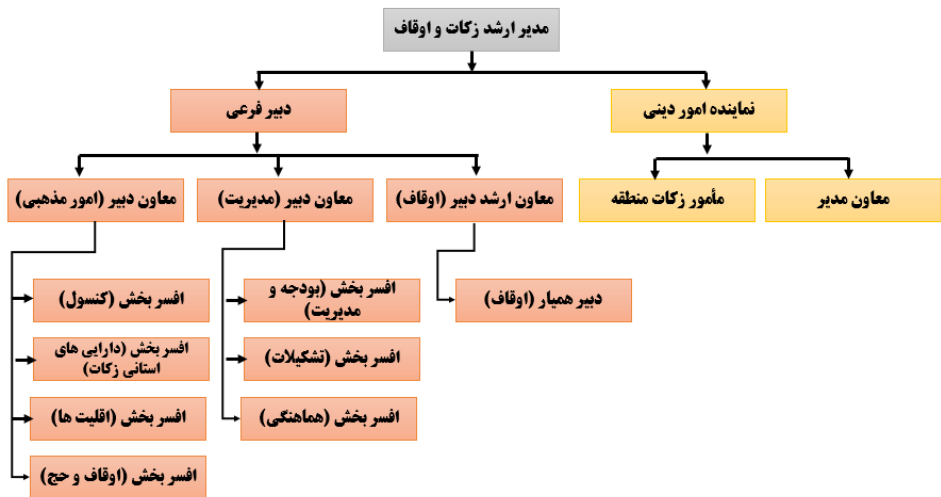
- Budget & Admin (B.&A) Section
- Establishment Section
- Coordination Section

Deputy Chief Administrative AUQAF (DCAA)

- Control and repair of mosques/ properties under its control.
- Holding of Annual Hizf-o-Qirat competition.
- Celebration of Seerat un Nabi Conference.
- Holding of Ulama and Mashaikh Conference.
- Meeting of Ruet-e-Hilal Committee.
- Arrangements of Mehfil-e-Shabina.
- Reception of Scholars, religious, prominent figures of different Islamic countries and conduct of their tours in the Province.
- Coordination with the Federal Government on religious affairs.
- Selection of Government employees for performance of Hajj under Benevolent fund Scheme.
- Nomination of seasonal staff for Hajj duty to Saudi Arabia.

شکل ۴-۷: سایت دپارتمان امور مذهبی بلوچستان

۴-۳-۱- ساختار سازمانی

شکل ۴-۸: ساختار سازمانی دپارتمان امور مذهبی بلوچستان

۴-۳-۲- وظایف دپارتمان

- وظایف دپارتمان امور مذهبی بلوچستان عبارت اند از:
- کنترل و نگهداری مساجد و دارایی های متعلق به آن
 - برگزاری مسابقات سالانه حفظ و قرائت قران
 - برگزاری کنفرانس صراط النبی

- ایجاد کمیته رؤیت هلال ماه
- پذیرش دانشمندان، روحانیون و افراد مذهبی کشورهای مختلف اسلامی و هدایت تورهای آنان در استان
- هماهنگی با دولت فدرال در خصوص امور مذهبی
- نام نویسی فصلی از افراد برای انجام امور حج و زیارت (۲۶)

۴-۳-۵- دپارتمان رفاه اجتماعی پنجاب

در سال ۱۹۷۹ و پس از گذشت ۳۰ سال از ایجاد اولین نهاد در خصوص رفاه اجتماعی، یک دپارتمان جداگانه در استان پنجاب در خصوص رسیدگی به امور اجتماعی استان ایجاد گردید.

این دپارتمان به دنبال ایجاد یک سیستم حمایتی قوی در خصوص امور اجتماعی استان به طور عام و رسیدگی به امور حاشیه نشینان به طور خاص می باشد. همچنین دپارتمان به دنبال ارائه خدمات اجتماعی به عموم مردم و به خصوص افراد فقیر و آسیب پذیر جامعه با استفاده از توسعه ظرفیت های سازمانی می باشد (۲۹).

۴-۳-۵-۱- وظایف دپارتمان

- وظایف دپارتمان بر اساس قانون سال ۲۰۱۱ به صورت زیر است:
- ثبت، همیاری فنی و نظارت بر آژانس های رفاه اجتماعی
- حمایت اجتماعی شامل مراقبت های سازمانی، توسعه و احیای مهارت ها
- ثبت، ارزیابی، آموزش و احیای افراد معلول جامعه
- ریشه کن کردن شرارت های اجتماعی
- همکاری با سازمان های غیردولتی در حوزه مواد مخدر و مبارزه با اعتیاد
- ارائه خدمات در زمان های بحرانی و اضطراری
- ارائه خدمات مالی به فقرا و نیازمندان از بیت المال پنجاب (۲۸)

POWER HAS ONLY ONE DUTY
TO SECURE THE
SOCIAL WELFARE
OF THE PEOPLE

DEC 27/16 Drama Performance Regarding Disability Issues dated 27-12-2016

DEC 26/16 Visit of Directorate by Mr. Ghulam Ali dated 26-12-2016

The concept of social welfare is not new in our country. The spirit of doing good to the fellow beings and the enthusiasm for taking part in activities for the well being of the under-privileged can be traced back to times immemorial. To render help to the less fortunate brethren was an essential obligation of all, and was regarded as a means of salvation of serving God.

شکل ۴-۹: سایت دیپارتمان رفاه اجتماعی پنجاب

۴-۳-۵-۲- ثبت سازمان های غیرانتفاعی

تمرکز اصلی دیپارتمان توسعه امور لازم در خصوص رفاه اجتماعی است. یکی از این امور تقویت برنامه های اجتماعی است که شامل تقویت و تسهیل گری سازمان های غیرانتفاعی می باشد. سازمان های غیرانتفاعی نقش بسیار مهمی را در ارائه خدمات اجتماعی در کشور بازی می کنند.

هدف اصلی دیپارتمان تقویت سازمان های غیرانتفاعی برای شناسایی، توسعه، اجرا، مدیریت و ارزش گذاری برنامه های آنان پس از ثبت آنان (طبق قانون ثبت و نظارت سال ۱۹۶۱) به عنوان آژانس های رفاه اجتماعی می باشد.

دیپارتمان مسئولیت های زیر را در خصوص سازمان های غیرانتفاعی دارد:

– بررسی و تحقیق در خصوص سازمان ها و ارتباط با پلیس محلی در خصوص ثبت این سازمان ها

– ثبت سازمان های غیرانتفاعی با توجه به نیازهای جامعه

– نگهداری و به روزرسانی اطلاعات تمامی سازمان های غیرانتفاعی ثبت شده بر اساس

قانون

- بازرسی، نظارت و ارزیابی سازمان های غیرانتفاعی
- پی گیری حساب ها و حسابرسی سازمان های غیرانتفاعی
- آماده سازی استانداردهای مناسب برای خدمات سازمان های غیرانتفاعی
- هماهنگی با سازمان های غیرانتفاعی با توجه به برنامه های جاری کشور
- برگزاری دوره ها و سمینارهای مختلف برای آموزش سازمان های غیرانتفاعی و برای افزایش ظرفیت های آنان (۳۰)

۴-۳-۶- وزارت مالیه

وزارت مالیه بر اساس امور مرتبط با امور مالی دولت فدرال و موضوعات مالی مربوط به تمام کشور، آماده سازی بودجه سالانه و تأمین بودجه اضافی مورد نیاز برای حساب های پارلمان و حسابرسی سازمان دولتی فدرال فعالیت می کند.

شکل ۴-۱۰: سایت وزارت امور مالیه پاکستان

مأموریت وزارت پی گیری سیاست های اقتصادی و اعمال آن ها در پاکستان به گونه ای است که پایداری اقتصاد کلان کشور حفظ شود و کیفیت سطح زندگی تمامی شهروندان توسعه یابد (۳۴).

۴-۳-۷- انجمن فدرالی درآمد

انجمن مرکزی درآمد (FBR) در سال ۱۹۲۴ و طبق قانون مرکزی انجمن درآمدها

تأسیس شد. در سال ۱۹۴۴ یک بخش مجزا در وزارت مالیه ایجاد شد. پس از مدتی این بخش مستقل شد و فعالیت خود را تا سال ۱۹۶۰ ادامه داد. در ۱۹۶۰ انجمن فدرالی درآمد به عنوان یک دپارتمان به وزارت مالیه ملحق شد. در سال ۱۹۷۴ تغییرات بسیاری در وظایف و اهداف این دپارتمان ایجاد شد. در سال‌های ۱۹۹۱ و ۱۹۹۵ نیز تغییرات بسیاری در این دپارتمان ایجاد گردید.

در حال حاضر و بر اساس قانون سال ۲۰۰۷ انجمن فدرالی درآمد (FBR) انجمن اصلی نظارت بر درآمدها در کشور پاکستان می‌باشد (۳۲).

The screenshot shows the official website of the Federal Board of Revenue (FBR) of Pakistan. At the top, there is a header with the FBR logo, the text 'Federal Board of Revenue Revenue Division - Government of Pakistan', and social media links for Facebook and Twitter. Below the header is a navigation bar with menu items: Home, Registration, Declaration, Payments, Refunds, Publications, and Overseas Pakistanis. A search bar is also present. The main content area features several sections: 'Contact Us' with icons for 'File Tax Return', 'Pay Taxes', 'Sales Tax Refund', and 'Import / Export'; 'Latest Updates' with a link to 'S.R.01180(I)/2016 - Change in Sal'; 'Quick Links' with logos for 'Iris' and 'WEB OC'; 'Active Taxpayer List'; 'Forms' with a link to 'Income Tax Forms'; 'Hot Topics' with a link to 'Income Tax Return - TY 2016'; 'e-Services' with a link to 'Online NTN/STRN Inquiry'; 'News & Events' with a list of items including Press Releases, Events, Newsletter, Tenders, Auctions, Admin Notifications, and Admin Notice Board; and 'Acts / Ordinance / Rules' with a link to 'Acts'.

شکل ۴-۱۱: سایت انجمن فدرالی درآمد

- چشم‌انداز
یک سازمان مدرن، پیشرو، کارآمد و قابل اعتماد برای بهینه‌سازی درآمدها و ارائه خدمات و توسعه فعالیت‌های مالیاتی در کشور متناظر با قوانین (۳۳)
- مأموریت
ارتقاء ظرفیت سیستم مالیاتی کشور و ارتقاء تکنیک‌های کاربردی مرتبط با مالیات برای ارائه خدمات بهتر (۳۳)

• ارزش‌ها

یکپارچگی، مهارت، کارگروھی، اعتماد، شفافیت، پاسخگویی (۳۳)

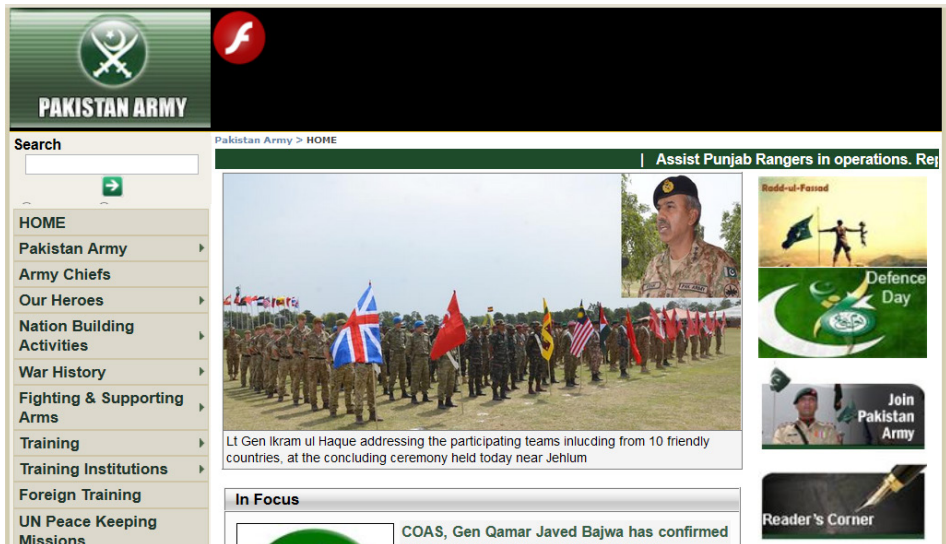
بررسی اینکه سازمان‌ها و مؤسسات معاف از مالیات هستند یا نه توسط خود CBR انجام نمی‌شود بلکه توسط سازمان‌های تأیید شده و مورد قبول انجام می‌شوند.

در پاکستان سازمان‌هایی برای ثبت مؤسسات و شرکت‌ها وجود دارند که مجوز فعالیت آن‌ها را نیز صادر می‌کنند. این سازمان‌ها پس از بررسی و تأیید مؤسسه و نهاد مورد نظر امکان معافیت مالیاتی آن‌ها را نیز تأیید می‌کنند و از CBR درخواست این معافیت مالیاتی را انجام می‌دهند (۴۳).

۴-۳-۸- ارتش یا پلیس محلی پاکستان

ارتش پاکستان بخشی از نیروهای مسلح این کشور می‌باشد. بر اساس گزارش انستیتو بین‌المللی مطالعات استراتژیک در سال ۲۰۱۳ پرسنل فعال این نیرو حدود ۷۲۵ هزار نفر بوده است. سربازگیری این نیرو به صورت حرفه‌ای و داوطلبانه انجام می‌شود و هرچند در قانون اساسی پاکستان امکان سربازگیری اجباری وجود دارد اما هرگز در عمل اتفاق نیفتاده است.

تاریخچه برپایی این نیرو به ۱۹۴۷ میلادی باز می‌گردد. خدمت در ارتش پاکستان داوطلبانه و بر اساس خدمت وظیفه عمومی نا تحمیلی است. این ارتش از زمان تشکیل در چهار جنگ با هند و چند درگیری مرزی با افغانستان شرکت داشته است. این ارتش در جریان نزاع عرب‌ها و اسرائیل از اعراب پشتیبانی نمود. این نیرو در ائتلاف بین‌المللی برای آزادسازی کویت نیز شرکت داشت و در تعدادی از مأموریت‌های حفظ صلح سازمان ملل نیز همکاری داشته است. رئیس‌جمهور پاکستان فرمانده کل قوای این کشور می‌باشد.

نیروهای پلیس در کشور پاکستان به صورت ایالتی فعالیت می‌کنند و نظام مدیریتی آن در هر یک از ۴ ایالت آن به صورت مجزا می‌باشد. با توجه به فضای خطرناک پاکستان و وجود گروه‌های تندرو و معاند در تمامی این کشور، پلیس و ارتش برای نظارت و کنترل تمامی نقاط کشور تلاش می‌کنند. همچنین یکی از فعالیت‌های پلیس و ارتش نظارت بر مؤسسات و سازمان‌هایی است که قصد فعالیت در کشور را دارند. این مؤسسات و سازمان‌ها برای شروع فعالیت خود می‌بایست از ارتش و یا پلیس محلی مجوز دریافت نمایند.

۴-۳-۹- مرکز بشردوستی پاکستان

در سال ۱۹۹۸ در پاکستان مطالعاتی در خصوص استقلال از کمک‌های بیگانگان در خصوص امور بشردوستانه در کشور انجام شد. در سال ۲۰۰۰ کنفرانسی در خصوص ایجاد یک مرکز بشردوستی در کشور برای رسیدگی به امور توسعه‌ای برگزار شد. پس از این کنفرانس پیشنهادهای مبنی بر ایجاد مرکز بشردوستی پاکستان ارائه شد و این مرکز با هدف بهبود و توسعه امور بشردوستانه بومی و داخلی ایجاد گردید.

Pakistan Centre for Philanthropy

HOME ABOUT US PROGRAMMES OPPORTUNITIES MEDIA CENTER OUR PEOPLE APPLICATION FORMS CONTACT US

To Participate in launch of Study 'Individual Philanthropy in PAKISTAN' [Click Here](#)

SEARCH PCP CERTIFIED CSOs

Full Name City Name Province Name Select Sector SEARCH CSO

Browse PCP Certified CSO by Category

Arts, Culture, Humanities Animal Rights Community Development Education Environment Health Disaster Risk Management Microfinance Human and Civil Rights WASH Research & Public Policy

NEWS / UPDATES

Call for Quotation To All Vendors, Pakistan Centre for Philanthropy(PCP) wishes to call upon the quotations from

Organization EBRAHIM ALIBHAI CHARITABLE TRUST
Address Office No. 04, Ground Floor, Apollo Centre, Adjacent PNS Raza, Near Bahria University, National Stadium Road
City Karachi

شکل ۴-۱۲: سایت مرکز بشردوستی پاکستان

مرکز بشردوستی پاکستان (PCP) در سال ۲۰۰۱ به عنوان یک سازمان غیرانتفاعی حامی دولت و تحت بخش ۴۲ قانون شرکت های سال ۱۹۸۴ ایجاد گردید. این سازمان تنها نهاد تأیید شده توسط هیئت فدرالی درآمد (FBR) است که به سازمان های تولید ملی (NPO) گواهینامه ارائه می دهد.

این مرکز تنها هدف خود را بهبود امور بشردوستانه در پاکستان و تسهیل ارتباط بین دولت و جامعه مدنی و تجاری کشور می داند. همچنین این سازمان به دنبال تقویت محیط کشور برای فعالیت هر چه قوی تر سازمان های مدنی کشور می باشد و در این راه به ارائه خدمات حمایتی می پردازد (۳۵).

این مرکز به حمایت و ارائه خدمات به سازمان های مرتبط با حقوق حیوانات، توسعه ارتباطات، فرهنگ و هنر، بهداشت و درمان، محیط زیست، اقتصاد خرد، حقوق بشر، تحقیق و توسعه و مدیریت بحران می پردازد (۳۵).

شکل ۴-۱۳: حوزه های فعالیت مرکز بشردوستی پاکستان

۴-۳-۹-۱- صدور گواهینامه

برنامه صدور گواهینامه به دنبال ایجاد شفافیت، مسئولیت پذیری و مدیریت درست بخش غیرانتفاعی در پاکستان می باشد. این گواهینامه با توجه به ارزیابی سازمان های غیرانتفاعی بر اساس پارامترهای مشخص از جمله مدیریت داخلی، مدیریت مالی و ارائه خدمات صادر می شود (۳۵).

• چشم انداز

هرسه بخش جامعه یعنی بخش تجاری، بخش اجتماعی و دولت با همکاری یکدیگر برای توسعه و پیشرفت پاکستان فعالیت بنمایند (۳۶).

• مأموریت

افزایش حجم و تأثیر انسان دوستی بومی برای توسعه پاکستان (۳۶)

۴-۳-۱۰- شرکت های ثبت مؤسسات

روند ثبت مؤسسات خیریه یا مؤسسات غیرانتفاعی دیگر در پاکستان به این صورت است که پس از تصمیم گیری در خصوص ثبت مؤسسه مورد نظر باید به یکی از شرکت های ثبت مؤسسات رفت و مؤسسه خود را در آنجا ثبت کرد.

موارد مورد نیاز برای ثبت مؤسسات

۱. ۸ تا ۱۰ نفر متولی

۲. زمین یا پولی که در راه مؤسسه قرار داده می شود. زمین بیشتر ترجیح داده می شود.

۳. اداره ای با برگه موافقت نامه آن

۴. درخواست نامه مؤسسه

۵. هدف از ایجاد مؤسسه که باید در فرم های مشخص پر شود

۶. اطلاعات کامل تمامی افراد مؤسسه با کارت ملی

۷. سوگندنامه تمامی افراد

پس از کامل کردن این مدارک درخواست ثبت مؤسسه به یکی از شرکت های ثبت

مؤسسات داده می شود. سپس ناظران این شرکت ها به بازدید از محل مؤسسه و تمامی

اعضا می آیند. یک کپی از مدارک و درخواست نیز باید به مرکز ارتش داخلی پاکستان (ISPR) و یا پلیس محلی فرستاده شود. پس از دریافت گزارش تأیید شده از مرکز ارتش داخلی پاکستان یا پلیس محلی شرکت ثبت مؤسسات یک نامه تأیید به افسر اجرایی منطقه می زند و گواهی ثبت مؤسسه مورد نظر صادر می گردد (۴۵).

۴-۳-۱- شرکت ثبت مؤسسات سینرژي (SBC)

این شرکت در دهه گذشته در پاکستان ایجاد شده است. در حال حاضر این شرکت یکی از شرکت های مشاور و حامی شرکت ها و مؤسسات در پاکستان می باشد. در این شرکت مشاوره های تجاری، خدمات ثبت شرکت ها، تأسیس مؤسسات غیرانتفاعی، خدمات مالیاتی، خدمات نیروی انسانی و فناوری اطلاعات به شرکت ها و مؤسسات داده می شود (۳۷).

The screenshot shows the website for SBC (Synergy Business Consulting). The header includes the SBC logo, contact information (Call Us +92 (31) 222 9 005 +92 (21) 504 32 62 | info@sbconsulting.com.pk | Timing: 10 AM - 05 PM (Mon - Sat)), and a 'Register Your Company Now' button. The main navigation menu includes Home, Start a Business, Company Registration, Services, Knowledge Centre, Cor Doc, and Gallery. The main content area features 'Brand Registration & IP Services' with a list of services: Copyrights Registration, Trade Mark / Brand Registration, Patent Registration, and Advise on IP matters. A 'Read More' button is present. Below this is the website URL 'www.sbconsulting.com.pk'. A news banner states '12% growth seen in Company registration in Pakistan during 1st half of Fiscal Year 2014-15'. Another banner mentions 'One Window Facilitation Desk for Chinese Companies (CPEC) in Pakistan' with a 'NEW' tag. The footer notes 'Synergy Business Consulting in association with its Partners / Collaborations'.

شکل ۴-۱۴: سایت شرکت ثبت مؤسسات سینرژي

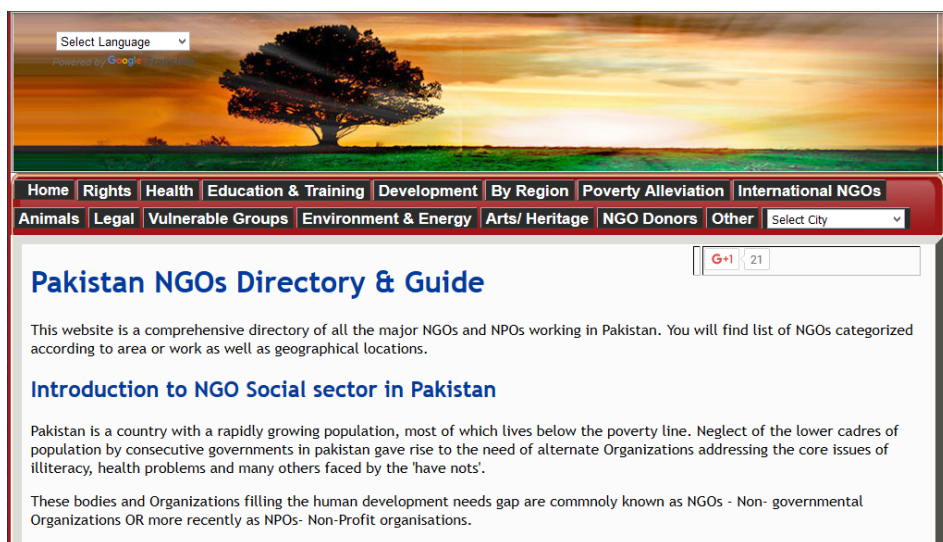
این شرکت به عنوان یکی از شرکت های ثبت کننده در پاکستان در حال فعالیت است و به ثبت مؤسسات و نهادهای غیرانتفاعی و خیریه ای نیز می پردازد (۳۸).

۴-۳-۱۱- سایت دایرکتوری سازمان های غیرانتفاعی پاکستان

این سایت یک سایت جامع برای تمام NGO های فعال در پاکستان می باشد. در این

سایت NGOها براساس دسته‌بندی‌های مختلف و براساس منطقه فعالیت و زمینه کاری نمایش داده می‌شوند. در این سایت مؤسسات و نهادهای فعال در حوزه‌های سلامت، حقوق بشر، توسعه، آموزش و پرورش، حیوانات، هنر و فرهنگ، آفتاب آسب پذیر و... و همچنین دسته‌بندی آن‌ها براساس شهر، منطقه و استان بیان شده است.

این سایت را می‌توان به عنوان یک تسهیل‌گر در بخش سازمان‌های غیرانتفاعی و همچنین امور خیریه معرفی کرد (۳۹).

شکل ۴-۱۵: سایت دایرکتوری سازمان‌های غیرانتفاعی پاکستان

۴-۳-۱۲- مؤسسه خیریه الخدمت

مؤسسه خیریه الخدمت پاکستان یکی از سازمان‌های اصلی و مستقل غیرانتفاعی در این کشور می‌باشد. این مؤسسه در سال ۱۹۹۰ ثبت و شروع به کار کرده است. ایجاد خانه‌هایی امن، تغذیه و درمان رانده‌شدگان و حمایت از افراد نیازمند از اهداف این مؤسسه بوده است. در این مؤسسه داوطلبان بسیاری برای خدمت به ملت در حال فعالیت هستند. فعالیت این افراد تمامی حوزه‌های آسایش و رفاه، توسعه، احیاء، آموزش و پرورش، بهداشت و سلامت، خدمات اجتماعی، کمک‌های مالی و حمایت

از ایتام را شامل می شود(۴۷).

شکل ۴-۱۶: سایت مؤسسه خیریه الخدمات

۴-۳-۱۲-۱- مأموریت

مؤسسه خیریه الخدمات پاکستان به عنوان یک سازمان های مستقل غیرانتفاعی و غیرسیاسی در این کشور می باشد. این مؤسسه بدون توجه به محدوده های سیاسی، نژادی و منطقه ای به ارائه خدمات به مردم می پردازد. هدف اصلی این مؤسسه در جهت اهداف خیریه ای و ارائه خدمات حمایتی سازنده، خدمات پزشکی و دیگر کمک های تعیین شده است (۴۷).

۴-۳-۱۲-۲- حوزه های فعالیت مؤسسه

حوزه های فعالیت مؤسسه شامل موارد زیر است:

- مدیریت بحران
- خدمات پزشکی و بهداشت
- آموزش و پرورش
- تهیه آب سالم
- ارائه وام های کمکی

– خدمات اجتماعی
– مراقبت از ایتام (۴۶)

۴-۳-۱۲-۳- پروژه وام‌های کمکی

این پروژه با هدف تهیه اعتبارهای خرد به صورت وام‌هایی برای افراد فقیر و نیازمند برای شروع یک تجارت و بدست آوردن درآمد کافی برای خود ایجاد شد. این پروژه مخصوص افرادی است که کار ثابت و مناسبی برای خود ندارند و به دنبال ایجاد یک منبع درآمدی پایدار برای خود هستند. محوریت این پروژه براساس سنت اسلامی قرض الحسنه پایه‌گذاری شده و دنبال می‌شود (۴۸).

شکل ۴-۱۷: پروژه وام‌های کمکی

۴-۳-۱۲-۴- پروژه مراقبت از ایتام

ایتام آسیب پذیرترین قشر جامعه پاکستان را تشکیل می‌دهند. این گروه در پاکستان ۴٫۲ میلیون نفر هستند که بیش از نیمی از آنان از حقوق پایه‌ای خود نیز برخوردار نیستند. مؤسسه الخدمت یک شبکه عظیم و قدرتمند را برای دستیابی و کمک به ایتام

فصل چهارم- نگاشت نهادی نظام مدیریت وقف و امور خیریه در کشور پاکستان / ۱۰۵

آسیب پذیر قبل از دزدیده شدن آن‌ها ایجاد کرده است. در این شبکه داوطلبان مؤسسه به دنبال ایتامی هستند که هیچ‌گونه حامی ندارند و در معرض آسیب‌های اجتماعی مختلف هستند.

مؤسسه به ارائه خدمات به ایتامی است که در کمتر از ۱۴ سالگی خود خانواده و حامیان خود را از دست داده‌اند. اهداف مؤسسه ایجاد یک محیط مناسب و ارائه خدمات آموزشی بهتر برای این کودکان می‌باشد.

این مؤسسه ۸ یتیم‌خانه برای نگهداری ایتام در تمامی کشور دارد که در مجموع ۶۳۵ کودک را تحت پوشش و حمایت خود قرار داده‌اند (۴۸).

شکل ۴-۱۸: پروژه مراقبت از ایتام

۴-۳-۱۲-۵- خدمات پزشکی و بهداشت

مؤسسه الخدمت پاکستان همواره به دنبال ارائه خدمات پزشکی و درمانی به اقشار فقیر و کم‌درآمد جامعه بوده است. مؤسسه در ابتدا به ارائه خدمات و تجهیزات پزشکی به عموم افراد بدون توجه به شرایط اجتماعی و اقتصادی آنان کرد. مؤسسه همچنین در انجام این بخش از پروژه‌ها به ایجاد مراکزی برای نوزادان و مادران، ساخت بیمارستان‌ها، ایجاد کمپ‌های سیار، خدمات آمبولانسی و مراکز جمع‌آوری و اهدا خون پرداخت (۴۸).

شکل ۴-۱۹: پروژه خدمات پزشکی و بهداشت

۴-۳-۱۲-۶- پروژه آموزش و پرورش

مؤسسه خیریه الخدمت در جهت اقدام به امور انسان دوستانه به دنبال ارائه خدمات تحصیلی و آموزشی رایگان به کودکان فقیر در خانواده‌های کم‌درآمد و نیازمند نموده است. مؤسسه به دنبال ارائه تمامی خدماتی است که به آموزش و پرورش در پاکستان مرتبط می‌شود. این خدمات شامل ارائه بورسیه تحصیلی به دانش آموزان مستعد و علاقه‌مند، ساخت مدارس جدید در مناطق محروم، آموزش مدرسین مناسب و... (۴۸)

۴-۳-۱۳- مؤسسه خیریه «ساهارا»

مؤسسه خیریه «ساهارا» یکی از مؤسسات خیریه معاف از مالیات پاکستان است که در سال ۱۹۹۸ و یا شماره (REGD) (LD-DM&WD, DDSW) / ۹۸-۱۱۳۵ of ۱۹۹۸) به ثبت رسیده است. این مؤسسه همچنین گواهینامه تأییدی از مرکز بشردوستی پاکستان (PCP) را دریافت نموده است. به‌طورکلی این مؤسسه به انجام فعالیت‌های بشردوستانه در حوزه‌های سلامت، آموزش و بخش‌های حوادث اجتماعی جامعه نظیر

(سیل، زلزله، خشک سالی و دیگر فجایع طبیعی) می پردازد.

اولین پروژه این مؤسسه ساخت یک مجتمع پزشکی به همراه یک بیمارستان ۳۵۰ تخت خوابی است. این مجتمع در دسترس بیش از ۴ میلیون نفر از شهروندان پاکستانی در کشور است و جهت خدمت رسانی رایگان به فقرا و نیازمندان کشور ساخته شده است. از زمان ساخت این مجتمع تاکنون بیش از ۲,۷ میلیون نفر از خدمات آن استفاده نموده اند.

این مؤسسه بیش از ۶۰۰ کارمند ثابت در بخش ها و پروژه های مختلف خود دارد (۴۹).

Achievements - Careers - Certifications - Downloads

DONATE NOW

اپنی زکوٰۃ اور عطیات سہارا ٹرسٹ کو دیں

Home About Sahara Medical College Sughra Shafi Medical Complex Projects Resources Gallery Donate Contact

SUGHRA SHAFI MEDICAL COMPLEX
A Project of Sahara For Life Trust

GIVE YOUR DONATIONS TO SAHARA FOR LIFE TRUST

شکل ۴-۲۰: سایت مؤسسه خیریه ساھارا

۴-۳-۱۳-۱- پروژه های کامل شده مؤسسه

پروژه های کامل شده مؤسسه ساھارا که در سال های گذشته انجام شده و به اتمام

رسیده است شامل موارد زیر می شود:

– توان بخشی سیل زدگان در سال ۲۰۱۰-۲۰۱۱

– کمک به زلزله زدگان سال ۲۰۰۵

- کمک به متضرران سال سیل زده مناطق مختلف
- کمک به بحران وضعیت مهاجران الخیبر در سال ۲۰۰۹
- پروژه حمایت از بیماران مبتلا به HIV

۴-۳-۱۳-۲- پروژه‌های در حال اجرای مؤسسه

پروژه‌های در حال اجرای مؤسسه که هنوز به اتمام نرسیده‌اند شامل موارد زیر می‌باشند:

- ساخت مجتمع پزشکی شافی
- ساخت دانشکده پزشکی ساهاارا
- پروژه آموزش و کارآموزی برای بیکاران
- پروژه ساخت مدارس
- پروژه خدمات اضطراری پزشکی
- پروژه تشخیص بیماری‌های خاص و درمان آن‌ها
- پروژه آموزش فوتبال به نوجوانان
- پروژه ساخت مرکز درمانی (۵۱)

۴-۳-۱۳-۳- گواهینامه‌های دریافتی مؤسسه

مؤسسه ساهاارا برای معافیت مالیاتی در FBR به ثبت رسیده است که تصویر این مجوز در شکل زیر مشاهده می‌شود (۵۰).

Government of Pakistan
Federal Board of Revenue
Revenue Division

**Chief Commissioner
Inland Revenue
Regional Tax Office Lahore**

No. cc/IR/58(3) Sahara/Kaji/
2924 **NOTIFICATION** Date 17-10-2011
(INCOME TAX)

In exercise of the powers conferred by sub clause (3) of Clause 58 of Part-I of the Second Schedule to the Income Tax Ordinance, 2001 read with sub-rule 2 of Rule 220A of the Income Tax Rules, 2002, the Chief Commissioner Inland Revenue, is pleased to grant approval to **M/S. SAHARA FOR LIFE TRUST, LAHORE** for the purposes of the said sub-clause.

The approval shall stand withdrawn, in case, it is discovered that **M/S. SAHARA FOR LIFE TRUST, LAHORE** is not functioning as a Welfare Institution or non-profit organization or it has violated any of the necessary conditions laid down in Rule 220A of the Income Tax Rules, 2002.

(KHAWAJA SHAUKAT ALI)
CHIEF COMMISSIONER

Copy to:

1. The Commissioner Inland Revenue, Zone-II, RTO, Lahore.
2. M/s. Sahara For Life Trust, 50-Bridge Colony, Lahore Cantt.

Constitution Avenue
Islamabad - Pakistan
www.fbr.gov.pk

PARTNER IN PROGRESS ** TAX HOUSE, SYED MALU DARYA ROAD, LAHORE. PH 042-99211825, 99211827, PH 042-99211818

همچنین این مؤسسه مجوز فعالیت خود را از دپارتمان رفاه اجتماعی ایالت پنجاب دریافت کرده و در این دپارتمان نیز ثبت شده است (۵۰).

S. No. 5012 GOVERNMENT OF THE PUNJAB Form II
حکومت پنجاب (See Rule 4)
DIRECTORATE OF SOCIAL WELFARE (بلائے سوشل ویلفیئر)
لجانہ سوشل ویلفیئر

CERTIFICATE OF REGISTRATION
رجسٹریشن سرٹیفکیٹ

Registration No. REG, WELFARE-LS(REGD)/90-1155 of 19.06. ۱۹ ۱۹۶۴
رجسٹریشن نمبر

I hereby certify that SABIRA FOR LIFE
یونٹ سبیرا کرافٹ ہون گھ

79-KACHHRI BUCK, ALLAHIA, IQBAL TOWN, LAHORE
ہیڈ آفس: ۷۹ کچھری بک، اللہیا، اقبال ٹاؤن، لاہور

has this day been Registered under the Voluntary Social Welfare Agencies
آج آوارا خیراتی تنظیموں کے رجسٹریشن و کنٹرول (کرافٹ) کے آرڈیننس ۱۹۶۴
(Registration and Control) Ordinance, 1964 (XV.51 of 1964).
(۴۶ باب ۱۹۶۴) کے تحت رجسٹر کر لیا گیا ہے۔

Given under my hand and seal at LAHORE
دیہت: لاہور، ۱۵ جون ۱۹۶۴

this 15TH day of JUNE
تاریخ: ۱۵ جون

One Thousand Nine Hundred and SIXTY EIGHT
سے ایک ہزار نو سو چالیس

Attest
15-6-64
Registration Authority
Director Social Welfare
Director Women Development
Director Labor Welfare

(FURQANUDDIN AMIN)
رجسٹریشن اتھارٹی

نوٹ: اس کی کاپی رجسٹریشن اتھارٹی کو رپورٹ کرنا ضروری ہے۔
سب سے زیادہ سے زیادہ ایک ہزار نو سو چالیس

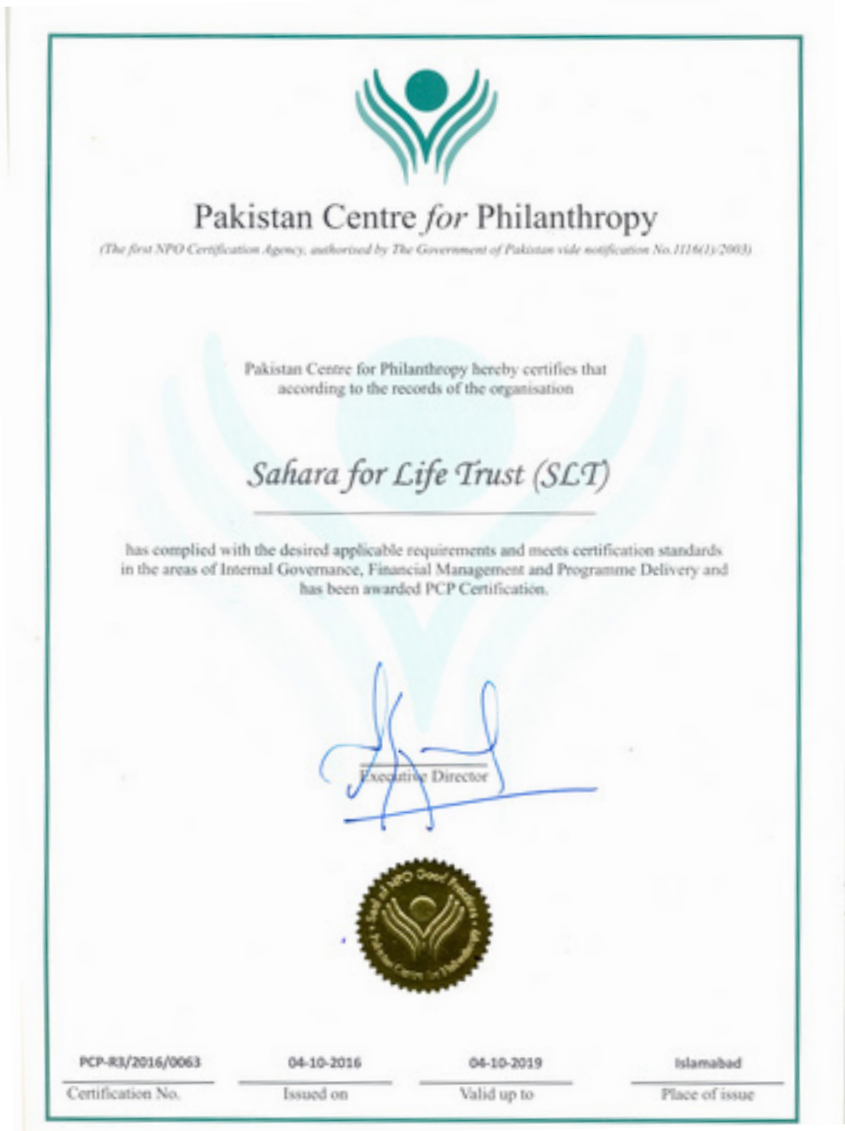
SFL Postcard

شکل ۴-۲۲: تصویر مجوز دریافتی مؤسسه از دپارتمان رفاه اجتماعی پنجاب

فصل چهارم - نگاهت نهادی نظام مدیریت وقف و امور خیریه در کشور پاکستان / ۱۱۱

سahارا، همچنین گواهینامه سازمان بشردوستی پاکستان را نیز دریافت نموده است

که در شکل زیر گواهینامه آن نشان داده شده است (۵۰).

شکل ۴-۲۳: گواهینامه دریافتی مؤسسه از سازمان بشردوستی پاکستان

| فصل پنجم |

جمع بندی

۵- جمع‌بندی

پاکستان با نام رسمی «جمهوری اسلامی پاکستان» (به زبان اردو: اسلامی جمهوری پاکستان)، کشوری در جنوب غربی آسیا است و پایتخت آن اسلام‌آباد نام دارد. این کشور در جنوب مرز آبی هزار کیلومتری با دریای عمان دارد و از غرب با ایران، از شمال با افغانستان، از شرق با هندوستان و از شمال شرق با جمهوری خلق چین هم‌مرز است. ناحیه کشمیر مورد ادعای هندوستان و پاکستان است. هر دو کشور هند و پاکستان به طور جداگانه بخش‌هایی از این منطقه را اداره می‌کنند و این مناطق توسط خط کنترل از هم جدا شده‌اند. دین رسمی پاکستان اسلام است و در میان کشورهای اسلامی، دومین کشور از نظر تعداد مسلمانان محسوب می‌شود. این کشور در سال ۱۹۴۷ به عنوان یک دولت و کشور جدید از هند مستقل شد. در سال ۱۹۷۱ جنگ داخلی به جدایی پاکستان شرقی با نام بنگلادش از این کشور منجر شد. این منطقه تاریخی کهنی از زندگی و تمدن را داراست که شامل تمدن دره سند می‌شود. از زمان استقلال، پاکستان دوره‌های رشد نظامی و اقتصادی و هم‌چنین بی‌ثباتی را همگام با جدا شدن بنگلادش از خود، تجربه کرده است. پاکستان از لحاظ بزرگی نیروهای مسلح در رده هفتم جهان است و تنها کشور اسلامی دارنده جنگ‌افزار هسته‌ای می‌باشد.

نوع حکومت این کشور جمهوری پارلمانی فدرال است و از ۴ ایالت و چهار قلمرو فدرالی تشکیل می‌شود. پاکستان هم از نظر زبانی و قومی و هم از نظر جغرافیایی کشور متنوع است. اردو زبان‌های رسمی این کشور، اسلام‌آباد پایتخت و کراچی بزرگ‌ترین

شهر پاکستان است. در شهریور ماه ۱۳۹۴ دیوان عالی پاکستان با صدور حکمی، زبان اردو را به عنوان زبان اداری این کشور اعلام کرد.

پاکستان از پنج ایالت، یک منطقه خودمختار قبایلی، یک منطقه فدرال پایتخت (اسلام‌آباد) و دو منطقه مربوط به جامو و کشمیر تشکیل شده است.

پاکستان کشوری در حال توسعه است که در جبهه‌های سیاسی و اقتصادی با چالش‌هایی روبه‌رو بوده است. با وجود اینکه در سال ۱۹۴۷ این کشور بسیار فقیر بود نرخ رشد اقتصادی پاکستان در طول ۴ دهه بعد از آن بهتر از میانگین جهانی بوده است؛ اما سیاست‌های ناآگاهانه به پایین آمدن این نرخ در دهه ۱۹۹۰ منجر شد.

اخیراً تغییرات گسترده اقتصادی به اقتصادی قدرتمندتر منجر شده‌اند و به نرخ رشد به‌ویژه در زمینه‌های ساخت و تولید و بخش‌های خدمات مالی (اقتصادی) سرعت بخشیده‌اند. پیشرفت‌های بزرگی نیز در موقعیت ارز خارجی و رشد سریع در منابع ارز ثابت در سال‌های اخیر شاهد بوده‌ایم. تخمین بدهی خارجی در سال ۲۰۰۵ در حدود ۴۰ میلیارد دلار آمریکا بود. با این حال این بدهی با کمک‌های صندوق بین‌المللی پول و بخشودگی بدهی از طرف ایالات متحده آمریکا کاهش یافته است. تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۰۵ حدود ۴۰۴/۶ میلیارد دلار برآورد شد و تولید سرانه ناخالص ملی آن ۲۴۰۰ دلار آمریکا بود.

صنعت مهم دیگری که در گذشته از دسترسی خارجی محروم مانده است، هوافضا است. تیپ‌های مختلف توپخانه در ارتش از پیش به گسترده شدن میزان مهمات نظامی پاکستان کمک کرده‌اند. خبرهایی از احتمال مشارکت عمومی یا خصوصی در برنامه‌های آینده موشکی به گوش می‌خورد که می‌تواند با برنامه فضایی پاکستان همراه شود؛ زیرا توانایی‌های کنونی این کشور شامل موشک‌های بالستیک میان برد و تحقیقاتی بر روی موشک‌های بالستیک قاره‌پیما می‌شوند. رویکرد ساختاری برای استفاده از این توانایی‌های هوافضایی ممکن است باعث رونق سریع‌تر اقتصادی پاکستان شود زیرا صنعت هوانوردی پیش‌تر هم شاهد رشد چشمگیری در سال‌های گذشته بوده است که با حضور شرکت‌های هواپیمایی متعددی همراه بوده است. در طی این ۱۴ سال تولید

ناخالص داخلی کشور پاکستان نزدیک به ۴ برابر شده است. میزان تولید ناخالص داخلی پاکستان در سال ۲۰۱۴ برابر با ۲۷۱,۵ میلیون دلار بوده است.

پاکستان ششمین جمعیت بزرگ جهان را داراست که بیشتر از روسیه و کمتر از برزیل است. به علت نرخ رشد بالای جمعیت پاکستان انتظار می‌رود جمعیت آن در سال ۲۰۲۰ از جمعیت برزیل فراتر رود. نشان دادن جمعیت پاکستان نسبتاً مشکل است و این به علت تفاوت‌های آشکار در دقت هر سرشماری و عدم هماهنگی بین بررسی‌های گوناگون مربوط به نرخ رشد جمعیت است اما احتمالاً بتوان گفت نرخ رشد جمعیت در دهه ۱۹۸۰ به اوج خود رسید.

زبان اردو زبان پاکستانی و زبان مشترک این کشور است، اما زبان انگلیسی زبان رسمی است که در قانون اساسی پاکستان و در تجارت و همچنین طبقه خاص و تحصیل‌کرده و شهری و بسیاری از دانشگاه‌ها به کار برده می‌شود. زبان پنجابی نیز زبان بیش از ۶۰ میلیون نفر است، اما رسمیتی از سوی کشور ندارد. پاکستانی‌ها از نژادها و گروه‌های قومی متعددی تشکیل یافته‌اند که بیشتر آن‌ها از نوع مردم هندواروپایی هستند و به همین دلیل بسیار متفاوت از افراد بومی ساکن این بخش از شبه‌قاره هند هستند. اکثریت پاکستانی‌ها به گروه قومی هندوآریایی تعلق دارند. در حالی که تعداد قابل توجهی از نژادهای ایرانی و تعداد کمتری از دراویدیان‌ها نیز به چشم می‌خورند. این گروه‌های قومی عمدتاً به گروه‌های قومی کوچک‌تری تقسیم می‌شوند. پنجابی‌ها ۴۴,۶۸٪، پشتون‌ها ۱۵,۴۲٪، سندھی‌ها ۱۴,۱٪، زبان سرائیکی ۸,۳۸٪، مهاجر اردو ۷,۵۷٪، بلوچ‌ها ۳,۵۷٪ و سایرین ۶,۲۸٪ جمعیت را تشکیل می‌دهند.

بر اساس مطالعات انجام شده در سال ۲۰۱۵ کشور پاکستان سومین کشور مهاجرپذیر دنیا بوده است. در سال ۲۰۱۵ کشور پاکستان میزبان ۱,۵۷ میلیون نفر مهاجر بود که اکثر آن‌ها از افغانستان وارد این کشور شده بودند. این در حالی است که وضعیت زندگی در پاکستان به شدت ضعیف است و درآمد سرانه افراد در پاکستان ۲۰۸ دلار (درآمد سرانه در سوئد ۱۱۶ برابر این مقدار است) می‌باشد.

کشور پاکستان در این شاخص بسیار ضعیف عمل کرده است و درآمد کمتری عاید

مهاجران این کشور می‌شود.

با توجه به گزارشات CAF، کشور پاکستان در شاخص‌های مختلف بخشندگی مورد بررسی قرار گرفته است. این کشور در میان ۱۴۵ کشور مورد مطالعه، در کمک به افراد ناشناس رتبه ۱۲۱، در کمک به خیریه‌ها رتبه ۴۹ و در کار داوطلبانه رتبه ۱۰۷ را کسب نموده است. همچنین پاکستان در شاخص بخشندگی ۵ ساله بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴ در رتبه ۹۴ جهان قرار دارد.

با توجه به اینکه پاکستان تا اواسط قرن ۲۰ بخشی از کشور هندوستان و مستعمره انگلستان بوده است، نظام وقفی آن از کشور هندوستان الگوبرداری شده است.

قبل از سال ۱۹۵۹ قوانین وقفی زیر در پاکستان حاکم بودند:

۱. قانون وقف مسلمانان پنجاب ۱۹۵۱

۲. قانون اوقاف اسلامی ۱۹۴۵

۳. قانون مؤسسه خیریه استان مرزی شمال غربی ۱۹۴۹

۴. قانون وقف مسلمان (اصلاحیه سند) ۱۹۵۹

۵. قانون وقف مسلمان (اصلاحیه بمبئی) ۱۹۳۵

در سال ۱۹۵۹ دولت پنجاب دارایی‌های وقفی غرب کشور پاکستان را تحت اختیار خود قرار داد و به دولت اجازه داده شد که متولیان وقفی را از تولیت آن‌ها محروم کنند. این اقدام با قوانینی که در جهت دولتی کردن دارایی‌های وقفی در سال ۱۹۶۰ صادر شد دنبال شد. براساس این قانون تمام موقوفات به دست ایالت افتاد که این نه تنها نقض آشکار قوانین اسلامی بلکه نقض قوانین وقف مسلمانان سال ۱۹۱۳ بود (۱۳).

دلایل این اقدام شامل موارد زیر بود:

۱. حکومت به دنبال کنترل و نظارت بر فضای مذهبی جامعه است و وقف همواره با مذهب در جامعه ارتباط تنگاتنگی داشته است.

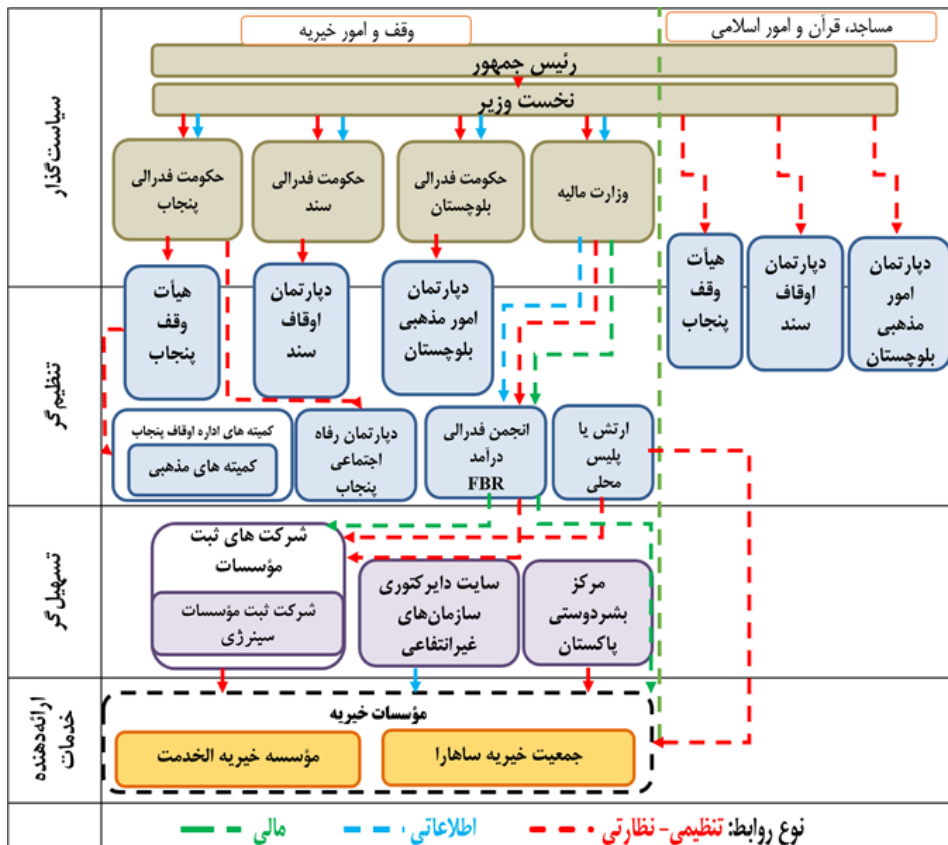
۲. حکومت چشم به درآمدهای سرشار وقف داشته است.

۳. تمرکز به معنای بوروکراتیزه بر نظام مذهبی که به این ترتیب از هر فرصتی برای

استقلال آن رد می‌شود

این اقدام با مخالفت بسیاری از افراد و گروه‌های مختلف جامعه نظیر علما و دانشمندان اسلامی، صاحبان عبادتگاه‌ها، مرشدهای مقبره‌ها و روشن‌فکران و فعالان دیگر اجتماعی روبرو شد.

طبق مطالعات آماری تا سال ۱۹۸۴ در استان‌های مختلف پاکستان، ۳۴۵ معبد، ۶۴۸ مسجد، ۳۲۰۰۰ هکتار زمین کشاورزی، ۴۸۲۰۰ هکتار زمین غیرزراعی، ۲۲۱۵ مغازه، ۱۸۶۹ خانه وقفی تحت اختیار دولت درآمد؛ بنابراین دیگر وقف دیگر در خدمت مردم نبود.

دپارتمان اوقاف سند در سال ۱۹۷۰ تأسیس شد. در سال ۱۹۷۶ این دپارتمان به یک مرکز رسمی زیر نظر وزارت امور مذهبی دولت پاکستان تبدیل شد؛ اما در سال ۱۹۷۹

دوباره این مرکز به یک نهاد استانی تبدیل شد. دیارتمان اوقاف سند زیر نظر دولت فدرالی سند فعالیت می‌کند و در این ایالت به انجام امور مربوط به موقوفات، عبادتگاه‌ها و امور زیارتی می‌پردازد

هیئت وقف پنجاب یک ساختار قانونی تحت نظر حکومت پنجاب طبق قانون ۱۹۹۵ می‌باشد. تمامی مساجد، درگاه‌ها، قبرستان‌ها و اوقاف توسط این هیئت ثبت می‌شوند. هیئت وقف پنجاب در سال ۲۰۰۳ تشکیل شد.

دیارتیمان امور مذهبی دولت بلوچستان در سال ۲۰۰۷ میلادی ایجاد گردید. این دیارتیمان قبل از آن به عنوان بخشی از اداره امور درآمدی استان بود. این دیارتیمان در ۳ استان دیگر یک سازمان مستقل خودمختار زیر نظر مستقیم حکومت استانی هستند که درآمدهای خود را از دارایی‌های وقفی کسب می‌کنند و درآمدهای خود را برای نگهداری و توسعه مساجد، معابد و زیارتگاه‌ها و همچنین امور خیریه خرج می‌کنند. اداره حج و اوقاف دیارتیمان امور مذهبی بلوچستان، ۲ مسجد و یک قبرستان دارد، اما معبد و زیارتگاه دیگری ندارد.

در سال ۱۹۷۹ و پس از گذشت ۳۰ سال از ایجاد اولین نهاد در خصوص رفاه اجتماعی، یک دیارتیمان جداگانه در استان پنجاب در خصوص رسیدگی به امور اجتماعی استان ایجاد گردید.

این دیارتیمان به دنبال ایجاد یک سیستم حمایتی قوی در خصوص امور اجتماعی استان به طور عام و رسیدگی به امور حاشیه‌نشینان به طور خاص می‌باشد. همچنین دیارتیمان به دنبال ارائه خدمات اجتماعی به عموم مردم و به خصوص افراد فقیر و آسیب‌پذیر جامعه با استفاده از توسعه ظرفیت‌های سازمانی می‌باشد.

وزارت مالیه براساس امور مرتبط با امور مالی دولت فدرال و موضوعات مالی مربوط به تمام کشور، آماده‌سازی بودجه سالانه و تأمین بودجه اضافی مورد نیاز برای حساب‌های پارلمان و حسابرسی سازمان دولتی فدرال فعالیت می‌کند. مأموریت وزارت پی‌گیری سیاست‌های اقتصادی و اعمال آن‌ها در پاکستان به‌گونه‌ای است که پایداری اقتصاد کلان کشور حفظ شود و کیفیت سطح زندگی تمامی شهروندان توسعه یابد.

انجمن مرکزی درآمد (CBR) در سال ۱۹۲۴ و طبق قانون مرکزی انجمن درآمدها تأسیس شد. در سال ۱۹۴۴ یک بخش مجزا در وزارت مالیه ایجاد شد. پس از مدتی این بخش مستقل شد و فعالیت خود را تا سال ۱۹۶۰ ادامه داد. در ۱۹۶۰ انجمن فدرالی درآمد به عنوان یک دپارتمان به وزارت مالیه ملحق شد. در سال ۱۹۷۴ تغییرات بسیاری در وظایف و اهداف این دپارتمان ایجاد شد. در سال‌های ۱۹۹۱ و ۱۹۹۵ نیز تغییرات بسیاری در این دپارتمان ایجاد گردید.

در حال حاضر و بر اساس قانون سال ۲۰۰۷ انجمن فدرالی درآمد (FBR) انجمن اصلی نظارت بر درآمدها در کشور پاکستان می‌باشد.

در سال ۱۹۹۸ در پاکستان مطالعاتی در خصوص استقلال از کمک‌های بیگانگان در خصوص امور بشردوستانه در کشور انجام شد. در سال ۲۰۰۰ کنفرانسی در خصوص ایجاد یک مرکز بشردوستی در کشور برای رسیدگی به امور توسعه‌ای برگزار شد. پس از این کنفرانس پیشنهادهای مبنی بر ایجاد مرکز بشردوستی پاکستان ارائه شد و این مرکز با هدف بهبود و توسعه امور بشردوستانه بومی و داخلی ایجاد گردید.

مرکز بشردوستی پاکستان (PCP) در سال ۲۰۰۱ به عنوان یک سازمان غیرانتفاعی حامی دولت و تحت بخش ۴۲ قانون شرکت‌های سال ۱۹۸۴ ایجاد گردید. این سازمان تنها نهاد تأیید شده توسط هیئت فدرالی درآمد (FBR) است که به سازمان‌های تولید ملی (NPO) گواهی‌نامه ارائه می‌دهد.

این مرکز تنها هدف خود را بهبود امور بشردوستانه در پاکستان و تسهیل ارتباط بین دولت و جامعه مدنی و تجاری کشور می‌داند. همچنین این سازمان به دنبال تقویت محیط کشور برای فعالیت هر چه قوی‌تر سازمان‌های مدنی کشور می‌باشد و در این راه به ارائه خدمات حمایتی می‌پردازد (۳۵).

این مرکز به حمایت و ارائه خدمات به سازمان‌های مرتبط با حقوق حیوانات، توسعه ارتباطات، فرهنگ و هنر، بهداشت و درمان، محیط‌زیست، اقتصاد خرد، حقوق بشر، تحقیق و توسعه و مدیریت بحران می‌پردازد.

روند ثبت مؤسسات خیریه یا مؤسسات غیرانتفاعی دیگر در پاکستان به این صورت

است که پس از تصمیم‌گیری در خصوص ثبت مؤسسه مورد نظر باید به یکی از شرکت‌های ثبت مؤسسات رفت و مؤسسه خود را در آنجا ثبت کرد.

شرکت ثبت مؤسسات سینرژی در دهه گذشته در پاکستان ایجاد شده است. در حال حاضر این شرکت یکی از شرکت‌های مشاور و حامی شرکت‌ها و مؤسسات در پاکستان می‌باشد. در این شرکت مشاوره‌های تجاری، خدمات ثبت شرکت‌ها، تأسیس مؤسسات غیرانتفاعی، خدمات مالیاتی، خدمات نیروی انسانی و فناوری اطلاعات به شرکت‌ها و مؤسسات داده می‌شود.

سایت دایرکتوری سازمان‌های غیرانتفاعی یک سایت جامع برای تمام NGOهای فعال در پاکستان می‌باشد. در این سایت NGOها بر اساس دسته‌بندی‌های مختلف و بر اساس منطقه فعالیت و زمینه کاری نمایش داده می‌شوند. در این سایت مؤسسات و نهادهای فعال در حوزه‌های سلامت، حقوق بشر، توسعه، آموزش و پرورش، حیوانات، هنر و فرهنگ، اقشار آسیب‌پذیر و... و همچنین دسته‌بندی آن‌ها بر اساس شهر، منطقه و استان بیان شده است.

این سایت را می‌توان به عنوان یک تسهیل‌گر در بخش سازمان‌های غیرانتفاعی و همچنین امور خیریه معرفی کرد.

مؤسسه خیریه الخدمات پاکستان یکی از سازمان‌های اصلی و مستقل غیرانتفاعی در این کشور می‌باشد. این مؤسسه در سال ۱۹۹۰ ثبت و شروع به کار کرده است. ایجاد خانه‌هایی امن، تغذیه و درمان رانده‌شدگان و حمایت از افراد نیازمند از اهداف این مؤسسه بوده است. در این مؤسسه داوطلبان بسیاری برای خدمت به ملت در حال فعالیت هستند. فعالیت این افراد تمامی حوزه‌های آسایش و رفاه، توسعه، احیاء، آموزش و پرورش، بهداشت و سلامت، خدمات اجتماعی، کمک‌های مالی و حمایت از ایتام را شامل می‌شود.

مؤسسه خیریه «ساهارا» یکی از مؤسسات خیریه معاف از مالیات پاکستان است که در سال ۱۹۹۸ و یا شماره (DDSW, WD&DM-LD (REGD) / ۱۱۳۵-۹۸ of ۱۹۹۸) به ثبت رسیده است. این مؤسسه همچنین گواهینامه تأییدی از مرکز بشردوستی

پاکستان (PCP) را دریافتت نموده است. به‌طورکلی این مؤسسه به انجام فعالیت‌های بشردوستانه در حوزه‌های سلامت، آموزش و بخش‌های حوادث اجتماعی جامعه نظیر (سیل، زلزله، خشک‌سالی و دیگر فجایع طبیعی) می‌پردازد.

اولین پروژه این مؤسسه ساخت یک مجتمع پزشکی به همراه یک بیمارستان ۳۵۰ تخت‌خوابی است. این مجتمع در دسترس بیش از ۴ میلیون نفر از شهروندان پاکستانی در کشور است و جهت خدمت‌رسانی رایگان به فقرا و نیازمندان کشور ساخته شده است. از زمان ساخت این مجتمع تاکنون بیش از ۲,۷ میلیون نفر از خدمات آن استفاده نموده‌اند. این مؤسسه بیش از ۶۰۰ کارمند ثابت در بخش‌ها و پروژه‌های مختلف خود دارد.

1. <https://fa.wikipedia.org/wiki/پاکستان>
2. <https://www.google.com/search?q=پاکستان+جغرافیایی+نقشه&biw=1252&bih=602&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ve...>
3. https://www.google.com/?gws_rd=ssl#q=پاکستان+جغرافیایی+نقشه
4. <http://data.worldbank.org/indicator>
5. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?view=chart>
6. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2015&locations=PK-IR&start=2000&view=chart>
7. <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2015&locations=PK&start=2000&view=chart>
8. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2015&locations=PK&start=2000&view=chart>
9. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2015&locations=PK-IR&start=2000&view=chart>
10. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2015&locations=PK&start=2000&view=chart>
11. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2015&locations=PK-IR&start=2000&view=chart>
12. http://www.pakistan.gov.pk/ministries_divisions.html
13. <https://www.islamicbanker.com/education/waqfs-pakistan-bangladesh>
14. <https://joshandmakinternational.com/legal-principles-of-waqf-in-pakistan-legal-advice-series-10/CAF WORLD GIVING INDEX 2015>
15. Global-Humanitarian-Assistance-Report-2016
16. <http://boushehr.irib.ir/-/پاکستان-در-لاهور-مسجد-پادشاهی>
17. <http://afghanistan.shafaqna.com/islam-world/item/39773--هفتمین-بازگشایی-مسجد-بزرگ-جهان-در-پاکستان.htm...>
18. <http://www.masjed.ir/fa/article/1163>
19. <http://www.pbwakf.org/>
20. <http://www.sindh.gov.pk/dpt/Usharzakaat/index.htm>
21. http://www.balochistan.gov.pk/index.php?option=com_content&view=category&id=&143Itemid=922
22. http://www.balochistan.gov.pk/index.php?option=com_content&view=article&id=&588temid=100006
23. http://www.balochistan.gov.pk/index.php?option=com_content&view=arti-

- cle&id=&589Itemid=100007
24. http://www.balochistan.gov.pk/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=&1259Itemid=779
 25. http://www.balochistan.gov.pk/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=&1259Itemid=779
 26. https://swd.punjab.gov.pk/ngos_registration
 27. <https://swd.punjab.gov.pk/functions>
 28. <https://swd.punjab.gov.pk/history>
 29. <https://swd.punjab.gov.pk/history>
 30. <http://www.fbr.gov.pk/Default.aspx>
 31. <http://www.fbr.gov.pk/ShowArticle.aspx?view=Article&ActionID=&57ArticleID=>
 32. <http://www.fbr.gov.pk/OfficeHomePage.aspx?view=Office20%Home20%Page&ActionID=&43ArticleID=913>
 33. <http://finance.gov.pk/index.html>
 34. <http://pcp.org.pk/page.php?catd=106>
 35. <http://pcp.org.pk/page.php?pid=17>
 36. <http://www.sbconsulting.com.pk/about-us/>
 37. <http://www.sbconsulting.com.pk/ngoingo-registration/>
 38. <http://www.ngos.org.pk/>
 39. <http://www.sbconsulting.com.pk/>
 40. Governance of Third Sector Organizations in Pakistan: The Role of Advisory Board Iman Saleem Bukhari et al.
 41. <http://herald.dawn.com/news/1152863>
 42. NONPROFIT SECTOR IN PAKISTAN:GOVERNMENT POLICY AND FUTURE ISSUES1 BY Dr. Aisha Ghaus-Pasha and Muhammad Asif Iqbal2
 43. <http://www.sindh.gov.pk/dpt/Swd/organogram.htm>
 44. <http://www.spo.org.pk/index.php/useful-information/118-how-to-register-welfaretrust-society-or-ngo-in-pakistan>
 45. <http://al-khidmatfoundation.org/>
 46. <http://al-khidmatfoundation.org/about-us/introduction/#sthash.wjv9wcFn.dpbs>
 47. <http://al-khidmatfoundation.org/mawakhat/#sthash.qCWhTa80.dpbs>
 48. <http://saharaforlife.org/>
 49. <http://saharaforlife.org/certifications/#>
 50. <http://saharaforlife.org/ongoing-projects/#>

پیوست

1

PUNJAB WAQF BOARD REGULATIONS

CHAPTER – I

PRELIMINARY 1. Short title and commencement

- (1) These Regulations may be called the Punjab Waqf Board Regulations, 2014
(2) They extend to the whole of Punjab Waqf Board. (3) They shall come into force from the date of publication in the Official Gazette. 2. **Definitions** - In these Regulations, unless the context otherwise requires, - (a) “Chairperson of the Committee” means Chairperson of the Committee appointed by the Board; (b) “form” means the form appended to these Regulations; (c) “masjid” includes idgah or any other place where the prayers are or have been held by Muslims in congregation (Jammat); (d) “new item of expenditure” means any expenditure not provided in the budget and being incurred for the first time; (e) “rules” means the Punjab Waqf Rules, 2014; (f) “qabristan’ includes takia, khanqah, dargah, peerkhana and karbala; (g) “subordinate waqf” means waqf under the management of mutawalli or the Committee, registered with the Board and includes such portions of waqf alal-aulad as in reserved for charitable & pious purpose. (2) Words and expressions used an not defined in these Regulations but defined in the Act or the Rules shall have the same meaning as is respectively assigned to them in the Act or the Rules.
3. **Application-** These Regulations shall apply to all officers and employees of the Board except- (1) The Chief Executive Officer; and (2) Casual employees/ Adhoc-employee/or contract based employee

CHAPTER-II

CONDUCT OR MEETINGS OF THE BOARD AND THE COMMITTEES

4. **Meetings of the Board.**- The Board shall ordinarily meet one in a month or often, if necessary as may be decided by the Board, in the office of the Board or at any other place, on such date and time as may be fixed by the Chairperson.

(2) An extra ordinary meeting of the Board may be held whenever called for by the Chairperson on his own initiative or on the requisition in writing of not less than two members specifying the purpose for which the meeting is to be held Provided that at such extra ordinary meeting the business for which meeting has been convened, shall alone be considered. 2 (3) At least seven days' notice alongwith agenda for ordinary meeting and three days' notice alongwith agenda for emergency meeting of the Board or its Committees shall be given to the members. (4) Four members of the Board shall form the quorum at any meeting of the Board. In the event of sufficient number of members, not being present at the meeting to constitute quorum, the meeting shall stand adjourned to such time of date as may be fixed by the Chairperson. No quorum shall be necessary at such adjourned meeting. (5) Matters in the agenda, which could not be taken up at a meeting or want of time or any other reasons, shall stand adjourned to the next meeting. (6) Urgent matters may be decided by circulation among all members of the Board provided, however, that no such decision shall be taken unless a majority of the members agree. The Board at its next meeting shall ratify all such decisions.

[Section 110(2)(k)] (7) The Chief Executive Officer or any other officer authorized by him or the Board shall authenticate an order or decision of the Board

(8) A minute book shall be maintained for the meeting of the Board for recording the proceedings of the meeting. Protest and dissent shall be recorded in the minutes. (9) After confirmation, the minutes shall be signed by the Chairperson, present members and the Chief Executive Officer in the Minutes Book.

(10) Draft minutes of the meeting signed by the Chief Executive Officer, shall be circulated to the members of the Board or its Committee and shall be subject to confirmation in its next meeting. (11) Notwithstanding anything contained in the foregoing regulations, the Chief Executive Officer, may place before the Board any subject which he feels is of urgent or of important nature, though not included in the list of subjects/agenda. The Board may take into consideration the same and pass appropriate resolution.

5. **Recording of votes-** (1) Vote may be recorded by show of hand or by ballot at

the discretion of the Chairperson, or if desired by not less than thirty percent of the members present in the meeting. (2) The decision in the meeting shall be by majority and in case of tie, the Chairperson shall have a casting vote.

6. **Transaction of business at the meeting-** No business other than what was included in the agenda, issued for the meeting shall be transacted at the meeting of the Board or its Committee, except with the special permission of the Chairperson if it is of urgent nature, provide that at a special meeting only such business shall be transacted as is included in the agenda.
7. **Form of motion-** Unless allowed otherwise by the Chairperson, every motion shall be in the form of a resolution which must be seconded before it is considered by the Board or its committee.
8. **Proposal of motion by another member-** A motion standing in the name of a member who is absent from the meeting may be proposed on his behalf by any other member with the permission of the Chairperson. 3
9. **Amendment in motion-** Any member present may move an amendment in a motion. When two or more amendments are proposed, Chairperson shall put them to vote in such other as be may deem proper.
10. **Decision of Chairperson on amendments in motion to be final-** The Chairperson shall decide whether an amendment is in order or not and his decision shall be final.
11. **Amendment to be seconded-** An amendment shall be duly seconded before it is considered by the Board.
12. **Motion for adjournment of meeting etc. –** A motion of adjournment of a meeting or for closure of the meeting may be made at any time in the course of a meeting with the permission of the Chairperson.
13. **Consequence of carrying of a motion of adjournment –** If a motion for adjournment is carried, such discussion shall stand postponed to the next meeting. If a motion for closure is carried, the substantive proposal or the amendment thereto, as the case may be shall, subject to the right of the mover to reply, be immediately put to vote.
14. **Point of order-** Any member may, at any time in the course of discussion, call the attention of the Chairperson to a point of order.
15. **Raising of point of order by one member in the course of speech by another-** If a point of order is raised by one member in the course of a speech by another, the speaker shall forthwith resume his seat until the Chairperson, whose decision shall be final, has given his ruling.

16. **Chairperson to maintain order at meeting-** The Chairperson shall maintain order at the meeting of the Board or its Committees. If a member fails to comply with the order of the Chairperson he may, with the approval of the majority or members present, debar him from attending the rest of the meeting.
17. **Moving of proposal relating to formal vote of thanks etc.** - Proposal relating to formal vote of thanks, messages of congratulations or condolences, and other matters of like nature may be moved without notice from the Chair or any other member present with the permission of Chairperson.

CHAPTER – III COMMITTEES

18. **Appointment of Committees-** The Board may constitute Managing Committee of a Waqf, consisting of five members and subject to such conditions and restrictions as it may deem fit.
19. The Board may constitute an Area Waqf Committee, to watch the interest of auqaf in that particular area consisting of five members and subject to such conditions and restrictions as it may deem fit.
20. The Board may constitute the following Committee to assist it, in smooth functioning of its affairs- (1) Finance Committee; (2) Property and Leasing Committee; (3) Education and Religious Affairs Committee; (4) Masjid, Qabristan and Imambara Committee; (5) Appointments Committee (6) Employees Grievance Redressal Committee.
21. **Election of the Committee** – Every Committee shall be elected by the Board for one year and shall have three members one of them shall be as woman out of which two shall be the 4 members of the Board. One of the members of the Finance Committee shall be an expert in finances and one of the members of the Property and Leasing Committee shall be an engineer or architect.
22. **Chairperson of the Committee-** Every Committee shall have a Chairperson who, in the absence of the Chairperson of the Board, shall preside over the meetings.
23. The Chairperson of the Board shall be ex-officio member of every Committee and the Chief Executive Officer shall be the Secretary of each Committee.
24. Every Committee shall meet once in a month. Two members of the Committee shall form a quorum.
25. The Board may extend the term of any Committee by a resolution provide that extension shall be given for a specified period only which shall not exceed

one year at a time.

26. Vacancy in each Committee by death, resignation or removal of a member, shall be filled by election of another person who shall fill such vacancy for the un-expired portion of the original or extended term of the Committee.
27. The Chief Executive Officer, in consultation with the Chairperson of the Committee, shall prepare the agenda and convene the meeting of the Committee.
28. The minutes shall be signed by the Chief Executive Officer and shall be subject to confirmation of the Committee at its next meeting, when the same shall be signed by the Chairperson of the Committee and shall be effective from the date of confirmation.
29. Approval of the minutes of the Committee in its next meeting shall not be required if the same are approved by the Board before the next meeting of the Committee.
30. The minutes shall be forwarded to the Board at its next meeting for the approval or the information of the Board as the case may be.
31. The Board shall, if it does not approved of any resolution of the Committee, return with its recommendations or pass fresh resolution.
32. The Board may dissolve any Committee by a three fourth majority of the members present in a specify convened meeting for each Committee.
33. In addition to the powers and functions conferred on each Committee, it shall be open to the Board to delegate, by a special resolution, additional powers and functions for specified period when such course appears expedient for the proper conduct of business.
34. Till the Committees are constituted, the Board shall discharge their functions.
35. **The Function and powers of Finance Committee-** The following shall be the functions and powers of the Finance Committee- (a) to examine the budget of auqaf and submit it to the Board after making such modifications and with such observations as it may consider necessary; (b) to examine the budgets of auqaf for which Committee have been appointed by the Board, where these budgets have been prepared, received from mutawallies or Committees or have been prepared by the Chief Executive Officer in the even of failure of mutawallies or Committees to submit them, return them for amendment or sanction them with or without modifications, provide that the modifications shall not be inconsistent with the wishes of the waqif, if they can be ascertained; (c)

to examine the budgets of auqaf, directly administered by the Board and submit them to the Board with such modifications and observations as it may consider necessary; (d) to lay down programme for the submission, examination and sanction of all budgets, consistent with the provisions of the Act and the Rules; 5 (e) to examine the accounts of auqaf directly administered by the Board and the Waqf Fund at such intervals as may be determined by the resolution of the Committee; (f) to enquire and consider the financial irregularities and pass final orders thereon, of if it thinks fit, report to the Board with its observations; (g) to consider proposals for new items of expenditure, whether included or not in the budget, reject them or sanction them if within its own powers and in the case of items beyond its powers, to submit them to the Board with its observation; (h) to re-appropriate funds from one head of a budget to another, subject to such restrictions, if any, as may be imposed by a resolution of the Board. (i) to sanction new items of expenditure- (i) in the case of items included in the budget, full powers subject to the limits of provisions made in the budget; (ii) for non-recurring items not included in the budget upto rupees one Lac in each case, provided funds can be found by re-appropriation or savings; (iii) recurring expenditure upto rupees fifty thousand per annum provided additional funds can be found by re-appropriation or from savings; (j) to obtain, if necessary, during the currency of the financial year revised budget estimates for the Waqf Fund or the auqaf directly administered by the Board and take such action thereon as it considers necessary; (k) to obtain, at its discretion, revised budget estimates during the currency of the year from any waqf or take such other action thereon as it considers necessary; (i) to call for examination of the budgets of the waqf-alal-aulad properties from its mutawallies where any portion of its income is specified for charitable purpose; (m) to consider the proposal for the creation of new posts or alterations in the scales of pay of the existing posts in the Board and forward its recommendations to the Board; (n) to consider proposals for the improvement of the income of auqaf directly administered by the Board and to implement them; (o) to institute inquiries wherever it thinks fit into the financial administration of a registered waqf and waqf-alal-aulad to issue necessary orders on the reports received as a result of inquiries or to submit them with its observations to the Board; (p) to sanction payment, out of Waqf Fund, land revenue, cess, rent, rates or taxes due to the Government or to a local authority from a registered waqf, whose mutawalli refuses or fails to pay and also to recover the same with 15% dam-

ages, in case the failure or refusal of a mutawalli is willful; (q) to create Waqf Fund from the savings of registered auqaf and see that the savings of such auqaf applied for education and industrial purposes for the benefit of Muslims of the area. Subject to delegation made to a member, the Chief Executive Officer or any other officer of the Board, to consider report of the auditors on the accounts of subordinate auqaf and waqf-alal-aulad and pass necessary orders thereon: Provided that the Committee shall obtain and forward with its observations a report containing general appreciation of the working of auqaf during the year with special reference to their financial administration- (i) to see and ensure that savings of all auqaf which are registered or for which Committee to manage have appointed are deposited in the registered Waqf Fund having A/C in schedule Bank. 6

- 36. Functions and powers of Property and Leasing Committee-** The following shall be functions and powers of the Property and Leasing Committee- (a) to see that the shops, houses, flats, lands etc. in respect of auqaf directly administered by the Board are leased out to the best advantages of the auqaf; (b) to consider schemes for improving the value of property by all legitimate means and to implement them, with the concurrent of the Finance Committee; (c) to ensure proper upkeep of records and title-deed of lands and buildings vested in the Board; (d) to see that proper and effective steps are taken to guard waqf properties and where necessary, direct the Chief Executive Officer to move to the Tribunal for the removal of encroachment on waqf properties; (e) to consider and propose to the Board schemes for conversion of any property belonging to auqaf into properties to different kinds; (f) to take steps for maintaining all buildings, including all mosques, khanqahs, dargahs and takias etc. under the control of Board or connected auqaf in proper state of repairs; (g) to prepare plans and estimates for repairs and new construction, consider such estimates, sanction, modify, or reject them, subject to the provisions of the budget. [Section 52] (h) take steps to recover properties transferred in contravention of sections 51 & 56
- [Section 52-A] (i) take steps to file FIRS against sellers, purchaser and encroachers of waqf properties by Estate Officer with police help or local authority's help at the spot and such action of Estate Officer shall be ratified by the Board (Section 52-A)
- [Section 56] (j) to take steps for the recovery of waqf properties leased between 01.01.2006 to 31.10.2013, where three years have elapsed from the date of

leasing and not renewed.

[Section 104-B] (k) identify and prepare a list and initiate steps for the recovery of waqf properties occupied by the Government agencies or get market rent fixed though the Tribunal/mutual consent (Section 104-B); (l) to consider estimates of repairs of buildings as well as new constructions and to arrange for the supervision of auqaf, sanction, modify or reject them, subject to the provision in the budget of the waqf concerned; (m) to consider generally whether properties are being used to the best advantage of the waqf concerned and to report to the Board; (n) to take steps wherever necessary to trace out the waqf properties and suggest means for their restoration and recover of lost properties; (o) to arrange for the supervision of auqaf and repair or new construction thereof and to ensure that they are properly and economically executed. (p) to ensure that the mutawallies lease out waqf properties with the approval of the Board; (q) to appoint Zonal Committees to assist the Property and Leasing Committee in its functions. The Zonal Committees shall not be of more than five members out of which at least one shall be the member of the Board.

37. Functions and powers of Education and Religious Affairs Committee-

The functions and power of Education and Religious Affairs Committee shall be as under- 7 (a) to explore and consider such means a may help in promoting ethical, religious and technical education, subject to the budget provision and to place its recommendations before the Board for its approval; (b) to provide scholarship and free education for deserving students with the approval of the Board. (c) to chalk out suitable educational programme for disabled and blind persons and to make necessary arrangement for the same; (d) to explore all such ways and means as may be helpful for developing the fund for educational requirements; (e) to provide necessary assistance for orphans and widow; (f) to recommend for the appointment of Committees for religious educational institutions directly managed by the Board and see that high standard of education is being imparted in Arabic Madrasa. (g) to provide competitive atmosphere in School & College under the management of Punjab Waqf Board.

38. Function and powers of Masjid and Qabristan Committee-

The functions and powers of Masjid and Qabristan Committee shall be as follows:- (a) to ensure that all requisite convenience for the religious performances are provide on adequate scale in all mosques; (b) to take necessary steps to ensure high standard cleanliness in all mosques and qabristan; (c) to take all steps to preserve and improve the attractiveness of mosques; (d) to see that all imams,

muezzins and other employees of the Board, connected with the mosques are performing their duties efficiency and punctually; (e) to sanction expenditure subject to budget provision, to provide such conveniences as mussallas, lighting equipment, protection against sun and rain, hot water, other movable equipments for mosques etc. and also sanction expenditure, ensuring high standard of cleanliness sin all the mosques and qabristans and see that the graves are properly maintained and property arrangements for burying the dead bodies are made; (f) to ensure that no pakki grave is made in a qabristan in view of shortage of space; (g) to consider and suggest to Property and Leasing Committee, alterations to make mosques more attractive; (h) to see that the mosques and qabristans are used only for the purposes authorized by Muslim law; (i) to take steps for improving the surroundings and for necessary repairs of Mosques and qabristans, wherever it is possible to do so; (j) to appoint provisional committees of the areas to work under its supervision: Provided that in each such provisional committee at lease one member shall be a member of the Board and such provisional committee shall not be for more than five members.

39. Functions and powers of Appointments Committee- The functions and powers of Appointments Committee shall be as follows- (a) applications for every post shall be invited by advertising in Urdu, English & Punjabi Newspaper, having circulation in Punjab. (b) for every post two names shall be recommended by the Appointments Committee, out of which one name shall be selected by the Board; (c) knowledge of Urdu shall be essential qualification for every post for which a written test shall be conducted; 8 (d) promotion on every post shall be on the recommendation of the Appointment Committee on seniority-cum-merit-cum-fitness basis.

CHAPATER-IV

MAINTENANCE OF REGISTER OF AUQAF

40. Application for registration of auqaf- (1) An application for registration of auqaf shall be in Form I and shall be filed in the office of the Chief Executive Officer, who shall supply on demand, to the mutawallies of auqaf such form of application on payment of rupees hundred; (2) on receipt of an application for registration, the Chief Executive Officer may, before registration of auqaf, make such enquiries as he considers necessary in respect of the genuineness and validity of the applications and the correctness of particular mentioned

therein and when the application is made by any person other than the person, administering the waqf property, the Chief Executive Officer shall hear him if he desires to be heard. When the Chief Executive Officer finds that there are discrepancies in the application for registration and the correctness of any particular mentioned therein, and the facts as ascertained as a result of inquiry, he shall place the matter before the Board; obtain its orders and the particulars shall be registered.

41. **Su-moto registration-** The Chief Executive Officer, on receipt of information that any waqf is not registered with the Board, may require an officer of the Board to conduct local inquiry and on the report of the officer, if he is of the opinion that it is a waqf, to be registered under the Act, he shall issue notice to the person who is administering the waqf, to show cause as to why the said waqf should not be registered. The Chief Executive Officer shall consider the objections, if any, and pass appropriate order;
42. **The register of auqaf-** The register of auqaf shall show in the remarks column the past and present position of the waqf, and utilization of its income as per the wishes of the waqif.
43. **Books to be kept in the office of the Board-** Following books and registers shall be kept in the office of the Board – (1) Register of Auqaf in the form prescribed under the Punjab Waqf Rules, 2014; (2) Waqf Property Register; (3) Waqf Fund Register; (4) Loan Register; (5) Minutes Book of the meetings of the Board and its Committees; (6) Register showing the list of members of the Board and its Committee, offices and staff, including imams, muezzins. Care-takers, mujawirs and khadims; (7) Account Books consisting of cash book, ledger and other registers as approved by the Board; (8) Mad-e-Amanat Register.
44. **Annual budget estimates of registered auqaf-**(1) The mutawallies and the committees appointed for the management of auqaf shall prepare the budget in the form approved by the Board and shall submit them before 15th February every year; 9 (2) No mutawalli or Committee appointed to manage the waqf shall be allowed to keep more than twenty five thousand rupees in his/its custody and the amounts exceeding twenty five thousand rupees shall be deposited in the Bank; (3) The financial year of the Board shall commence from 1st April each year; (4) All moneys of the Board shall be deposited in such scheduled bank as may be approved by the Board for this purpose.
45. **The accounts of the Board shall be kept in the following manner.-** (a) The

register of Waqf Fund shall show complete account of the fund of the Board; (b) the daily cash book shall contain daily receipts and disbursement as per proper vouchers of receipts; (c) the account books shall show daily deposits in the bank; (d) the Load Register shall show advances and their recoveries; (e) the Mad-e-Amanat Register shall show the name of waqf and the amount received from each mutawalli or Committee; (f) the Waqf properties and Leasing Register shall show amount of income and expenditure of properties directly administered by the Board; (g) the amount of the waqf shall be entered in the account books in accordance with the accepted rules and book keeping and accountancy; (h) all accounts of the Board shall be audited every year by the Chartered Accountant, approved by the Board and the audit report shall be submitted to the Board positively within one month from the date of its receipt, and a copy thereof shall be sent to the Government and Waqf Council.

CHAPTER-V

TERMS AND CONDITIONS OF SERVICE OF THE OFFICERS AND EMPLOYEES OF THE BOARD

46. **Qualification for appointment-** (1) No person shall be eligible for appointment in group A service , unless he is a graduate and possesses, administrative experience for at least five years and is conversant with land record and revenue laws. For technical posts, the qualifications shall be diploma in Engineering for Junior Engineer and degree in Engineering in Assistant Engineer. For group B and group C posts, the minimum qualifications shall be graduate. For group D posts, minimum qualification shall be 10th class pass provided that the Board may prescribe such other qualifications for recruitment to specified categories of the post as it may deem fit. Knowledge of Urdu & Arabi shall be as essential qualification for all posts. (2) Establishment Register in Form VII, shall be maintained having details of all employees of the Board.
47. **Working hours-** The working hours of the employees of the Board shall be the same as fixed for the employees of the Government, unless opted otherwise by the Board.
48. **Appointment of the employees of the Board.** – Appointments to the posts under the Board shall be made by the authorities specified hereinafter.
49. **Appointing authorities-** (1) The following shall be Appointing Authorities for each post
Posts Appointing Authorities Group A B and C Chairperson with the approval of the Board
 10 Group D Chief Executive Officer (2) All the

posts under the Board shall be classified as group A, group B, group C and group D. (3) The scales of pay of the employees of the Board shall be as follows: Group A (designation to be mentioned) pay scale of the employees of the Group B (designation to be mentioned) Board will be as per Punjab Govt. Group C (designation to be mentioned) pattern and Board will fix the same Group D (designation to be mentioned) at the time of initial appointment. (4) All the appointments, postings and transfers of the employees of the Board shall be on the recommendations of the Appointments Committee. (5) An employee of the Board shall not remain on one post for more than three years. He may, however, be transferred earlier by the competent authority.

50. **Probation.**- Appointment to all the posts shall be subject to probation or trial for a period of one year which may be extended further by the appointed authority at his discretion. If no extension is made, the employee shall be deemed to have been confirmed after the expiry or the probation period.
51. **Termination of probation-** The appointing authority may, before the expiry of the period of probation, terminate the probation of the any person and discharge him from services if he is a direct recruit, after giving him one months' notice or one month's pay in lieu of notice. In case of promotion on probation, the appointing authority may revert him to his permanent post under the Board. If any leave is granted, the period of notice and leave shall run concurrently.
52. **Disqualification for appointment-** Any person who has been convicted of an offence involving moral turpitude or who has been dismissed from the service of the Central Government, State Government or any local authority or any person who has been declared medically unfit, or who has concealed material particulars at the time of appointment shall be disqualified for appointment under the Board.
53. **Medical Certificate-** (1) Every person appointed for the first time to a post under the Board, shall furnish a certificate of health fitness to the Chief Executive Officer. The medical certificate shall be in the following form and it shall be attached to the first bill submitted for the pay of person concerned: "I hereby certify that I have examined Mr/Ms. s/o, d/o, w/o r/o whose signature is attested below, a candidate for employment as under Punjab Waqf Board and have not discovered that he/she has any disease, (communicable or otherwise), constitutional weakness or body infirmity, except I do not consider that the infirmity is disqualification for the said employment. (2) The certificate shall be issued by the Civil Surgeon of the district or the Medical Superin-

tendent of Government Hospital.

54. **Security-** (1) The Board may demand such security as it considers necessary from any of its employees but the amount of security so demanded shall not exceed the amount of case likely to be handled by the employee. (2) The rules laid down in the General Financial Rules of the Government shall be followed mutatis mutandis in matter relating to security deposit. For this purpose the expression 'State Government' or 'Head of Department' wherever it occurs in the said rules, shall mean the "Board" and expression "Government servant" wherever it occurs shall mean the 'employee of the Board'.
55. **Date of retirement-** (1) The date of retirement of an employee of the Board shall be the date on which he attains the age of 60 years. He may be retained in service after the said date, in exceptional circumstances with the sanction three fourth members of the Board in the interest of waqf, provided that he is medically fit but shall not be retained in service after the age of 65 years. (2) No extension shall be granted for more than one year at a time. The medical fitness, as aforesaid, shall be certified before such extension. (3) Notwithstanding anything contained in these Regulations, the appointing authority shall, if it is of the opinion that it is in the interest of waqf so to do, have the absolute right to retire an employee of the Board reasons to be recorded separately and by giving him notice or not less than three months in writing or three months' pay and allowances in lieu of such notice- (a) if he is, in group A or group B or post in a substantive, permanent or temporary capacity, after he has attained the age of 60 years; (b) in any other case, after he has attained the age of 60 years.
56. **Service Book-** (a) a service book shall be maintained in the form prescribed by the Government for its employees, for every employee of the Board. The Service Book shall be record of the service of the employee; (b) the Chief Executive Officer shall be responsible for the correct and up to date maintenance of the service book. He shall record an annual certificate of verification in the service book of the employees as early as possible after the end of every year.
57. **Character roll.-** In addition to service book, character roll shall be maintained by the Chief Executive Officer. Character roll shall be maintained in such form as may be specified by the Board in which censure, other punishments and commendation shall be communicated to him within six months. It shall contain a yearly report on the work of employee concerned. Every year in the month of April the Chief Executive Officer shall enter his report on the work of each employee under him for the preceding year. The report shall be

forwarded to the Chairperson who will record his comments, with his signature and date. The reports of all the employees with the comments of the Chairperson shall then be kept by the Chief Executive Officer in safe custody.

58. **Promotion and efficiency-** (a) all promotions to higher grade or ranks shall be on the recommendation of Appointment Committee, on the basis of merit-cum-seniority-cum-fitness; (b) there shall no bar for reverting an employee from a higher post to which he may have been promoted on an officiating or trial basis, if he is not found up to the mark; (c) annual or periodical increments in pay scales shall not be allowed as a matter of course and normally an employee against whom there has been an adverse report during a year shall not be allowed his increments until he earns a good report.
59. **Advance increment-** The Board, may in exceptional circumstances, grant increment in advance to an employee in consideration of his special qualifications, experience and conduct.
60. **Seniority-** The relative seniority of employees in any grade shall be determined according to the dates of continuous appointment to the grade. Employees promoted on the same date shall keep the position inter se which they held in the lower grades from which they were promoted. Seniority of persons recruited directly shall be determined according to the order of merit indicated at the time of selection for appointment.
61. **Reduction of establishment-** When a post is abolished, the junior most employee in the grade shall be discharged or reverted to the next below. 12
62. **Order for abolition of posts-** (a) an order for abolition of a post or for reduction of the post of an employee shall not be brought into operation in the case of a permanent employee before the expiry of three months after the notice has been given to the employee affected and in other cases before the expiry of one month after the service of notice; (b) in the case of an employee on leave, the order shall not be brought into operation before the leave expires, but the leave and the period of notice shall run concurrently.
63. **Casual Leave-** Eight days' casual leave in a calendar year or as determined by the Board shall be admissible to the employees of the Board
64. **Earned Leave-** The employees of the Board shall be governed by the leave rules applicable to the employees of the Punjab Government, as amended from time to time.

